

GLOBÁLIS TÁVLATOK

Globális nevelési
munkafüzet
tanároknak

anthro p o l i s

GLOBÁLIS TÁVLATOK

Globális nevelési munkafüzet
tanároknak

anthropolis

– 2025 –

Globális távlatok:

Globális nevelési munkafüzet tanároknak

A Globális távlatok: Globális nevelési munkafüzet tanároknak c. eszköztár a Globális Nevelési Tanári Klub elnevezésű projekt keretében íródott.

Szerkesztették a partnerszervezetek:

anthro p o l i s

ANTHROPOLIS EGYESÜLET,
Magyarország

ARPOK, o.p.s.,
Csehország

HUMANITAS – CENTRE FOR GLOBAL
LEARNING AND COOPERATION,
Szlovénia

MONDO,
Észtország

Szerzők (ábécésorrendben):

Bán Dávid,
Mari Jögiste,
Johana Krajčirová,
Nagy Balázs,
Lenka Pánková,
Alma Rogina,
Maria Sakarias

Szerkesztőbizottság (ábécésorrendben):

Bán Dávid,
Mari Jögiste,
Johana Krajčirová,
Alma Rogina,
Maria Sakarias

Magyar fordítás:

Németh Orsolya

Grafikai tervezés:

Dalibor Kazija

Tördelés, nyomdai előkészítés:

Benes Máttyás

Kiadó:

Anthropolis Egyesület, 2025
www.anthropolis.hu

A kiadásért felel az Anthropolis Egyesület
elnöke, Bán Dávid

Újrapapírra készült, nyomtatás: Premier nyomda,
Budapest

ISBN 978-615-80175-7-2

Köszönjük mindenkinek az értékes és ösztönző észrevételeket
és visszajelzéseket!

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Ez a kötet a Creative Commons **Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd!**

4.0 Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően szabadon felhasználható. Ebben az esetben hivatkozni kell a szerzőkre és a *Globális távlatok: Globális nevelési munkafüzet tanároknak* c. eszköztárra, az online verzió linkjének megadásával, illetve az esetleges változtatások megjelölésével.

A mellékletek letölthetők innen:

WWW.ANTHROPOLIS.HU/KLUB

TARTALOM

BEVEZETŐ	4
AZ ESZKÖZTÁR HASZNÁLATA	5
BEVEZETÉS A GLOBÁLIS NEVELÉSBE	6
MÓDSZERTANI TIPPEK A GLOBÁLIS NEVELÉS BEVEZETÉSÉHEZ A TANÍTÁSBAN	11
AKTÍV TANULÁS ÉS KRITIKAI GONDOLKODÁS	14
JÉGTÖRŐ GYAKORLATOK A GLOBÁLIS NEVELÉSBEN	19
VILÁGTÉRKÉPEK, VILÁGKÉPEK	22
FOGLALKOZÁSOK:	
01 Az én klímátörténetem (Klímaváltozás)	25
02 Klímaháló (Klímaváltozás)	29
03 #IShareHerPower (Klímaváltozás)	32
04 Egy migráns tapasztalatai (Migráció)	37
05 Falut építünk (Migráció)	41
06 Én is alakítom a világot (Felelős fogyasztás)	44
07 Trópusok a konyhában (Felelős fogyasztás)	48
08 A pálmafa árnyékában (Felelős fogyasztás)	54
09 „Egy nap majd...” (Emberi jogok)	62
10 Utazás az Egyenlőség Földjére (Társadalmi nemek)	66
11 Dokumentumfilmek elemzése vizuális eszközökkel (Globális problémák)	71
12 A fejlődés iránytűje (Globális problémák)	75

GLOBÁLIS TÁVLATOK

Globális nevelési munkafüzet tanároknak

Az itt bemutatott eszköztárat szlovén (Humanitas), cseh (Arpok), magyar (Anthropolis) és észt (Mondo) szervezetek képviselői dolgozták ki közösen, azzal a céllal, hogy a globális nevelés témakörében a tanításba könnyen integrálható, magas színvonalú segédanyagokat biztosítsanak tanárok számára. A foglalkozások széles skáláját felölelő eszköztár lehetővé teszi számukra, hogy iskolai tanórák keretében megvitathassák az osztállyal a legfontosabb globális problémákat. Reményeink szerint mindazon pedagógusok hasznosnak találják majd ezt a kézikönyvet, akik tanítási gyakorlatukban meg akarják honosítani a globális szemléletet, illetve fel akarják készíteni diákjaikat arra, hogy gyorsan változó világunkban szert tegyenek a legszükségesebb globális kompetenciákra.

**Globális Nevelés
Tanári Klub**

A Globális Nevelési Tanári Klub egy olyan informális tér, ahol a globális tanulás iránt érdeklődő pedagógusok rendszeresen találkozhatnak, tanulhatnak és megoszthatják egymással a tapasztalataikat. A klub 2018 januárjában alakult meg Szlovéniában, s azóta három másik európai országban – Észtországban, Magyarországon és a Cseh Köztársaságban – is létrejött.

A kezdeményezést a Global Education Network Europe (GENE, Globális Nevelési Hálózat, Európa) is elismerte, amely 2018-ban a globális nevelés egyik leginnovatívabb európai gyakorlataként díjazta.

RÉSzt VEVŐ SZERVEZETEK

ANTHROPOLIS EGYESÜLET, Magyarország
<https://anthropolis.hu>

ARPOK, o.p.s., Csehország
<https://arpok.cz/english>

**HUMANITAS – CENTRE FOR GLOBAL
LEARNING AND COOPERATION**, Szlovénia
<https://www.humanitas.si>

MONDO, Észtország
<https://mondo.org.ee/en>

AZ ESZKÖZTÁR HASZNÁLATA

Eszköztárunk olyan oktatási segédanyagokat kínál, amelyek segítségével a globális nevelés integrálható az iskolai tanításba.

Az anyagokban alapvető információkat találunk a globális nevelésről, továbbá praktikus tippeket arra vonatkozóan, hogyan teremthetünk biztonságos teret a javasolt órákhoz. Arra vonatkozó tudnivalókban is bővelkedik a kézikönyv, hogy miként támogathatjuk a diákok kritikai gondolkodását, illetve kelthetjük fel érdeklődésüket a globális kérdések iránt néhány hasznos jégtörő segítségével.

A bevezető és a globális nevelésről szóló általános információk után az eszköztár **12 foglalkozást** mutat be, amelyek több tantárgyban is felhasználhatók, és jól szemléltetik, hogyan integrálhatók a globális kérdések az iskolai tananyagba.

Minden foglalkozás a következő részekre tagolódik: bevezető (rövid leírás, diákok életkora, segédeszközök stb.), részletes útmutató, források, további javaslatok, mellékletek. A mellékletekben hasznos kiegészítő anyagok találhatók a foglalkozásokhoz. Bátran nyomtassuk ki őket, ha valamelyik gyakorlatot meg akarjuk valósítani az osztályban, vagy ha a mellékletek alapján saját segédanyagokat szeretnénk kidolgozni.

A bemutatott foglalkozások csupán felhasználási javaslatok. Az azokban foglalt gyakorlatok a tanár és a diákok igényei szerint alakíthatók, kihagyhatók, átrendezhetők stb. Azonban minden egyes gyakorlatot, különösen, ha nem tölti ki a teljes órát, megbeszélésnek kell követnie arról, hogy az hogyan hatott a résztvevők érzelmeire, értékrendjére stb.

A foglalkozást az általunk preferált téma (éghajlatváltozás, nemek közötti egyenlőtlenség, társadalmi egyenlőtlenségek stb.), a választott tantárgy és a globális téma – chilipaprikával jelölt – nehézsége és mélysége alapján választhatjuk ki.

A FOGLALKOZÁSOK NEHÉZSÉGE ÉS KOMPLEXITÁSA

A chilipaprikák száma jelzi, hogy a foglalkozás könnyű, közepes nehézségű vagy nehéz. A gyakorlatok elsősorban az általános iskola felsőbb évfolyamos diákjai, illetve középiskolások számára készültek, de fiatalabb tanulókra is adaptálhatók.

Könnyű: alapvető bevezetés a témába, nincs szükség különösebb ismeretekre, alapvető kompetenciákra épül, olyan módszereket használ, mint például egy dokumentumfilm megtekintése, kérdések megfogalmazása stb.

Közepes: szélesebb körű bevezetés egy globális témába, komolyabb kompetenciákat feltételez, például szövegolvasás és írás alapos szövegértéssel, saját megoldások tervezése, összetettebb módszerek alkalmazása, pl. szerepjáték, grafikonelemzés stb.

Nehéz: a foglalkozás a globális téma összetett voltát igyekszik bemutatni, több szemszögből is, a téma alapos ismeretét igényli, és olyan módszereket alkalmaz, mint az érvelés, mélyreható kritikai gondolkodás, aktív részvétel, projektnapok stb.

MELLÉKLETEK

A mellékletek az alábbi linken letölthetők:

WWW.ANTHROPOLIS.HU/KLUB

BEVEZETÉS A GLOBÁLIS NEVELÉSBE

A GLOBÁLIS NEVELÉS JELENTŐSÉGE

A globális nevelés a szolidaritás, egyenlőség, igazságosság, befogadás, együttműködés és erőszakmentesség egyetemes értékein alapuló aktív tanulási folyamat. Célja, hogy felhívja a figyelmet olyan globális problémákra, mint a szegénység, az erőforrások egyenlőtlen elosztása és az ebből fakadó társadalmi egyenlőtlenség, a környezetpusztítás, az erőszakos konfliktusok és az emberi jogok megsértése. A globális nevelés segítségével megérthetjük, hogy kölcsönösen függünk a környezetünkől és más élőlényektől. Arra készít bennünket, hogy ártékeljük kulturálisan meghatározott nézeteinket és attitűdjeinket, mégpedig úgy, hogy elgondolkodtat azzal kapcsolatban, döntéseink milyen hatást gyakorolnak mások életére és bolygónk jövőjére. Abban is segít, hogy felismerjük a globalizáció előnyeit és hátrányait, illetve felkészít bennünket a mindennapi kihívásokra, amelyekkel helyi és globális szinten szembe kell néznünk. A globális nevelés az információ megosztására és a felelősségvállalásra összpontosít egy olyan világ megteremtése érdekében, ahol minden embernek lehetősége van a vágyainak megfelelő, méltóságteljes életre, és ahol a természeti környezetet is védelmet élvez.

A globális nevelésnek több meghatározása is van, de a legtöbb nemcsak a globális kihívások kezeléséhez szükséges kritikai gondolkodás előmozdítását hangsúlyozza, hanem a tanulás aktív elemét is: a cselekvésre ösztönző globális állampolgárságot. Az egyik legfrissebb meghatározást a Globális nevelésről szóló európai nyilatkozat 2050-ig című dokumentumban találjuk: „A globális nevelés egy olyan oktatási forma, amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy kritikusan gondolkodjanak a világról és a világban elfoglalt

helyükről; hogy kinyissák a szemüket, szívüket és elméjüket a világ valóságára helyi és globális szinten. Felruhazza őket a kellő képességekkel, hogy megértsék és elképzeljék, milyen is az a világ, amelyben társadalmi és éghajlati igazságosság, béke, szolidaritás, méltányosság, egyenlőség, fenntarthatóság és nemzetközi egyetértés uralkodik, merjék remélni annak létrejöttét, és cselekedjenek is a megteremtése érdekében. Mindez magában foglalja az emberi jogok és a sokszínűség tiszteletét, a befogadást és a méltó életet mindenki számára, most és a jövőben egyaránt. A globális nevelés az oktatási paletta széles skáláját öleli fel: lehet formális, nem formális és informális; egész életen át tartó és az élet minden aspektusára kiterjedő. Alapvető fontosságúnak tartjuk az oktatás átalakító erejét és az oktatás átalakítása szempontjából egyaránt.”

(Dublini Nyilatkozat, 2022)

Azonban számos más meghatározásból is meríthetünk inspirációt, ilyen például a perui Globális Nevelési Központ definíciója:

„Az élet és az oktatás szempontjából is elsődleges az egyensúly: bölcsen cselekedni, mértékletességet gyakorolni az anyagi fogyasztás terén, megtanulni a szent spirituális kapcsolatokra összpontosítani, kiaknázni mindannyiunk különböző adottságait, az egység érzésétől áthatva. Célunk, hogy tanuljunk, tanuljunk, és újra csak tanuljunk (számtalan életen át), hogy jobb lényekké váljunk. Nem létezik teljes tudás, mindannyian tanítunk, tanulunk és folyamatosan változunk: ez egy vég nélküli út. Van olyan tudás, amit meg lehet ismerni és le lehet írni, van olyan, amit meg lehet ismerni, de nem lehet leírni, és van olyan is, amit sem megismerni, sem leírni nem lehet.”

(Globális nevelési alapelvek, The Apu Chupaqpata Globális Nevelési Központ, Peru, 2012)

MIÉRT FONTOS

A GLOBÁLIS NEVELÉS?

Világunk különféle aspektusai egyre inkább összefüggenek egymással, így életünk szerte a világon befolyásolja mások életét, s ennek a fordítottja is igaz – mások élete is befolyásolja a miénket. Ahhoz, hogy a fiatalok el tudjanak igazodni ebben a viszonyrendszerben és pozitívan tudják alakítani azt, elengedhetetlen, hogy megértsék a „globális falunk” mögött rejlő folyamatokat. A globális nevelés túlmutat a globális kérdések pusztá megértésén: platformot biztosít a 21. századi minőségi oktatásban nélkülözhetetlen kulcskompetenciák fejlesztéséhez. Megtanítja a diákoknak, hogy korunk kihívásait helyi életük globális összefüggéseiben kezeljék, és hozzásegíti őket ahhoz, hogy megalapozott döntéseket hozzanak. A fiatalok a közösségi médián keresztül és otthon is gyakran szembesülnek globális kérdésekkel. A globális nevelés táplálja a kíváncsiságukat, azáltal, hogy az aktuális globális problémákról szóló eszmecseréket iskolai környezetbe helyezi. Az osztályteremben megvitatott témák körének kibővítésével, a globális dimenzió hozzáadásával és a különböző tanulási stílusoknak megfelelő módszerek alkalmazásával minden diáknak lehetőséget biztosítunk az aktív részvételre, beleértve azokat is, akik korábban nem vettek részt ilyesmitben.

A GLOBÁLIS NEVELÉS

LEGFONTOSABB ELEMEI

→ Globális összekapcsoltság és kölcsönös függés:

A diákok megértik, hogy a különféle emberek, helyek, gazdasági rendszerek, valamint a környezet között kölcsönös kapcsolat és függés áll fenn. Tisztában vannak azzal, hogy ez a megannyi kölcsönös függés a történelem által befolyásolt helyi és globális kapcsolatokat alakít ki, amelyek a jövőre is kihatnak. Tudják továbbá, hogy mindennapi döntéseik hatással vannak más emberekre és a környezetre, helyi és globális szinten egyaránt.

→ A kulturális identitás fogalma és a megkülönböztetés megelőzése:

A diákok felismerik, hogy bár az emberek alapvető szükségletei világszerte egyetemesek, ezek kielégítésének módszerei és eszközei eltérnek. Megértik, hogy identitásunkat a kultúra, a vallás, az etnikai és nemi hovatartozás, a szexuális irányultság, a nyelv és a státusz alakítja. Tisztában vannak a korukból, társadalmi nemükből, társadalmi háttérükből és etnikai hovatartozásukból fakadó kiváltságaikkal, és aktívan reflektálnak ezekre. Elutasítják a megkülönböztetés minden formáját, befogadók, tiszteletteljesen beszélnek, és kritikusan közelítenek az előítéletekhez. Ezek az erőfeszítések egy befogadóbb és igazságosabb környezet kialakítását célozzák, és megtanítják a fiatalokat arra, hogy felismerjék és leküzdjék a megkülönböztetés minden formáját.

→ Szélesítsük látókörünket:

Európában élni gyakran azt jelenti, hogy eurocentrikus szemüvegen át szemléljük a világot, ami korlátozhatja a világról alkotott képünket. A globális nevelés arra ösztönöz, hogy felismerjük és figyelembe vegyük a nem eurocentrikus nézőpontokat, továbbá tudatában legyünk saját elfogultságunknak és megkérdőjelezzük a számunkra magától értetődő feltételezéseket. Európai szemszögből nézve például a globális délről származó emberekről gyakran gondoljuk azt, hogy passzívak és segítségre, tanácsra szorulnak. A globális nevelés célja, hogy megmutassa, a világ különböző tájain élő és dolgozó emberek sokszínű környezetben élnek és dolgoznak, és az európaiakhoz hasonlóan jelentősen hozzájárulnak a globális fejlődéshez. A sztereotípiák és előítéletek leküzdéséhez elengedhetetlen, hogy a világ más részein élő emberek életét a velük folytatott kölcsönös párbeszéd révén mutassuk be, őket is megszólaltatva, ahelyett, hogy csak mi beszéljünk róluk.

→ Társadalmi igazságosság, egyenlőség, emberi jogok:

A tanulók tisztában vannak a társadalmi és politikai rendszerekből eredő globális igazságtalanságokkal és egyenlőtlenségekkel, ideértve a hatalom, a gazdasági javak és az erőforrások egyenlőtlen elosztását országokon és

régiókon belül és azok között. Megértik, hogy a globális egyenlőtlenségeknek jelentős történelmi gyökerei vannak, különösen a gyarmatosítás hatása révén. A gyarmatosító hatalmak, főként az európaiak, kizsákmányolták és továbbra is kizsákmányolják a globális dél országait. Ez a kizsákmányolás különböző formákat ölt, amelyek közül a legnyilvánvalóbb a természeti erőforrások kitermelése, ami a környezetszennyezéssel járó környezetromláshoz, az olcsó munkaerő kizsákmányolásához és az emberi jogok megsértéséhez vezet. A globális nevelés arra ösztönzi a tanulókat, hogy kritikai szemmel vizsgálják meg, a történelmi igazságtalanságok, mint például a gyarmati időkben tapasztalt rasszizmus és kizsákmányolás, hogyan hatnak napjainkban is, és hogyan befolyásolják az emberek méltóságát, lehetőségeit és életminőségét.

→ Környezettudatosság és fenntarthatóság:

A diákok tisztában vannak vele, hogy döntéseink és életmódunk hatással van közvetlen és távoli környezetünkre egyaránt. Mindennapi használati tárgyaink és eszközeink előállításához sokszor távoli természeti erőforrásokból származó anyagokat kell beszerezni, ami gyakran kizsákmányoláshoz, környezetszennyezéshez és az emberi jogok megsértéséhez vezet. Az általunk termelt hulladéknak pedig közvetlen környezeti következményei vannak, még akkor is, ha ezek nem azonnal láthatók. A globális nevelés felhívja a figyelmet ezekre a hatásokra, és fenntarthatóbb magatartásra ösztönöz. Célja, hogy a fiatalok megértsék, egy fenntartható életmódra van szükség ahhoz, hogy továbbra is a Föld bolygón élhessünk, és megőrizzük azt a jövő generációi számára.

A GLOBÁLIS NEVELÉS MÓDSZERTANA

A globális nevelés célja nem csupán az, hogy az aktuális globális problémákat beemelje az oktatásba. Ez egy közös tanítási és tanulási folyamat, melynek során a diákok és a tanárok is reflektálnak a folyamat kontextusára és körülményeire. A tanulási folyamat tartalma, formája és kontextusa között egységnek kell lennie. A globális nevelésben fontos, hogy a módszertan nem egyszerűen az egyes tanulási tevékenységekhez kapcsolódik, hanem az oktatás fő célkitűzéseit szem előtt tartó folyamatos tanulás voltaképpen keretét adja, amely dinamikus kölcsönhatásban van magával az értékeléssel (Európa Tanács Észak–Dél Központja, 2012).

Ahhoz, hogy a diákokat felkészíthessük a globális kérdésekről való kritikai gondolkodásra és az aktív társadalmi részvételre, többre van szükség racionális gondolkodásnál. A globális nevelés ezért számos olyan interaktív, inkluzív és tapasztalati módszert támogat, amelyek arra ösztönzik a résztvevőket, hogy „lépjenek ki a komfortzónájukból”, „tanulják meg elfelejteni a tanultakat” és „merjenek kilépni a megszokott keretek közül”. A globális nevelés tehát egy holisztikus, transzformatív és egész életen át tartó tanulási folyamat, amely egyszerre működik a fej (tudás), a szív (érzések) és a kéz (cselekvés) szintjén. E három szintű tanulás támogatására számos módszer alkalmaz, például szerepjátékot, vizualizációt, improvizációt, csoportos megbeszélést, drámatechnikát, fotó- és videóanyagok használatát, szimulációt, történetmesélést és még sok más.

Dr. Alicia Cabezudo szerint a transzformatív tanulás „a gondolatok, érzések és tettek alapvetéseit mélyrehatóan és szerkezetileg változtatja meg; ez valódi szemléletváltást feltételez, amely egy radikális összekapcsoltság, valamint a társadalmi igazságosság és béke lehetőségének megtapasztalása felé mutat”. Cabezudo a transzformatív tanulás három fő pillérét a következőképpen határozza meg: „a) az uralkodó kulturális forma megfelelő voltának kritikája; b) az uralkodó forma alternatívájának víziója; és c) a megfelelő kulturális forma

létrehozásához szükséges változás”. Az ilyen típusú tanulás fő célja „az emberek közötti kapcsolatok fejlesztése a béke, a szolidaritás és az empátia globalizálása érdekében”. Ahelyett, hogy a verseny, a konfliktus, a félelem és a gyűlölet révén a megosztottságot állandósítaná, a globális nevelés az együttműködésen és a szolidaritáson alapuló kapcsolatokat segíti elő, s ezáltal hatékonyan tud szembeszállni olyan kihívásokkal, mint az önzés, a kapzsiság, az egyenlőtlenség és a túlfogyasztás (A. Cabezudo, 2011).

A globális nevelésben a reflexió a tanulási folyamat fontos része. Az egyéni és csoportos reflexió keretet biztosít a tanulónak a kritikai gondolkodáshoz és az alapos mérlegeléshez, és segíti a tapasztalatok és eredmények hatékonyabb feldolgozását. Ez nemcsak elmélyíti a tárgyalt témák megértését, hanem a tanulást is hatékonyabbá teszi. Gondolataik megosztásával a diákok összehasonlíthatják tapasztalataikat társaikéival, így szélesíthetik látókörüket, és további vitákra, valamint együttműködésen alapuló tanulási környezetre ösztönözhetnek.

GLOBALIS KOMPETENCIA

A globális kompetenciát úgy határozhatjuk meg, hogy „képesek és hajlandók vagyunk a globális jelentőségű problémákat megérteni, illetve azokkal kapcsolatban cselekedni” (Boix Mansilla, 2016). A globális nevelés deklarálta arra összpontosít, hogy a diákokat olyan alapvető készségekkel és értékekkel ruházza fel, amelyek elengedhetetlenek a mai, összekapcsolt világunkban való eligazodáshoz. Ezek közé tartozik a kritikai és kreatív gondolkodás, a hatékony kommunikáció, az analitikus készségek, valamint a konfliktusok békés megoldásának képessége. Mindezen készségek birtokában a fiatalok megalapozott és felelős döntéseket tudnak majd hozni. A globális nevelés emellett olyan fontos értékeket is hangsúlyoz, mint a szolidaritás, az igazságosság, az empátia, az egyenlőség, a tisztelet és a felelősségvállalás, s nem mellesleg kulturális és környezettudatosságra is nevel. Ezek az értékek elengedhetetlenek a harmonikus együttéléshez egy olyan világban, amelyet a sokféleség és a gyors változás jellemez. Ahogy világunk mindinkább globalizálódik, egyre nagyobb szükség van a globális kompetenciára, amely fontosnak tartja, hogy megértsük

a globális problémákat és közösségeket, foglalkozzunk ezekkel, és járuljunk hozzá pozitívan a megoldásukhoz. A globális nevelés révén a fiatalok jobban felkészülnek arra, hogy a dinamikusan változó és összekapcsolt globális társadalomban boldoguljanak és ahhoz érdemben hozzájáruljanak. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) a globális kompetenciát „többdimenziós képességként” határozza meg. Amikor globális kompetenciáról beszélünk, voltaképpen a globális nevelés fő célját fogalmazzuk meg: *„A globálisan kompetens egyének mérlegelni tudják a helyi, globális és kultúrákon átívelő kérdéseket, megértik és értékelik a különböző nézőpontokat és világnézeteket, képesek sikeresen és tiszteletteljesen együttműködni másokkal, illetve felelősségteljesen cselekedni a fenntarthatóság és a kollektív jólét érdekében”* (OECD, 2018).

A GLOBÁLIS NEVELÉSBEN RÉSZT VEVŐ TANÁROK SZEREPE

A 21. század tanárainak egy minden eddigénél bonyolultabb közegben kell helytállniuk, melyet a globalizáció, a technológia, az információ és a politika terén végbemenő változások és a diákok új generációinak változó igényei szakadatlanul formálnak. Ahhoz, hogy ezekhez a változásokhoz alkalmazkodni tudjanak, rugalmasnak és kreatívnak kell lenniük, ugyanakkor elkötelezettnek is az iránt, hogy messzemenően támogassák a diákokat a tanulási folyamatban. Azzal, hogy a pedagógusok beépítik a globális nevelést a tanítási gyakorlatukba, döntően hozzájárulnak ahhoz, hogy a fiatalok kifejleszthessék magukban azokat a kompetenciákat, amelyekre a modern világ kihívásaival való megbirkózáshoz szükségük van. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulókat, hogy alaposabban megértsék a globális társadalmi és környezeti folyamatokat, továbbá felvértezi őket azokkal a készségekkel és ismeretekkel, amelyek segítségével el tudnak majd igazodni összekapcsolt világunkban, és pozitív módon tudnak hozzájárulni ahhoz. Amikor tehát beépítjük a globális nevelést a tanításba, az nem csupán az oktatási élményt gazdagítja, hanem a diákokat is felkészíti arra, hogy átgondoltan tudjanak foglalkozni a 21. század összetett problémáival.

FORRÁSOK:

Cabezudo, A. (2011). *Global Education as a Transformative Learning*. *Global Education Magazine*.

In: <https://globaleducationmagazine.com/global-education-transformative-learning>

North-South Centre of the Council of Europe. (2012). *Global Education Guidelines. Concepts and methodologies on global education for educators and policy makers*.

In: <https://rm.coe.int/prems-089719-global-education-guide-a4/1680973101>.

Boix Mansilla, V. (2016). *Global thinking. An id-global bundle to foster global thinking dispositions through global thinking routines*.

In: https://pz.harvard.edu/sites/default/files/Global%20Thinking%20for%20ISV%202017%2006%2023_CreativeCommonsLicense.pdf.

GENE. (2022). *The European Declaration On Global Education To 2050*.

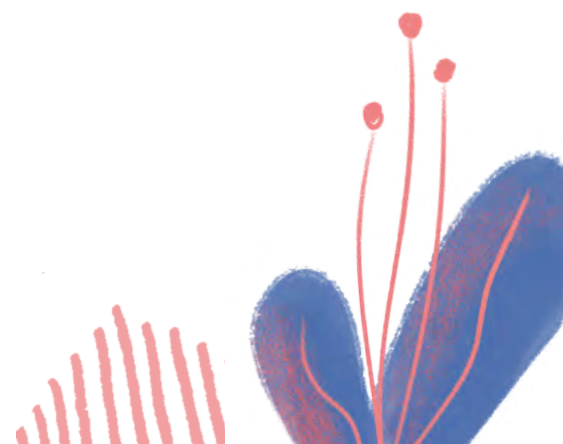
In: <https://static1.squarespace.com/static/5f6decace4ff425352eddb4a/t/65cbd5b4dbd08357e1f86d56/1707857361786/GE2050-declaration.pdf>.

OECD. (2018). *Preparing our youth for an inclusive and sustainable world. The OECD PISA global competence framework*.

In: <https://gisigpl.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/12/global-competency-for-an-inclusive-world.pdf>.

BRIDGE 47. (2019). *Transformative Learning Journey – Tackling the Root Causes of Global Crises*.

In: http://www.worldwiseschools.ie/wp-content/uploads/2020/02/TLJ2_Workshop2_Documentation.pdf.

MÓDSZERTANI TIPPEK A GLOBÁLIS NEVELÉS BEVEZETÉSÉHEZ A TANÍTÁSBAN

Amikor globális neveléssel kapcsolatos kérdéseket hozunk be az osztályterembe, létfontosságú, hogy biztonságos és méltányos környezetet teremtsünk, ahol ezeket a kérdéseket szabadon meg lehet vitatni – és ahol ugyanakkor a véleménynyilvánítás szabadsága sosem megy az emberi jogok értékeinek rovására. A kulturális érzékenység és a különböző nézőpontok iránti tisztelet ugyanígy alapfeltétel a tanórák és tevékenységek során. Mindig hasznos, ha gondosan megtervezzük

a nehezebb témák tanítását, s a folyamat elején kellő időt szánunk a kapcsolatok és alapszabályok lefektetésére a diákokkal. Azonban az osztályterem kívül vagy a játszótéren is felmerülhetnek váratlan viták, és fontos, hogy ezeket mindjárt, ott helyben kezelni lehessen. Éppen ezért elengedhetetlen, hogy kijelöljük az elfogadó beszélgetés kereteit, amelyben minden fiatal részt vehet. Ezt úgy érhetjük el, ha a diákokkal közösen állítjuk fel az alapszabályokat.

NÉHÁNY ALAPSZABÁLY A CSOPORTON BELÜLI

EGYÜTTMŰKÖDÉSHEZ:

1. **Egyszerre csak egyvalaki beszéljen.**
2. **A nézeteket kérdőjelezzük meg, ne az embereket.**
3. **Ügyeljünk a megfelelő fogalmazásra.**
4. **Indokoljuk meg a nézeteinket.**
5. **Hallgassuk meg a másikat.**
6. **Tartsuk tiszteletben mások nézeteit.**
7. **Mindenkinek adjuk meg a lehetőséget, hogy kifejtse a véleményét.**

A globális nevelés tantervbe való integrálása komplex megközelítést igényel. Fontos tudni, hogy miért és hogyan akarjuk a globális kérdéseket bevinni az osztályterembe. Ebben számos technikát és eszközt hívhatunk segítségül.

A SIKERES MEGVALÓSÍTÁST SEGÍTŐ MODERÁCIÓS TIPPEK:

1

Már a legelején jelöljük ki világosan a célokat

Határozzuk meg a célt: vázoljuk fel érthetően, hogy mit szeretnénk elérni az óra/projekt keretében.

2

Vonjuk be és inspiráljuk a diákokat

Interaktív órák: alkalmazzunk interaktív módszereket (pl. csoportos megbeszélés, szerepjáték, szimuláció), amelyek lekötik a diákokat.

A valóságból vett példák: a globális fogalmak és problémák szemléltetésére építsünk be a való életből vett esettanulmányokat és példákat.

3

Ösztönözzük a diákokat a közös tanulásra

Csoportmunka: ösztönözzük a diákokat csoportmunkára és közös projektekre, hogy megismerhessék egymás nézőpontját és tanulhassanak belőle.

Egymástól való tanulás: segítsük elő, hogy a tanárok megoszthassák egymással a leginkább bevált gyakorlatokat és forrásokat.

Generációk közötti tanulás: mindannyian folyamatosan tanulunk egymástól, még a tanárok is a diákjaiktól (különösen most, a digitális korban).

4

Vessünk be minél változatosabb eszközöket és módszereket

Multimédiás eszközök: hozzunk be videókat, podcastokat és online cikkeket, hogy minél sokoldalúbban tudjuk bemutatni a témát, változatos tanulási módszerek bevonásával.

Vendégelőadók: hívjunk meg szakértőket az adott területről, hogy betekintést nyújtsanak és első kézből származó tapasztalatokat osszanak meg a globális kérdésekről.

5

Támogassuk a kritikai gondolkodást

Kérdezési technikák: nyitott kérdések feltevésével segítsük a kritikai gondolkodást és a globális kérdések átfogóbb megértését.

Vita és párbeszéd: ha ellentmondásos vagy összetett globális kérdések kerülnek terítékre, bátorítsuk a vitát és a párbeszédet a kritikai elemzés ösztönzése érdekében.

6

Hangsúlyozzuk a globális állampolgárságot

Globális felelősségvállalás: tanítsuk meg a diákoknak, hogy globális állampolgárként mi a szerepük és a felelősségük.

Akciók: buzdítsuk a diákokat, hogy vegyenek részt olyan projekteken, amelyek pozitív hatással vannak a globális problémákra, például a környezetvédelem vagy a társadalmi igazságosság terén.

7

Alakítsuk az igényeinkhez a tanítási anyagokat

Testre szabott tartalmak: alakítsuk a tanítási anyagokat a diákok igényeihez és helyzetéhez.

Helyi példák: hozzunk fel olyan példákat és esettanulmányokat, amelyek relevánsak a helyi kontextusban, ugyanakkor kiemelik a globális összefüggéseket.

8

Értékelés és megbeszélés

A tanultak értékelése: töltsünk ki a diákokkal kérdőíveket, hallgassuk meg az észrevételeiket és beszéljük meg velük a tanultakat, hogy visszajelzést kapjunk arról, mit szűrtek le az elhangzottakból.

Elgondolkodtató gyakorlatok: buzdítsuk a diákokat arra, hogy gondolkodjanak el a tanultakról, s arról, mindez hogyan alkalmazható az életükre és a tágabb környezetükre.

A TANÁR SZEREPE

Bár magától értetődőnek tűnhet, hogy a tanároknak semlegesnek kell maradniuk, a valóságban ezt szinte lehetetlen elérni. A hangszínünk, a nyelvezetünk és a testbeszédünk mindig elárulja a saját nézőpontunkat, különösen, ha határozott véleményünk van egy kérdésről.

Hasznos lehet, ha elmondjuk az osztálynak, hogy a kérdések olykor összetettek, és időbe telhet átgondolni és megválaszolni őket. Ezzel érzékeltetjük számukra, hogy semmi gond nincs azzal, ha bizonytalanok vagy megváltoztatják az álláspontjukat.

Amikor bonyolultabb beszélgetésekre kerül sor az osztályteremben, tanárként öt lehetséges szerepet játszhatunk. Fontos, hogy rugalmasan válasszuk meg a megközelítésünket, valamint tisztán lássuk, hogy az adott alkalommal miért azt a bizonyos módszert választottuk. Az, hogy éppen melyik szerep a legmegfelelőbb, az adott témától, a fiatalok életkorától és a korábban tanultaktól függ.

LEHETSÉGES SZEREPEK

Semleges vagy pártatlan közvetítő: soha nem nyilvánítunk személyes véleményt; igazságosan és kiegyensúlyozottan képviseljük a legkülönbébb nézőpontokat.

Önmagunk szószólója: nyíltan kifejtjük az álláspontunkat, hogy a diákjaink számára világos legyen, miként állunk az adott kérdéshez.

Az ördög ügyvédje: amikor a diákok között konszenzus van, szándékosan az osztály véleményével ellentétes álláspontot képviselünk.

A hivatalos álláspont képviselője: az iskola vagy a közösség hivatalos álláspontját képviseljük.

Szövetséges: az osztályban kisebbségben lévő diákok véleményét támogatjuk.

FONTOS SZEMPONTOK

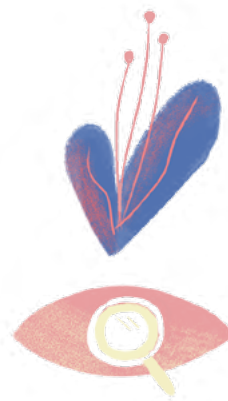
Amikor érzékeny globális kérdéseket tárunk az osztály elé, olykor kihívásokkal és nehézségekkel találkozhatjuk szembe magunkat. Az alábbiakban összefoglaljuk, mire érdemes odafigyelnünk.

- **Fektessük le az osztályterem belső érvényes alapszabályokat.**
- **Bátorítsuk a fiatalokat az önálló gondolkodásra.**
- **Alakítsunk ki kapcsolatot a diákokkal, mielőtt érzékeny globális problémákról beszélgetnénk velük.**
- **Készüljünk fel az adott témára.**
- **Kezeljük higgadt távolságtartással az érzelmi reakciókat.**
- **Reagáljunk a gyűlöletbeszédre, és beszéljük meg, hogy az miért nem helyénvaló.**
- **Álljunk készen arra, hogy szükség esetén nyomon kövessük a történeteket.**
- **Ne tényeket vitassunk meg, vagy véleményeket bíráljunk, hanem egy értékrendet képviseljünk.**

FORRÁSOK

Dzięciołowska K., Wojtych A. (Editors). *Global Learning in Subject Teaching: Framework and Toolkit*. 2020. Warsaw. Global Issues Global Subjects project. ISBN 978-83-66150-68-3. In: <https://www.humanitas.si/wp-content/uploads/2022/09/Global-Learning-in-Subject-Teaching-FrameworkToolkit.pdf>.

AKTÍV TANULÁS ÉS KRITIKAI GONDOLKODÁS

Számos tanár igyekszik oly módon alakítani a tanítási gyakorlatát, hogy az támogassa a kritikai gondolkodáshoz szükséges olvasást és írást. Azt szeretnék elérni, hogy a diákjaik ne csak memorizálják az órai anyagot, hanem értelmezzék és vitassák is meg azt, továbbá kérdéseket tegyenek fel, vizsgálódjanak, alkossanak, problémákat oldjanak meg azzal kapcsolatban. A kutatások tanúsága szerint a diákok leggyakrabban aktív órák keretein belül – amennyiben azok céltudatosan és jól szervezettek – sajátítják el a legteljesebben és leghasznosabban a tananyagot. Teljes körűen és hasznosan megtanulni valamit azt jelenti, hogy a diákok képesek reflektálni a tanultakra, illetve alkalmazni azokat valós helyzetekben vagy a további tanulás során, illetve tudják önállóan is bővíteni az így megszerzett tudásukat (Gardner 1993; Marzano 2001).

Sok évvel ezelőtt Jean Piaget svájci pszichológus kimutatta, hogy amikor tanulunk, a világot a már meglévő foglaimaink alapján értelmezzük. A világ értelmezése során pedig megváltoztatjuk a régi foglaimainkat, s ezáltal növeljük azt a képességünket, hogy a jövőben még több értelmet tudjunk kinyerni a világból. A Piaget és követői által ismertetett tanulási tevékenységnek három fázisa van.

Ebben a szövegben a „Reading and Writing to Critical Thinking Project” által használt háromfázisú tanítási modellt alkalmazzuk. A tanítás fázisai a következők: 1. **felidézés**, 2. az új információ **jelentésének felismerése**, 3. **reflexió**. Ezeket a kifejezéseket Jeannie Steele és Kurt Meredith (1997) vezette be. Ezt a tanulási modellt **ERR-modellnek** nevezik (a felidézés, felismerés és reflexió szavak angol megfelelőiből alkotott betűszó alapján).

A tanulók a már meglévő tudásuk felhasználásával tanulnak, ezért a tanároknak azzal kell kezdeniük az órát, hogy előhívják belőlük a korábban elsajátított fogalmakat, s kérdésekkel és újabb tanulási célok kitűzésével felkészítik őket a további tanulásra. Ezt a tanulási szakaszt felidézésnek nevezzük.

- A tanulási folyamat első szakasza tehát a **felidézés**.
- A diákok felidéznek, ami a tanulmányozandó témáról eszükbe jut: mi az, amit biztosan tudnak róla, illetve milyen kérdéseik vannak a témával kapcsolatban.
- Ami a tanulás kezdetén a diákok fejében van, illetve ami eszükbe jut, az a felidézés (evokáció) folyamata során strukturálódik. Az új információ a következő fázisban kerül majd a megfelelő helyre a fejükben.
- A felidézés motivációt ébreszt bennünk a tanulásra (pl. kíváncsiak leszünk arra, hogy miről is van szó; új információt akarunk szerezni egy kérdés megoldásához; meg akarunk tapasztalni vagy ki akarunk próbálni valamit, hogy megerősítsük vagy megcáfoljuk a hipotézisünket stb.)
- Ebben a szakaszban a diákok már valóban tanulnak (ez nem csupán felkészülés a tanulásra).

Mivel a diákok az értelmezés révén – azaz felfedezéssel és kutatással – tanulnak, a tanároknak ösztönözniük kell őket a kutatásra. És mivel a kérdezés egy fejleszthető tevékenység, a tanároknak meg kell mutatniuk a diákoknak, hogyan kérdezzenek, érdeklődjenek, vizsgálódjanak és informálódjanak. A tanulásnak ezt a szakaszát az **értelem (jelentés) felismerésének** nevezzük.

- A tanulási folyamat második szakasza az **új információ jelentésének felismerése.**
- Azáltal, hogy megtapasztalnak valami újat, a diákok aktívan dolgozzák fel az új információforrást.
- A tanulók ebben a szakaszban összekapcsolják a külső forrásból származó új információt (a tanár által kiosztott szöveget, a látott videót, a kísérletet, a tanulmányi kirándulást...) a tanulási folyamat első szakaszában felidézett és rendszerezett információval.

Végül, **mivel a tanulás megváltoztatja régi elképzeléseinket és bővíti az új dolgok megtanulására való képességünket, a tanároknak arra kell ösztönözniük a diákokat, hogy gondolkodjanak el a tanultakról, vizsgálják meg azok következményeit, alkalmazzák valamilyen hasznos módon, és módosítsák a témáról való régi gondolkodásmódjukat.** A tanulásnak ezt a szakaszát nevezzük **reflexiónak.**

- A tanulási folyamat harmadik szakasza a **reflexió.**
- A diákok összegzik az iménti tanulási folyamatot, és megfogalmazzák, mennyiben látják másként a témát vagy a problémát (mit tudnak róla most, miről bizonyosodtak meg, mit javítottak ki, milyen kérdéseik maradtak megválaszolatlanul ezzel kapcsolatban, mit szeretnének legközelebb megtanulni a témáról).

Az ERR tanulási **modell** alapján a tanár úgy tervezi meg az órákat, hogy a természetes tanulás minél több aspektusa megmaradjon, ami egy igen hatékony módszer. Az óratervezéshez számos modellt és eszközt segítségül hívhatunk. Tapasztalataink szerint az ERR-modell egyszerű és hatékony. Azonban, mint minden modellt, ezt sem szabad mereven használni – csakis úgy, hogy a módszer szolgálja a tanárt, nem pedig fordítva.

PÉLDÁK AZ „OLVASÁS ÉS ÍRÁS A KRITIKAI GONDOLKODÁSÉRT”

(RWCT – READING AND WRITING FOR CRITICAL THINKING) MÓDSZEREIRE

Ezek a módszerek a tanulási folyamat különböző fázisaiban használhatók (ERR-modell).

- **Ötlevelű lóhere** (felidézés, reflexió)
- **Kettős napló** (a jelentés felismerése)
- **INSERT** (a jelentés felismerése)
- **Szabad írás** (felidézés, reflexió)

ÖTLEVELŰ LÓHERE

A felidézés és átgondolás során alkalmazott módszer. A diáktól megköveteli, hogy összegezzék ismereteiket és véleményüket. Fejleszti az információk tömör összefoglalásának és a legfontosabb információk kiválasztásának képességét.

Példa:

1. sor	OLVASÁS
2. sor	ÉRDEKES / SZÓRAKOZTATÓ
3. sor	MEGMUTAT / TANÍT / VEZET
4. sor	SZERETEM A KÖNYVEIMET
5. sor	TANULÁS

Az ötlevelű lóhere felépítése

- Az első sor a téma megnevezése egy szóban, általában egy főnévvel.
- A második sor a témát jellemzi, általában két melléknévvel.
- A harmadik sorban három, a témához kapcsolódó ige szerepel (pl. mire való).
- A negyedik sor egy egyszerű, párszavas kijelentő mondat.
- Az utolsó sor egy a témához kapcsolódó egyszavas asszociáció vagy szinonima.

KETTŐS NAPLÓ

A módszer az új információk jelentésének megértésében segít. A diákok írásban, egész mondatokban válaszolnak az olvasott szöveggel kapcsolatos kérdésekre. Eközben összekapcsolják azt addigi ismereteikkel, kérdéseikkel, asszociációikkal, feltételezéseikkel – önmagukkal –, és kifejtik róla a véleményüket. A módszer alkalmas bármilyen hosszú szövegek, akár egész könyvek feldolgozására.

Példa:

Idézet a szövegből

Ha már költöztél valaha, akkor tudod, hogy ilyenkor az a normális, hogy szépen összepakolod a holmijaidat, és magaddal viszed őket. A menekültek általában sietve hagyják el az otthonukat, így nincs idejük gondosan összepakolni. A legtöbbjüknek nem marad semmije, ami az otthonukra emlékeztetné őket.

Megjegyzések

Mit jelent az, hogy bepakolni a legszükségesebb holmikat egy hátizsákba? Én mit pakolnék be? Nekem mi az, ami az otthonomra emlékeztet? A körülöttem lévő emberek, de őket nem tehetem a hátizsákomba, fotókat viszont be tudok pakolni. Betehetem még a kedvenc könyvemet és játékomat is.

A módszer lépésről lépésre:

- A tanár kiosztja a szöveget, és megkéri a diákokat, hogy ki-ki olvassa el, majd válasszon ki belőle néhány részt, amit érdekesnek, vonzónak, meglepőnek talál, vagy amihez valamilyen gondolatot fűzne, amiről többet szeretne megtudni. Nem árt pontosítani, hogy legalább hány részt válasszanak ki.
- A diákok a munkafüzet lapjait függőlegesen két részre osztják:
 - A bal oldali részbe (idézetek formájában) felírják az olvasott szöveg azon részeit (bekezdéseket, mondatokat, gondolatokat, egyes szavakat), amelyek felkeltették a figyelmüket, és amelyekhez a másik oldalon megjegyzéseket szeretnének fűzni.
 - A füzet jobb oldali részébe a diákok az észrevételeiket írják be. (Egyetértésüknek vagy egyet nem értésüknek adhatnak hangot, kifejtethetik a gondolataikat, kérdéseket, feltevéseket fogalmazhatnak meg, leírhatják óhajukat-sóhajukat, összegezhetnek, hozzáfűzhetnek, általánosíthatnak, példákat adhatnak stb.).
- A tanár párhuzamosan dolgozik az osztállyal – elolvassa a szöveget, kiírja a számára fontos idézeteket, a jobb oldali oszlopba pedig beírja a megjegyzéseit.

INSERT

Az INSERT a kritikai gondolkodás egyik alapmódszere. Tudományos szövegek olvasásakor alkalmazható, az **új információ jelentésének megértése** és a **reflexió** részeként. Az olvasó jelekkel látja el a szöveget, amelyek kifejezik az abban szereplő információkhoz való hozzáállását, s így aktívan részt vesz a szöveg feldolgozásában.

Az INSERT egy angol betűszó, melynek jelentése:

I	Interactive (Interaktív)
N	Noting (Jelölési)
S	System for (Rendszer a)
E	Effective (Hatékony)
R	Reading and (Olvasásért és)
T	Thinking (Gondolkodásért)

A módszer lépésről lépésre

- A tanár kioszt a diákoknak egy életkoruknak megfelelő hosszúságú és nehézségű szöveget (a szövegben szerepelhetnek képek, térképek, diagramok stb.).
- A tanár ismerteti a négy jelből álló rendszert (✓, +, ?, –) és kiteszi egy jól látható helyre.

- ✓ Ismerem az információt, és az összhangban van az eddigi ismereteimmel.
- + Az információ számomra új, de elfogadom.
- ? Nem értem az információt, nem világos számomra, alaposabban utána kell néznem, pontosítani akarom, többet akarok tudni róla.
- Az információ ellentmond az eddigi ismereteimnek.

- A diákok a megadott időn belül önállóan elolvassák a szöveget, és közben megjelölik az említett jelekkel. Jó ötlet, ha a tanár megadja, hogy a diákok bekezdésenként nagyjából hány jelölést alkalmazzanak (így hozzávetőleg ugyanakkor fejezik majd be a gyakorlatot). Nem szükséges tehát, hogy minden egyes információt megjelöljenek, ami a szövegben szerepel.
- Amíg a diákok dolgoznak, a tanár is elolvassa a szöveget, elsősorban a „?” és „–” jelekre koncentrálva. Így képet alkothat arról, hogy mennyi időre lesz szüksége a diákoknak.
- Az osztály megosztja egymással, mire jutott: amikor letelt az idő, a tanár megkéri a diákokat, hogy egyenként menjenek oda az osztályterem falára kifüggesztett négy flipcharthoz (rajta mindegyiken egy-egy jellel), és saját szavaikkal röviden írják rá mindegyikre a számukra legfontosabb információkat. (Ez arra készíti őket, hogy a kiadott szöveg egyes részeit saját szavaikkal írják át.) Ha egy diák észreveszi, hogy az ő információját az általa adott

jelhez már valaki más felírta a flipchartra, akkor vonást tesz a vonatkozó pont mellé. (Ezáltal a tanár és a diákok is láthatják, hogy melyek a szöveg leggyakrabban megjelölt részei. Például azok a tanulók, akik egynél többször jelöltek „?”-et vagy „–”-et, a megjelölt információjuk melletti vonásokból megtudhatják, hogy nincsenek egyedül.) Amikor egy-egy diák felírt mindent, amit akart a négy flipchartra, visszaül a helyére.

- Variáció a tapasztalatcserére: flipchartok helyett dolgozhatunk az INSERT táblázattal is: a tanulók egyenként készítenek egy táblázatot a füzetükbe négy oszloppal (✓, +, ?, –) és mindegyik jelhez kiválasztják a szövegből az általuk legfontosabbnak és legsürgetőbbnek ítélt információt. Ez a verzió kevésbé időigényes.
- Miután a diákok az elolvasott szöveget saját megjegyzéseikkel együtt beírták a füzetükbe, majd az osztályterem falán lévő flipchartokat kitöltötték, a tanár az óra végén összefoglalhatja a téma legfontosabb információit.

SZABAD ÍRÁS

Ez a módszer a **felidézés** vagy a **reflexió** során használható. A szabad írás segít alaposabban elgondolkodni az adott témáról. A cél nem a szabatos írás, hanem egy összefüggő gondolatmenet bemutatása. Inkább új asszociációkra vagy a téma eredeti értelmezésére vagyunk kíváncsiak. Ez egy időkorláthoz kötött tevékenység (általában 2–10 perc). Írás közben a diákok az idő leteltéig nem hagyhatják abba az írást, és nem fogalmazhatják át, amit már leírtak. Nem kell foglalkozniuk a helyesírással. Amikor letelt az idő, párokban felolvassák egymásnak a szövegeket. Megpróbálják megtalálni azokat a gondolatokat, amelyekről ugyanazok jutottak eszükbe. Ezután az önként jelentkező párok megosztják az egész osztállyal, mire jutottak.

További módszerek a **Hasznos források** részénél találhatók.

FORRÁSOK

Crawford, A., W. Saul, S. R. Mathews. (2005). *Teaching and learning strategies for the thinking classroom*. New York: The International Debate Education Association.

Gardner, H. (1993). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

Marzano, R., D. Pickering, and J. Pollock. (2001). *Classroom instruction that works: Research-based strategies for increasing student achievement*. Washington, DC: Association for Supervision and Curriculum Development.

KYNCL, Libor. (2024). *Metody RWCT*. In: <https://liborkyncl.estranky.cz/clanky/metody-rwct>.

HAUSENBLAS, Ondřej a KOŠTÁLOVÁ, Hana. Co je E-U-R? *Kritické listy. Čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách*. Jaro 2006, č. 22, s. 54–58. ISSN 1214-5823.

HASZNOS FORRÁSOK

Temple, Ch. (2001). *Reading & Writing for Critical Thinking in Higher Education: Critical Thinking Across the Curriculum*. In: http://www.thinkingclassroom.org/uploads/4/3/9/0/43900311/rwct_for_he_english_pdf_all_pages_final_18apr2018.pdf.

JÉGTÖRŐ GYAKORLATOK A GLOBÁLIS NEVELÉSBEN

A jégtörő játékok globális nevelési környezetben való alkalmazásának számos előnye és kedvező hatása van. Ezek a gyakorlatok aktív részvételre buzdító és élvezetes módon könnyítik meg a bemutatkozást, túllépve a szokásos rutinon, a nevek és szerepek egyszerű felsorolásán. A jégtörő játékok segítségével a diákok könnyebben meg tudják jegyezni egymás érdeklődési körét és nevét (ha szükséges), könnyebben szóba elegyednek egymással, s mindezt egy pozitív légkörben tehetik.

A jól megválasztott jégtörők hamar megteremtik a közösségi érzést, kialakítják az órai munkához szükséges hangnemet, és segítik a diákokat abban, hogy magukénak érezzék a tanulási élményt. Ugyanakkor kiváló lehetőséget biztosítanak arra, hogy egyrészt a diákok elmondják, mit várnak az órától, másrészt a tanárok is zökkenőmentesen bevezethessék a feldolgozandó témát. Ezek a gyakorlatok alkalmasak arra is, hogy a tanulók aktiválják és megosszák egymással a témával kapcsolatos korábban szerzett tudásukat és tapasztalataikat (lásd fent a „Felidézés” fázist), és meghallgassák a többiek hozzászólásait.

A jégtörő játékok segítenek a diákoknak ellazulni, jobban megérteni egymást és hatékonyabban együttműködni. Felélénkítik a csoportot és támogatják a koncentrációt, hogy mindenki készen álljon a tanulásra. A globális nevelésben ezek az előnyös tulajdonságok különösen értékesek, mivel segítségükkel áthidalhatók a kulturális különbségek, és egy összetartó tanulási közeg alakul ki.

Az alábbiakban javasolunk néhány jégtörő gyakorlatot, amelyek hasznosak lehetnek a globális nevelési órák bevezetéseként.

GLOBINGÓ JÁTÉK

Ez a kis és nagy csoportokban egyaránt jól működő gyakorlat abban segíti a diákokat, hogy könnyebben odamenjenek a társaikhoz és kapcsolatot teremtsenek egymással. Megkönnyíti továbbá a tanóra témájával kapcsolatos megbeszéléseket és tapasztalatcseréket is.

1. Nyomtassuk ki minden diáknak a **Globingó-kártyákat (Jégtörők – 1. melléklet)**. Használhatjuk a mellékletben található sablont, de készíthetünk saját változatot is. Ez a gyakorlat könnyen adaptálható az óra témájához. Bármilyen témáról készíthetünk Globingó-kártyát, például a migrációról, az éghajlatváltozásról, a kulturális sokszínűségről, az aktivizmusról stb. A kártyán szereplő kérdések számát is módosíthatjuk attól függően, hogy mennyi időnk van a gyakorlatra.
2. Osszuk ki a Globingó-kártyákat és tollakat a tanulóknak.
3. Mondjuk el, hogy a csoportnak 15 perce (vagy amennyi idő rendelkezésre áll) van megismerkedni egymással. Ez idő alatt mutatkozzanak be egymásnak, és keressenek olyanokat, akikre illenek a Globingó-kártyájukon szereplő tulajdonságok.
4. Miután megtalálták a megfelelő tulajdonsággal rendelkező személyt, írják be a nevét a megfelelő négyzetbe, vagy írássák azt alá velük. Általában minden résztvevő nevét csak egyszer lehet felírni.
5. A játék addig tart, amíg az a diák, aki elsőként kitölti az összes négyzetet, el nem kiáltja magát, hogy „Globingó”.

Kerékpárral vagy tömegközlekedéssel jár iskolába	Tudja, hogy hol gyártották a ruháit	Meg tudja nevezni a méltányos kereskedelem egyik alapelvét	Tudja, hogy mik azok a fenntartható fejlődési célok
Szokott dokumentumfilmeket nézni	Már részt vett klímátüntetésen	Napi szinten előnyben részesíti a növényi alapú és/vagy helyi élelmiszereket	Komposztálja a biológiailag lebomló hulladékot
Már támogatott legalább egy jótékonyági vagy környezetvédelmi szervezetet	Ismer egy nem nyugati szerzőtől származó könyvet/filmet/dalt	Már aláírt emberi jogi petíciót	Maga termeszt valamilyen élelmiszert (fűszernövényt, zöldséget stb.), vagy ritkábban nyír fűvet a kertben
El tudja magyarázni, hogy melyek a globális problémák	Több mint 3 éves a mobiltelefonja	Részt vett strand- vagy parktakarításban	GLOBINGÓ!

Kép – Globingó-kártya

GYÜMÖLCSSALÁTA

Ez egy kiváló jégtörő gyakorlat, amely vidám, szórakoztató, és még jól meg is mozgat. Könynyűek a szabályai és kevés előkészületet igényel. Ehhez a gyakorlathoz **székekre** van szükség, és elegendő helyre ahhoz, hogy kör alakban elhelyezhessük őket.

1. Mindenki üljön körbe, a székek befelé nézzenek. Válasszunk ki valakit, aki középre áll, a székét pedig vegyük ki a körből.
2. Magyarázzuk el a szabályokat: a közepén állónak egy olyan dolgot kell mondania, ami legalább 2 emberre igaz a körben ülők közül. A kijelentéseknek kapcsolódniuk kell a foglalkozás témájához. Például: „Újrahasznosítod a hulladékot”; „Tömegközlekedéssel jársz”; „Ma reggel kakaót ittál”; „Bangladesben készült ruhát viselsz” stb. Akire a körben ülők közül igaz az állítás, feláll, és megpróbál átülni egy másik székre. Ha pedig a közepén álló elkiáltja magát, hogy „gyümölcssaláta”, mindenkinek át kell ülnie egy másik székre.
3. A közepén álló is megpróbál ülőhelyet találni magának. Egyvalaki marad szék nélkül, ő lesz a következő, aki a kör közepére áll, és megkezd az új kört egy másik kijelentéssel.

Megjegyzés: Nem lehet átülni a közvetlenül szomszédos bal vagy jobb oldali székre. Két ülőhellyel arrébb le lehet ülni, de közvetlenül balra vagy jobbra nem (kivéve, ha az állítás csak két egymás mellett ülőre illik rá, ez esetben választhatják a közvetlenül mellettük lévő széket).

CSOPORTTÉRKÉP

Ez a gyakorlat eltérő háttérű diákok esetén különösen hasznos. A játék során könnyebb megismerni egymást és megosztani egymással személyes történeteket és értékeket.

1. Kérjük meg a diákokat, hogy helyezkedjenek el a teremben egy képzeletbeli térképen, amely a saját országukat ábrázolja. Ezután kérjük meg őket, hogy osszanak meg egy értéket, amit a neveltetésük során tanultak, és magyarázzák el, hogy miért fontos az nekik.
2. Bátorítsuk arra a diákokat, hogy ha akarnak, meséljenek rövid történeteket. A gyermekkori szokások és értékek felidézése elősegíti egymás jobb megismerését és a csoporton belüli szorosabb kötelékek kialakítását.
3. Alternatívaként megkérhetjük őket arra, hogy álljanak a térképen olyan helyekre, ahol éltek vagy ahová elutaztak.

HOBBI IX-OX

Ennek a jégtörő játéknak az a célja, hogy a diákok megismerjék egymást a rendezvény elején, és megfogalmazzák (magukban), melyek az értékeik, mi az érdeklődési körük, és milyen lépéseket tesznek azért, hogy pozitív hatást érjenek el, amit később megoszthatnak egymással.

1. Adjunk minden diáknak egy 3 x 3-as négyzethálót (**Jégtörők – 2. melléklet**), és kérjük meg őket, hogy minden négyzetbe írjanak be egy hobbit, amit szenvedélyesen szeretnek. Bátorítsuk őket, hogy a környezethez (például túrázás vagy szemétygyűjtés), a közösség javításához (például önkéntes munka) vagy globális ügyekhez (például aktivizmus vagy adományozás) kapcsolódó hobbit vegyenek fel.
2. Miután kitöltötték a négyzethálót, a tanulók járjanak körbe a teremben, és hasonlítsák össze a jegyzeteiket. Ha egy másik diák négyzethálójában ugyanolyan hobbit talál, írják alá egymás megfelelő négyzetét.
3. Az a diák nyer, aki annyi aláírást gyűjt össze, hogy azok egy háromtagú (függőleges, vízszintes vagy átlós) egybefüggő vonalat alkotnak. A játékot lehet tovább folytatni, hogy több győztes is legyen.

FORRÁSOK

Cserti, R., & Cserti, R. (2024). *61 Ice breaker Games [That your team won't find cheesy]* / SessionLab. SessionLab. In: <https://www.sessionlab.com/blog/icebreaker-games>.

Harper, H. (2023). *Ice Breaker bingo & how to play it with your team*. QuizBreaker. In: <https://www.quizbreaker.com/icebreaker-bingo>.

Great group games. (2019). *Fruit salad*. Great group games. In: <https://greatgroupgames.com/fruit-salad>.

VILÁGTÉRKÉPEK, VILÁGKÉPEK

Miként befolyásolják a térképek azt, ahogyan magunk elé képzeljük a világot?
Az alábbiakban egy rövid gondolatébresztőt ajánlunk, amely a globális kérdésekről folytatott beszélgetésekben és iskolai óravázlatként is felhasználható.

Miről szól a játék?

TEGYÜNK FEL KÉRDÉSEKET...

10–15 perc

Vezessük be a témát kérdésekkel:

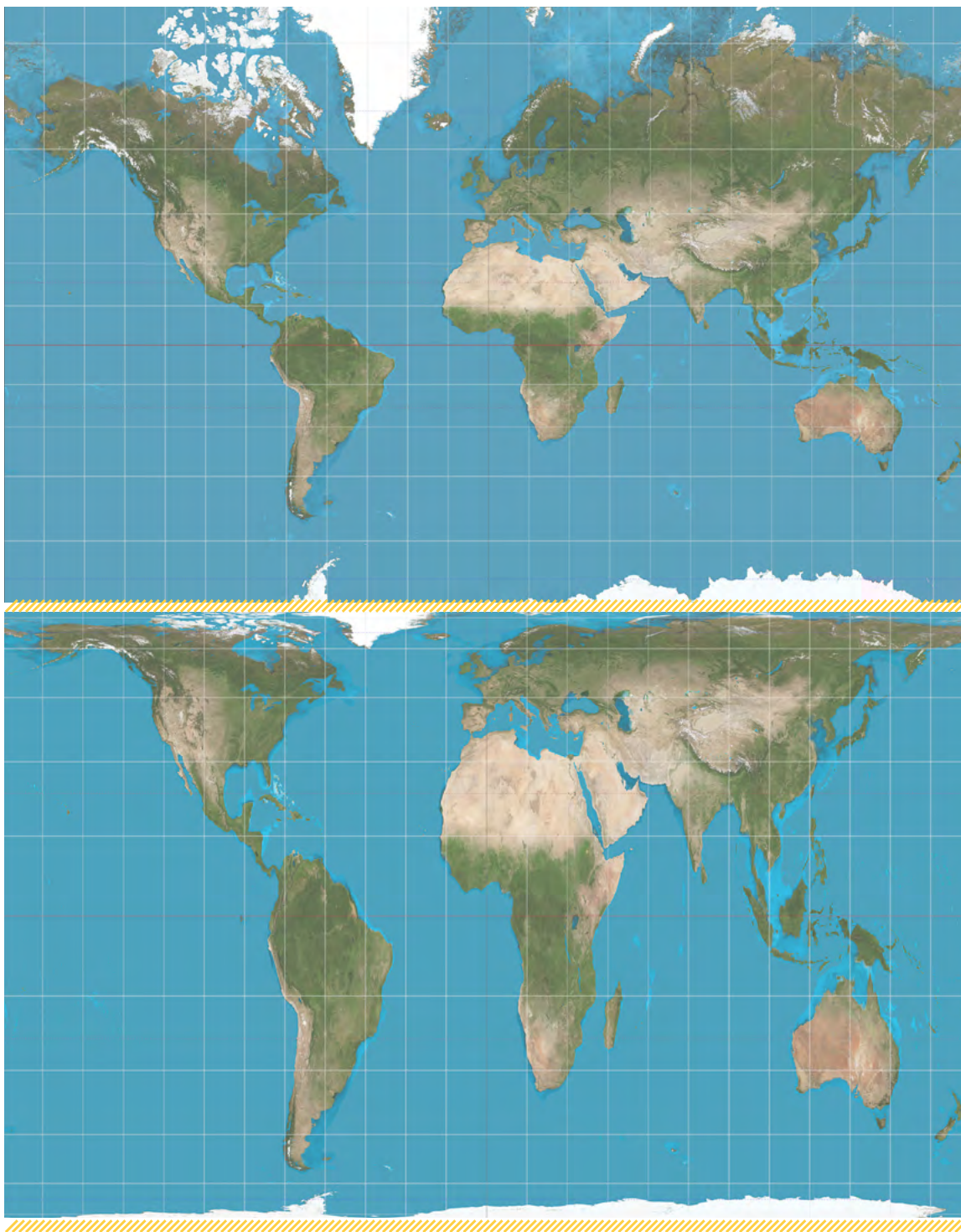
- A térképeken miért van mindig észak fent, és dél mindig lent?
- A kezdő délkör miért Greenwichen megy át, és nem mondjuk Bangkoken?
- Ki és miért rajzolta a térképeket?
- Mi jut eszedbe, amikor a „dél” és az „észak” szavakat hallod?
- Mit gondolsz, miért pont ezek a dolgok jutottak eszedbe?

VAJON A TÉRKÉP HÚEN ÁBRÁZOLJA A VILÁGOT?

25 perc

Kérjük meg a diákokat, hogy vessenek egy pillantást az alábbi világtérképekre, illetve világábrázolásokra, majd írásban válaszoljanak a következő kérdésekre:

- Miben különböznek egymástól ezek a térképek? Hogyan vannak tájolva, melyik ország van a középpontjukban, miként vannak feltüntetve az egyes kontinensek területei?
- Befolyásolhatja-e a térkép bármilyen módon a világról alkotott képünket? Ha igen, hogyan?

Forrás: Strebe. 2011. Wikimedia Commons

MELYIK TÉRKÉP A LEGPONTOSABB?

15–25 perc

A „Gall-Peters View” című videó (<https://www.youtube.com/watch?v=vVX-PrBRtTY>, 3:59 perc hosszúságú, angol nyelven, angol felirattal) segítségével gondolkodjunk el azon, hogy a térképek és a világábrázolások hogyan befolyásolhatják az érzékelésünket. Beszéljük meg a videó megtekintése (vagy az átirat feldolgozása) kapcsán felmerült kérdéseket.

Az antropocentrizmus problematikájának megvitatása során számos kérdés és érzés merülhet fel.

Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a diákok megoszthassák egymással az érzéseiket, nézeteiket, értékeiket és attitűdjeiket (ezt más módszerek esetében is bevethetjük, például a Filozófia a gyermekekért és közösségekért módszernél, lásd SapereP4C, 2024; <https://p4c.com/website-samples/>, <https://p4c.com/wp-content/uploads/2016/07/Philosophy-for-Children-how-to-4.pdf>).

INFÓSAROK

A Mercator-vetület egy olyan világtérkép, amely helyesen ábrázolja a földrészek közötti szögeket és távolságokat.

A Föld felszíne az egyenlítőnél nagyon pontosan látható, míg a sarkvidékek felé mérete és alakja erősen torzul. A térkép helytelenül mutatja a kontinensek területeinek arányait – minél jobban eltávolodunk az egyenlítőtől az északi és déli sarkok felé, ezek az aránytalanságok annál nagyobbak lesznek. Tehát minél nagyobb szélességi körön helyezkedik el egy ország, annál jobban torzul a tényleges mérete. A térképet 1569-ben készítette Gerardus Mercator flamand térképész és földrajztudós, hogy segítse a hajósokat a navigálásban és világ körüli útjaik megtervezésében.

A Gall–Peters-vetület a világot a kontinensek helyes arányaival mutatja.

A kontinensek területe a megfelelő méretben jelenik meg, függetlenül attól, hogy hol helyezkednek el a térképen. Más szóval, egy négyzetméter mindig egy négyzetméter, akár az Egyenlítőn, akár az Északi-sarkon található. Ezen a térképen az Egyenlítőhöz közeli területek megnyújtva, míg az északi és déli sarkhoz közeli területek összehúzódnak jelennek meg. A térképet 1974-ben adta ki Arno Peters német történész és térképész, amelyet James Gall skót tudós korábbi, a 19. század közepén készült munkájára alapozott. A Gall–Peters-vetület az ENSZ hivatalos térképe, és világszerte egyre több iskolában használják. Ti is ezt használjátok az iskolában?

Ha egyetlen perspektívából tekintünk a világra – például csak a Mercator-féle térképvetületet használjuk –, akkor csupán egy szemszögből fogjuk tudni értelmezni a világot: a saját kultúránkból kiindulva, amely számunkra a világ középpontját jelenti. Ezt nevezzük etnocentrikus világnézetnek, ami azért problematikus, mert minden más kultúrát „másnak”, tőlünk különbözőnek mutat, a saját kultúránk perspektívájából, és ez általában ahhoz vezet, hogy alsóbbrendűnek fogjuk érzékelni őket.

Ezért fontos, hogy a miénktől eltérő nézőpontokat, nézeteket és értelmezéseket is figyelembe vegyünk a világról, és fogadjuk el, hogy mindegyik igaz és egyenlő. Az egyén számára mindig a saját nézete lesz a helyes, ami érthető, de fontos elismerni ezt a lehetőséget mások számára is.

„Etnocentrizmusnak» nevezzük azt a kulturális vagy etnikai alapú, tudatos vagy tudattalan elfogultságot, amikor az egyén a világot saját kultúrájának nézőpontjából szemléli, saját csoportját archetipikusnak kiáltva ki, minden más csoportot pedig ennek az ideálnak a szempontjából értékeli. Ez egyfajta csőlátást eredményez, ami odavezet, hogy:

(1) nem értjük meg, mások számára mi a fontos;
(2) olyan értékítéleteket hozunk, amelyek saját belső csoportunkat privilegizálják és annak felsőbbrendűségét bizonygatják. Az etnocentrizmus fogalma így gyakran társul a sovinizmus és az előítéletesség különféle formáihoz, ideértve a nacionalizmust, a rasszizmust, sőt a szexizmust és a fogyatékkal élők diszkriminációját is” (Baylor, 2012).

FORRÁSOK

FREE WORLD MAPS. (2023). Physical world map. In: <https://www.freeworldmaps.net/world/america-centric/physical-world-map.jpg>.

DESJARDINS, Jeff. (2020). Mapped: Visualizing the True Size of Africa. In: <https://www.visualcapitalist.com/map-true-size-of-africa>.

BAYLOR, Elizabeth. (2012). Ethnocentrism, Oxford Bibliographies Online. DOI: 10.1093/OBO/9780199766567-0045. In: <https://www.oxfordbibliographies.com/display/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0045.xml>.

Strebe. Wikimedia Commons. (2011). Map_GallPeters projection. In: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gall%E2%80%93Peters_projection_SW.jpg.

Strebe. Wikimedia Commons. (2011). Map_Mercator projection. In: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mercator_projection_Square.JPG.

FOGLALKOZÁS: **KLÍMAVÁLTOZÁS**

AZ ÉN KLÍMA- TÖRTÉNETEM

01 AZ ÉN KLÍMATÖRTÉNETEM

„Az én klímátörténetem” egy lebilincselő gyakorlat, amely a személyes történetek és a történetmesélés erejét kiaknázva betekintést nyújt a diákok/résztvevők számára a globális kihívások egyetemesen érvényesülő hatásaiba, illetve érzékletesen szemlélteti, hogy ezek a problémák hogyan hatnak közvetlenül az egyénre is. A munka során a résztvevők saját tapasztalataikat is megfogalmazhatják. A gyakorlat a digitális történetmesélés módszeréből merít ihletet, amely személyes történeteket állít a középpontba. Ez az itt közölt, egyszerűsített formája könnyen megvalósítható, és osztálytermi környezetben is alkalmazható.

Nehézségi fok

Résztvevők száma
(minimum/maximum)

10–40

Korcsoport

12+

Időtartam

90–120
perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Célok:

A tanulók saját eszközeik segítségével beazonosítják, megfogalmazzák és megértetik másokkal az éghajlatváltozás rájuk gyakorolt hatásait. A közös történetmesélés közben a diákok könnyebben belátják, hogy az éghajlatváltozás mindenki életére hatással van.

Készségek:

A diákok írnak egy történetet, amely megfelel az alapvető dramaturgiai szabályoknak, majd azonosítják a történet kulcselemeit, amelyeket rajzos formában (storyboard) elkészítenek és bemutatnak a társaiknak. A tanulók nyelvi és vizuális kompetenciái fejlődnek.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Földrajz, biológia, történelem, etika, idegen nyelv

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

- ➔ nagy méretű vetítövásznon, projektor és hangrendszer filmvetítéshez
- ➔ flipchart papír (vagy más nagyobb formátumú papír, pl. csomagolópapír)
- ➔ tollak, szövegkiemelők
- ➔ diákok okostelefonja

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS

(10 PERC)

A tanár először gondolatébresztőnek levetít néhány digitális történetet (személyes élményeken alapuló, a történetmesélő által narrált rövid videókat).

Néhány hasznos példa:

- <https://youtu.be/shP92B8F-bQ>

- <https://youtu.be/FltpaNol6qg>

2. LÉPÉS

(20–30 PERC)

A diákok kisebb – ideális esetben 5-6 fős – csoportokat alkotnak. Ügyeljünk arra, hogy a csoportok elég távol üljenek egymástól, hogy ne zavarják egymást.

A csoportok körbe ülve megbeszélik a megnézett videók tartalmát.

A tanár megkéri a diákokat, hogy osszák meg egymással, ha szembesültek már valaha hasonló problémákkal az éghajlatváltozás kapcsán az életük során.

***Tipp:** Ennél a résznél fontos, hogy a tanulók rendelkezzenek előzetes ismeretekkel (amelyeket például korábbi órákon vagy iskolai projektek keretében szereztek) az éghajlatváltozás témájáról és arról, hogy az hogyan befolyásolja a környezetüket. Házi feladatként kutatást is végezhetnek az országukban bekövetkezett időjárás-változásokról, megkérdezhetik szüleiket és nagyszüleiket, hogy szerintük milyen jelei vannak az éghajlatváltozásnak/időjárás-változásnak a szűkebb környezetükben.

3. LÉPÉS

(40–60 PERC)

A tanár megkéri a diákokat, hogy írjanak egy legfeljebb egyoldalas történetet, amely személyes tapasztalataikon alapul, és azt mutatja be, hogyan szembesültek az éghajlatváltozással az országukban/régiójukban. A tanár adjon néhány gyakorlati és dramaturgiai támpontot a történet megírásához (lásd alább).

Minden csoport elkezd írni egy személyes élményeken alapuló történetet (csoportonként egyet).

Amikor elkészülnek a történetek, a tanár megkéri a diákokat, hogy gyűjtsék össze a történet legfontosabb 8-10 momentumát.

A diákok ezután vizuálisan megjelenítik ezeket a kulcsmomentumokat. Lerajzolhatják őket egyesével egy-egy külön lapra, vagy használhatnak papírtekercset, és egymás mellé rajzolhatják őket, mintegy filmszalagszerűen.

4. LÉPÉS

(20 PERC)

Végezetül a csoportok hangosan felolvassák egymásnak a történeteiket, és bemutatják a rajzos eredményeket. A diákokat emlékeztessük arra, hogy ez a gyakorlat nemcsak a történetmesélésről szól, hanem a *történethallgatásról* is – fontos a figyelmes hallgatás.

A tanár kérdéseket tesz fel a bemutatott történetekkel kapcsolatban:

- ➔ Mik voltak a történet legfontosabb mozzanatai?
- ➔ Miért fontos ez a történet?
- ➔ Milyen érzéseket keltett a többi diákban? Voltak ugyanilyen vagy hasonló tapasztalataik?
- ➔ Hogyan kapcsolódik ez a klímaváltozáshoz? stb.

A tanár végig moderálja a beszélgetést, majd lezárja a foglalkozást.

INFÓSAROK

A történetmesélés mindig is szerves része volt az emberiség történelmének. A mesélés strukturálja a nyelvet, segít az egyénnek értelmezni az őt körülvevő valóságot, lehetővé teszi a kommunikációt és a tapasztalatcserét. Ez a gyakorlat minden kultúrában és hagyományban közös. Az önéletrajzi történetmesélés segít abban, hogy nagyobb önismeretre tegyünk szert és megértsük az élet-tapasztalatainkat, miközben egy kétirányú utat járunk be – egyszerre önmagunk és a másik felé.

A történeteken keresztül a diákok betekintést nyerhetnek a különböző kultúrákba, nézőpontokba és történelmi összefüggésekbe. Ez az átélés elősegíti az empátiát és szélesíti a világlátásukat, hogy méltányolni tudják a sokféleséget, és egy befogadóbb gondolkodásmódra telessenek szert. A különböző kulturális narratívák megértése segít a diákoknak kapcsolatot teremteni a világ más tájairól származó társaikkal, és elősegíti a globális állampolgárság megélését. A történetmesélés ösztönzi a kritikai gondolkodást és a problémamegoldó készséget.

A történetmesélés másik fontos része a történetek megosztása egymással. A másik történetének meghallgatása óhatatlanul kapcsolatot teremt az egyének között. A résztvevők láthatják, hogyan hat a történetük a többi résztvevőre, és megtapasztalhatják azt is, mit jelent másokkal megosztani ezeket a gyakran nagyon személyes történeteket vagy jövőre vonatkozó terveket.

A történetek gyakran váltanak ki érzelmeket, segítve a diákokat abban, hogy kapcsolódni tudjanak a saját és mások érzéseihöz. Ez az érzelmi jelenlét támogatja a szocializációt az empátia, az érzelmi intelligencia és az interperszonális készségek fejlesztése révén. A történetmesélésen keresztül a diákok biztonságos és strukturált módon fedezhetik fel és fejezhetik ki saját tapasztalataikat és érzelmeiket.

TOVÁBBI FORRÁSOK

Néhány tanács a történetek megírásához:

- A történeteket könnyen érthetően kell megírni: „Írj úgy, ahogy beszélsz, kerülj a túl irodalmias kifejezéseket.”
- Miről szól a történeted? – Foglald össze egy mondatban!
- Személyes megközelítés, egyéni perspektívák.
- A történetnek körülbelül 180–320 szavasnak kell lennie.
- A történetnek legyen íve és szerkezete.

TOVÁBBI JAVASLATOK

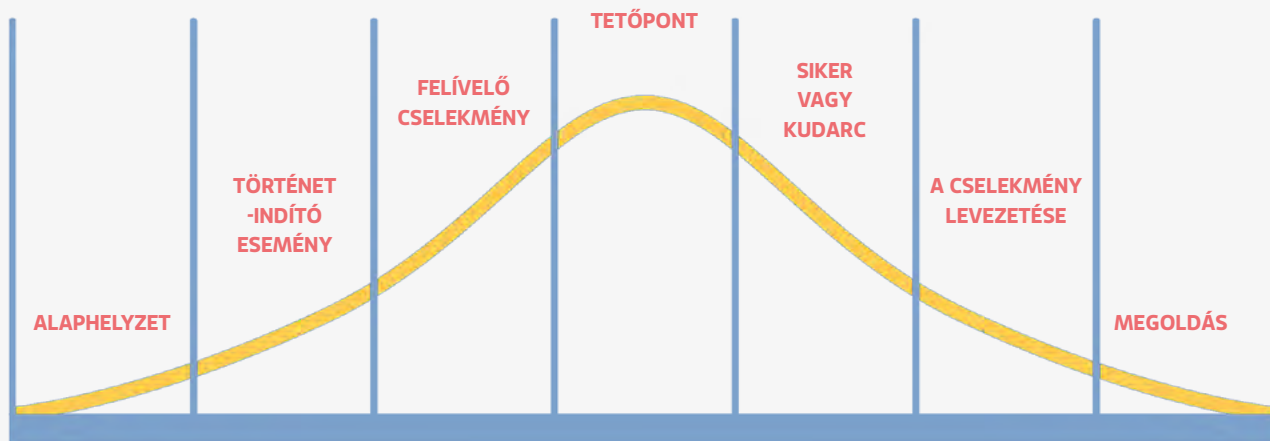
Ha a tevékenységre több idő áll rendelkezésre, és a technikai érdeklődés vagy kapacitás megengedi, a résztvevők elkészíthetik történetük digitális változatát:

- rögzíthetik valamelyikük (vagy mindegyikük) történetét,
- digitális képeket készíthetnek (fényképek és/ vagy a korábban készített rajzok szkennelt változata alapján),
- megvághatják a történetet valamelyik ingyenes vágóprogrammal vagy alkalmazással (pl. DaVinci Resolve laptopokhoz vagy CapCut videóvágó alkalmazás),
- közös vetítést szervezhetnek az egész csoport számára. Az elkészült rövid videókat megbeszélhetik, de ne értékeljék azokat.

FORRÁSOK

Ábra: A történetmesélés íve (Anthropolis, 2024)

A TÖRTÉNETMESÉLÉS ÍVE

Ábra: A történetmesélés íve (Anthropolis, 2024)

FOGLALKOZÁS: KLÍMAVÁLTOZÁS

KLÍMAHÁLÓ

02 KLÍMAHÁLÓ

A gyakorlat célja, hogy megismertesse az osztályt az éghajlatváltozás témájával. A diákok logikai (ok-okozati) összefüggéseket keresnek a kiválasztott fogalmak és a klímaváltozás témája között. A gyakorlat az egész osztállyal vagy kis csoportokkal is elvégezhető.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

10–25

Korcsoport

12+

Időtartam

20 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

A tanulók logikai kapcsolatokat keresnek az egyes fogalmak között, azonosítják az éghajlatváltozás okait és következményeit.

Készségek:

A diákok meghallgatják osztálytársaikat, és megfogalmazzák véleményüket az adott fogalmakról.

A diákok felfedezik a klímaváltozás jelenségei és az egymással szorosan összefüggő elemek közötti viszonyt.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Földrajz, biológia, etika, idegen nyelv

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

- fonalgombolyag vagy zsinór
- felragasztható címkék (post-itek)

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS

5 PERC

A tanár az éghajlatváltozással kapcsolatos szavakat ír fel post-itekre, és szétosztja őket a körben álló tanulók között. Minden diák kap egy szót, és felragasztja a mellkasára (mint egy névtáblát).

Példák a szavakra: aszály, ipar, olvadó jég, hurrikán, konfliktusok, áradások, közúti szállítás, étel- és pazarlás, part menti erózió, szárazföldi biodiverzitás, mezőgazdaság, migráció, vegyszeres műtrágyák, tengeri biodiverzitás, erdőtüz, tengerszint-emelkedés, vízhiány, állattenyésztés, betegségek, mezőgazdaság, CO₂, éhínség, óceánok, állatok, szennyezés, erdőirtás.

2. LÉPÉS

25 PERC

A tanár elmagyarázza a gyakorlatot: „Olyan szavakat kaptatok, amelyek az éghajlatváltozáshoz kapcsolódnak. Dobjátok tovább egymásnak a gombolyagot, és magyarázzátok el a kapcsolatot a nálatok lévő szó és annak a szava között, akinek a gombolyagot dobjátok, a fonalat mindvégig szorosan a kezetekben tartva”.

A kezdő játékos (bárki a körben állók közül), megfogja a zsinór végét, és odadobja a gombolyagot egy másiknak, s közben pontosan elmagyarázza a köztük lévő kapcsolatot.

A következő játékos megfogja a zsinórt, és megint odadobja a gombolyagot valakinek, akivel valamilyen módon kapcsolatban áll.

A diákok többször is megkaphatják a gombolyagot, viszont nem dobhatják oda kétszer ugyanannak az illetőnek.

A játék során mindenki a kezében tartja a fonalat, így a csoport végül egy összetett hálót képez, amely a klímaváltozás okai és következményei közötti kölcsönös összefüggéseket ábrázolja. Amikor már mindenkinél járt a gombolyag, és a körben kialakult egy háló, a tanár megkéri a diákokat, hogy hagyják abba a dobálást és tartsák a fonalat feszesen és mozdulatlanul. Ezután odamegy a háló valamelyik pontjához, és meghúzza a fonalat. „Mit éreztetek?” „Mire következtek?” (ahogy a háló minden egyes pontja megmozdul és rezegni kezd) – ilyen és hasonló kérdéseket tehet fel nekik.

TOVÁBBI JAVASLATOK

***Tipp:** Ha a tanulók még nem találkoztak a gyakorlattal, célszerű kisebb csoportokra osztani őket, és egyszerű szavakat, fogalmakat, valamint kevesebb szót választani.

Továbbfejlesztett változat: A második fázisban a tanár megkérheti a diákokat, hogy keressenek a szavakat ábrázoló képeket, és készítsenek egy freskót, amely bemutatja az egyes elemek okait és következményeit. A szavak és képek együttes használata látványosabbá teszi a gyakorlatot.

A gombolyagot a végén fordított sorrendben vissza lehet dobni, hogy könnyebb legyen feltekerni.

FOGLALKOZÁS: KLÍMAVÁLTOZÁS

#ISHARE- HERPOWER

03 #ISHAREHERPOWER

A diákok megismerkednek a globális déli országok és az őslakos közösségek női környezetvédelmi aktivistáinak munkájával. Ezután kutatást végeznek egy általuk választott aktivista munkásságáról, hogy ennek alapján az aktivista üzenetét hirdető street art matricát tervezzenek.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–35

Korcsoport

14+

Időtartam

90 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Célok:

A tanulók megvitatják a nők szerepét a környezetvédelmi aktivizmusban és vezetésben. Feltérképezik az éghajlatváltozás, az emberi jogok, a nemek közötti egyenlőség stb. közötti összefüggéseket, és így megértik, mit is jelent az éghajlati igazságosság.

A diákok olyan street art matricákat készítenek, amelyek felhívják a figyelmet ezeknek a vezetőknak a munkájára, és másokat is cselekvésre ösztönöznek.

Készségek:

A diákok tágabb betekintést kapnak az éghajlatváltozás témájába (őslakos és/vagy globális déli származású, inspiráló vezetőktől) a probléma kreatív bemutatása révén.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Társadalomtudomány, földrajz, rajz, történelem (History-Herstory).

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

A4-es papír, filctollak, tollak, ceruzák, fehér öntapadó matricapapír (A5-A6), számítógép, projektor és internetkapcsolat a videók megtekintéséhez, okostelefonok a résztvevők számára a kutatáshoz.

Mellékletek:

- ➔ 1. melléklet – Prezentáció
- ➔ 2. melléklet – Aktivisták listája

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS – BEVEZETÉS

15 PERC

A tanár felvázolja a workshop témáját: a klíma- és környezeti igazságosságért küzdő jelentős női aktivisták méltatása (lásd az Infósarkot). Hogy könnyebben ráhangolódjanak a témára, megkéri a diákokat, hogy soroljanak fel általuk ismert és csodált női vezetőket.

Ezután megkéri őket, hogy mondják el, milyen szavak jutnak eszükbe, illetve milyen érzéseket kelt bennük, amikor az éghajlatváltozásra gondolnak.

A tanár ezután megkérdezi a diákokat, hogy hallották-e már az „éghajlati igazságosság” kifejezést, és szerintük mit jelent. Miután a diákok kifejtették álláspontjukat, a tanár a klímaváltozás prezentációban szereplő definícióját felhasználva kibővítheti válaszaikat. Elmagyarázza nekik, hogy az aktivisták, akiket az órán meg fognak ismerni, mindannyian az éghajlati, illetve – környezeti kihívások esetében – a környezeti igazságosság ügyéért küzdenek.

A tanár rövid videoklipeket és interjúkat mutat különböző aktivistákkal, pl. Wangari Maathai, Berta Cáceres, Rigoberta Menchu, Vandana Shiva, Autumn Peltier stb. (linkeket lásd a mellékletekben). Kiválaszthat egy-két videót, amelyet az osztály közösen megnéz.

Az egyes videók után a tanár rövid beszélgetést indít a tanulókkal arról, hogy milyen szerepet játszottak ezek a nők a saját közösségükben és globális szinten, hogyan váltak aktivistákká, milyen eredményeket értek el, és milyen akadályokkal kellett szembenézniük.

2. LÉPÉS – KUTATÁS

20 PERC

A tanár kiosztja a diákoknak az aktivisták listáját (2. melléklet), vagy arra biztatja őket, hogy válasszanak ki egy női vezetőt, akit inspirálónak találnak.

A tanár legfeljebb 15 percet ad a tanulóknak arra, hogy kutassanak és gyűjtsenek információkat a kiválasztott aktivista életéről, az általa elért eredményekről és azokról a kihívásokról, amelyekkel szembe kellett néznie.

3. LÉPÉS – MIK AZOK A STREET ART MATRICÁK?

5 PERC

A tanár röviden elmondja, mi is az a street art matrica, elmagyarázza, miért népszerű mint önkifejezési forma és mint az aktivizmus eszköze, mutat pár példát, és ismertet néhány olyan esetet, amikor a street art matricákat sikerrel alkalmazták a változás ösztönzésére és üzenetek közvetítésére.

Hangsúlyozza, hogy matricák elhelyezésével a diákok kreatív módon ismertethetik meg a nagy hatású női aktivisták élettörténetét és üzenetét az utca emberével.

4. LÉPÉS – MATRICAKÉSZÍTÉS

35 PERC

Ha szükséges, a tanár rajzeszközöket (papírt, filctollakat, színes ceruzákat, matricapapírt stb.) biztosít a tanulóknak, és arra kéri őket, hogy készítsenek street art matricát, amit az általuk kutatott női vezető inspirált.

A matricán szerepeljen a női vezető neve, az #IShareHerPower hashtag, valamint olyan elemek, amelyek az illető ötleteit, munkáját, portréját mutatják be, de megjelenhet rajta egy tőle vett jellemző idézet is.

5. LÉPÉS – TAPASZTALATCSERE ÉS MEGBESZÉLÉS

15 PERC

A tanár megkéri a diákokat, hogy ki-kí mutassa be a csoportnak az általa készített street art matricát.

Ezután beszélgetést moderál arról, hogy ki miért választotta az adott vezetőt, mit tudtak meg róla a kutatásuk során, és milyen üzenetet közvetít a matricájuk.

A tanár felkéri a diákokat, hogy felelősségteljesen terjesszék a matricákat, és arra biztatja őket, hogy a figyelemfelkeltés érdekében ragasszák fel őket megfelelő helyekre.

A tanár arra ösztönzi a diákokat, hogy gondolkodjanak el azon, miként tudnának hasonló aktivista gyakorlatokat alkalmazni a saját életükben, például úgy, hogy részt vesznek helyi vagy globális kezdeményezésekben (mondjuk levelet írnak a helyi önkormányzati képviselőknek vagy közösségi vezetőknek, hogy álljanak ki az órán megismert aktivisták által felvetett kérdések mellett).

Végül javasolhatja a diákoknak, hogy tűzzenek ki személyes célokat vagy készítsenek cselekvési tervet arra vonatkozóan, miként fogják továbbra is támogatni az órán tárgyalt aktivisták által képviselt ügyeket, ezzel arra inspirálva őket, hogy ők maguk váljanak az éghajlati és környezeti igazságosság vezetőinek következő generációjává.

6. LÉPÉS - KAMPÁNY A KÖZÖSSÉGI MÉDIÁBAN

(OPCIONÁLIS)

A tanár felkéri a diákokat, hogy az #IShareHerPower hashtag használatával osszák meg alkotásaikat a közösségi médiában, hogy az óra hatása ne korlátozódjon a fizikai térre, hanem mutasson túl azon.

INFÓSAROK

→ Az éghajlati igazságosságról:

Az éghajlati igazságosság egyik lehetséges definíciója így hangzik: „A klímaváltozás hatásait nem egyenlően vagy igazságosan viselik majd a gazdagok és a szegények, a nők és a férfiak, az idősebb és a fiatalabb generációk. A klímaváltozás nemcsak környezetvédelmi, hanem igazságossági és emberi jogi kérdés is. Míg azok, akik a leginkább felelősek az éghajlatváltozásért, viszonylag el vannak szigetelve annak hatásaitól, addig azok, akik a legkevésbé járultak hozzá, valószínűleg a legnagyobb mértékben fogják érezni annak hatásait” (ENSZ, 2019).

→ A matricaművészetről:

Az utcai művészeti (street art) matrica, más néven slap, az utcai művészet egy olyan formája, amelyben matricák segítségével képeket, üzeneteket teszünk közzé nyilvánosan. A matricák népszerűsíthetnek politikai programokat, reflektálhatnak problémákra, vagy lehetnek a graffiti egyik válfaja. A matricaművészek kézzel, otthoni nyomtatóval vagy kereskedelmi nyomdai szolgáltatás igénybevételével készítik műveiket, és gyakran csereberélik alkotásaikat, sőt eladásra is készíthetik

őket. A hagyományos graffitivel ellentétben a matricák használat előtt hordozhatóak, ami lehetővé teszi a széles körű terjesztést és cserét, akár globálisan, graffitiboltokon és online áruházakon keresztül. A street art matricákat szokás gyűjteni is, egyes gyűjtemények több tízezer matricát is tartalmaznak. A cserék ösztönzik a művészek közötti együttműködést és elősegítik a kapott matricák bemutatását. Az olyan projektek, mint Cristina Vanko „I am Coal” című projektje, a matricaművészet segítségével hívják fel a figyelmet közérdekű kérdésekre, egyebek mellett az éghajlatváltozásra, ezzel példázva az „intelligens vandalizmus” szerepét (Wikipedia, 2024).

→ A Herstory-ről:

Történelem, amelyet feminista szemszögből vagy a nők tapasztalataira különös figyelmet fordítva vizsgálnak, illetve mutatnak be (angol szójáték, a történelem mint 'history', azaz 'his story', „az ő [férfi] története”, szembeállítva a 'herstory'-vel, „az ő [nő] története”-vel.

TOVÁBBI JAVASLATOK

- A matricák felragasztása előtt a tanár elmagyarázza a diákoknak az **utcai művészet etikáját**: a matricák fontos és inspiráló üzeneteket közvetítenek, és esztétikailag mindig gazdagítják a teret, nem pedig degradálják azt. Lehetőség van az utcai művészet környezetvédelmi stb. szempontjainak megvitatására is. Gondolatébresztő ezen a linken: <https://linkedframe.com/blogs/news/the-ethics-of-street-art-vandalism-or-public-service>.
- A tanár beszkenelheti a matricákat, és sokszorosíthatja őket matricanyomtató papírra.
- Másik lehetőségként a diákok rajzolhatnak képregényt a választott női aktivista életéről. (Ez a változat hosszabb időt vesz igénybe, akár több órát is kell szánni rá).
- Inspiráló történetek: Goldman Környezetvédelmi Díj, <https://www.goldmanprize.org>.

FORRÁSOK

Goldman Environmental Prize. (2024). *The Goldman Environmental Prize*.

In: <https://www.goldmanprize.org>.

Cerguta, E. (2024). *The ethics of street art: vandalism or public service?* Undefined.

In: <https://linkedframe.com/blogs/news/the-ethics-of-street-art-vandalism-or-public-service>.

Wikipedia contributors. (2024). *Sticker art*.

Wikipedia. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Sticker_art.

UN. (2019). *Climate justice*. United Nations Sustainable Development. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/climate-justice>.

Merriam-Webster Dictionary. (2024). *Herstory*.

In: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/herstory>.

FOGLALKOZÁS: **MIGRÁCIÓ**

EGY MIGRÁNS TAPASZTALATAI

04 EGY MIGRÁNS TAPASZTALATAI

Az óra a migránstapasztalatot állítja középpontba. A diákok migránsprofilokat készítenek, s közben megvizsgálják a migráció okait, az utazás részleteit, a kibocsátó és célországokra gyakorolt lehetséges hatásokat. Ezután kis csoportokban megbeszélik, melyek a migrációra kényszerítő, és melyek az azt inkább vonzóknak láttató tényezők, mit is jelent a migráció, és milyen társadalmi, illetve gazdasági következményei vannak. Az óra kritikai gondolkodásra, empátiára és a globális szempontok megismerésére ösztönöz. A cél a migráció komplex voltának tudatosítása, illetve az egyéni és társadalmi következményekről való gondolkodás. Az óra összhangban van a fenntartható fejlődési célokkal, ezeken belül is a befogadó oktatás előmozdításával, az egyenlőtlenségek csökkentésével és a globális partnerségek támogatásával.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–35

Korcsoport

15+

Időtartam

75 perc

(ha rövidebb az óra, célszerű házi feladatként kiadni a migránsprofil elkészítését)

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

Az óra célja, hogy a diákok megismerjék a migráció típusait és okait, és ezáltal átfogó képet kapjanak a migrációról.

Feladatok:

A diákok megvizsgálják a migrációt alakító társadalmi-gazdasági tényezőket, s ezekből következtetéseket vonnak le a kibocsátó és célországokra gyakorolt lehetséges hatásokra vonatkozóan.

A diákok ismertetik az alkalmazkodási folyamatot, amelyen a migránsok keresztülmennek, és mérlegelik, milyen támogatásra van szükségük ehhez.

Készségek:

A diákok megszerzett ismereteiket személyes és objektív külső tapasztalatokkal egészítik ki, így elősegítve, hogy holisztikus szemléletet

alakítsanak ki a migrációval és annak sokrétű következményeivel kapcsolatban.

A diákok fejlesztik a kritikai gondolkodásukat, empátiájukat és a globális nézőpontokról szerzett ismereteiket.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Társadalomismeret, földrajz, magyar nyelv

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

Feladatlapok (melléklet), projektor, internetkapcsolat

Mellékletek:

→ 1. melléklet: Feladatlap

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS - BEVEZETŐ

5–10 PERC

A tanár kérdéseket tesz fel a diákoknak:

- ➔ Mi motiválja az embereket arra, hogy elhagyják az országukat?
- ➔ Egyes országok miért népszerűbb migrációs célpontok, mint mások? (A migrációra kényszerítő, illetve az azt vonzóvá tevő, úgynevezett push-pull tényezők)
- ➔ Van olyan ismerősük, aki kivándorolt a hazájukból vagy bevándorolt a hazájukba?
- ➔ Mi a különbség az önkéntes és a kényszer migráció között?

2. LÉPÉS - ÖNÁLLÓ MUNKA

25 PERC

A diákok 3-4 fős csoportokat alkotnak, és minden csoport kap egy-egy feladatlapot.

A diákok a feladatlapon található kérdések megválaszolásával elkészítik saját migránsprofiljukat, hogy a csoportban mindenki el tudja képzelni az általuk kitalált karaktert.

A tanár megkéri a csoportokat, hogy röviden mutassák be a karakterüket, és írják le a migrációs útjukat egyes szám első személyben (csoportonként 1 perc). Lehetőség van stopperóra használatára, hogy a csoportok a megadott időn belül maradjanak (összesen 10 perc).

3. LÉPÉS - CSOPORTMUNKA ÉS MEGBESZÉLÉS

35 PERC

A tanár 5 új csoportba osztja a diákokat úgy, hogy a korábbi csoportok tagjai vegyesen oszoljanak el az új csoportokban. Minden csoport kap egy-egy kérdést, amelyet alaposan meg kell vizsgálnia. A megbeszélésnél felhasználhatják a migránsprofiljukhoz készített történeteket, emellett tanulmányozhatják a [migrációról szóló infografikákat](#) (10–11. oldal), hogy jobban megértsék a migráció társadalmi és gazdasági hatásait.

A csoportok feljegyzik a 3 legfontosabb gondolatot, amelyet megvitattak.

A csoportos megbeszélés után minden csoport felolvassa a kérdését, és megosztja az osztállyal a három legfontosabb dolgot, amit megtudott.

Kérdések a csoportos megbeszéléshez:

1. Milyen tényezők késztetik az embereket migrációra?

A diákok a következő témákat vitathatják meg: a migráció típusai (beleértve az oktatáshoz, családhoz, munkához kapcsolódó migrációt, a menekülést stb.); húzó és kényszerítő tényezők (demográfiai, gazdasági, konfliktusból fakadó, környezeti, családi vagy közösségi, személyes tényezők, jól működő migrációs csatornák/kapcsolatok a célországgal stb.).

2. Mi befolyásolja az embereket a migrációhoz vezető döntésükben?

A diákok megvitathatják az alábbi témákat: utazási módok; az utazás időtartama; biztonság; költségek; legális és illegális csatornák; egészségügyi problémák stb.

3. Mi történik, ha több hasonló profilú ember érkezik egy országba?

A diákok megvitathatják az alábbi témákat: dolgozik-e a migráns, fizet-e adót, teremt-e új munkahelyeket, vagy inkább olyan meglévő munkahelyeket tölt be, amelyekre nehezen találni helyi munkaerőt, szociális támogatásra szorul-e, igénybe veszi-e a közszolgáltatásokat és közjavakat stb.

4. Hogyan hat a kivándorlás a kibocsátó országra?

A diákok ilyen és hasonló témákat vitathatnak meg: agyelszívás, a kivándorló migránsok enyhítik az otthoni munkanélküliséget, pénzt küldenek haza, új tudást közvetítenek az anyaországnak, honfitársaikat motiválják a kivándorlásra stb.

5. Mit tehetnek a migránsok annak érdekében, hogy mind a befogadó országra, mind a származási országra pozitívabb hatást gyakoroljanak?

A diákok különféle kapcsolódó témákat vitathatnak meg, például: beilleszkedés a helyi közösségbe, részvétel a gazdaságban, kulturális sokszínűség, tudáscsere stb.

További segédeszközök: A kérdés megválaszolásához a diákok tanulmányozhatják a következő infografikákat: https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/12/IAE_infograafikud_veeb_ENG.pdf (10. oldal – A migráció gazdasági hatásai; 11. – A migráció társadalmi hatásai).

4. LÉPÉS – KONKLÚZIÓ

5 PERC

A tanár és a diákok közösen megvitatják:

- Milyen érzéseket váltott ki belőled, amikor végiggondoltad a karaktered által megtett utat? Érdekes volt, ijesztő, netán szorongást keltő stb.?
- Változott-e bármilyen, a migrációval kapcsolatos vélemény az óra során?

INFÓSAROK

- Migrációval kapcsolatos iskolai tananyagok angolul: https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/03/randekool_tekstid_ENG.pdf.
- Migrációval kapcsolatos iskolai infografika angolul: https://maailmakool.ee/randekool/wp-content/uploads/sites/3/2022/12/IAE_infograafikud_veeb_ENG.pdf.

TOVÁBBI JAVASLATOK

Felkészítő házi feladatként a diákok kereshetnek a hazai vagy nemzetközi médiában különböző forrásokból származó, migránsokról szóló történeteket. Mindegyikük kiválaszt két ilyen történetet, és bemutatja őket az osztálynak. Fontos, hogy kritikai elemzésnek vessék alá, milyen üzeneteket közvetítenek ezek a médiatörténetek a migránsokról.

- Erre épülő gyakorlatként a diákok megnézhetnek egy migránstörténeteket bemutató dokumentumfilmet, vagy interjút készíthetnek egy olyan ismerőssel, aki elvándorolt. Különösen hasznos lenne, ha a diákok egy olyan valakivel tudnának interjút készíteni, akinek hasonló a profilja az általuk kitalált karakteréhez.
- Szintén hasznos utógyakorlat lehet egy vagy több migráns háttérrel rendelkező személyt meghívni, hogy beszéljen az osztály előtt.
- A tanulók önállóan eldönthetik, hogy milyen életrajzot írnak, vagy másik lehetőségként a tanár (véletlenszerűen) vázlatos életrajzokat (életkor, nem, származási ország) osztthat ki nekik papíron.
- Az óra előtt bemelegítésként el lehet végezni a „Lépj egyet előre” c. gyakorlatot.

FORRÁSOK

MTÜ Mondo. (cit. 2024). Mondo Rändekool.
In: <https://maailmakool.ee/randekool>.

FOGLALKOZÁS: **MIGRÁCIÓ**

FALUT ÉPÍTÜNK

05 FALUT ÉPÍTÜNK

A „Falut építünk” című foglalkozás keretében a diákok egy falu makettjét készítik el gyurmából. Csoportokban dolgoznak a kapott utasítások szerint, csendben végezve el a feladatokat, melyek során egy sajátos hagyományokkal rendelkező falut építenek fel. Később, amikor egy természeti katasztrófa miatt az egyik falu lakói arra kényszerülnek, hogy elhagyják otthonaikat, a többi falunak az a feladata, hogy az új tagokat befogadják. A tevékenység arra készíti a résztvevőket, hogy vegyék tekintetbe a marginalizált kisebbségeket, elősegítve ezáltal az empátia és a kommunikációs készségek fejlesztését. A gyakorlat végi összegzés során a jelenség társadalmi jelentőségével kapcsolatos érzéseket és gondolatokat vitatják meg, hangsúlyozva a befogadás és az elfogadás – a különbségek elfogadásának – jelentőségét.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

12–24

Korcsoport

15+

Időtartam

90 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

Az óra célja, hogy segítse a különbségek megértését és a befogadókészséget, növelje a marginalizált kisebbségekkel kapcsolatos tudatosságot, fejlessze a résztvevők kapcsolatteremtő képességét, valamint környezeti és kulturális érzékenységét.

Feladat:

A gyakorlat keretében a tanulók egy falut építenek, melynek során megismerik, milyen kihívásokat tartogat, amikor új tagok kerülnek a csoportba.

Készségek:

A feladat ösztönzi a csapatmunkát, a kommunikációt és az empátiát, továbbá arra készíti a diákokat, hogy elgondolkodjanak saját érzéseikről és a társadalmi következményekről. A feladatok csendes elvégzése során előtérbe kerül a nem verbális kommunikáció.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Társadalomtudományi tárgyak, földrajz

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

Gyurma (mindegyik csoport más-más színnel dolgozik), használati utasítás (melléklet)

Mellékletek:

➔ 1. melléklet – Falvak leírása

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS – CSOPORTOK

10 PERC

A diákok négy, egyenként 3-5 fős csoportot alkotnak (a tanár gondoskodik róla, hogy minden csoportban legyen legalább egyvalaki, aki a feladatleírásnak megfelelően különbözik a csoport többi tagjától (pl. **férfiak – nők**; szemüvegesek – nem szemüvegesek).

Minden csoport megkapja a leírást az 1. feladathoz – négyzet alakú, kerek, piramis alakú vagy lapos tető (5 perc). Mindenkinek 2-3 perc áll rendelkezésére, hogy elolvassa az utasításokat és feltegye kérdéseit.

- A tanár felhívja a figyelmet, hogy a tanulóknak teljes **csendben** kell elvégezniük a feladatot.

2. LÉPÉS – 1. FELADAT

25 PERC

A csoportoknak 20 percük van az első feladat elvégzésére.

- A tanár sorra odamegy a csoportokhoz és „ellenőrzi”, hogy betartják-e az utasításban leírt szabályokat.

20 perc múlva a tanár elmondja a diákoknak, hogy egy természeti katasztrófa miatt az összes faluban vihar- és árvízkarok keletkeztek, az élelmiszer-források pedig megcsappantak. A kormány úgy döntött, hogy minden faluból egy embert áttelepít, hogy biztosítsa a források egyenlő elosztását. A tanár eldönti, hogyan helyezték át a résztvevőket. Minden csoportból kiválasztanak egy-egy tanulót, és megkérik, hogy költözzön a szomszédos faluba. Minden diák, akinek költöznie kell, magával viheti a házát a másik faluba. Minden csoport kap egy leírást a 2. feladathoz (5 perc).

3. LÉPÉS – 2. FELADAT

25 PERC

A csoportoknak 20 percük van a második feladat elvégzésére.

- Ez az idő elég ahhoz, hogy befogadják (vagy ne) az újonnan érkezőt a csoportjukba.
- A tanár sorra odamegy a csoportokhoz és „ellenőrzi”, hogy betartják-e az 1. feladat leírásában szereplő kommunikációs korlátozásokat.

A tanár körülbelül 5 percet ad a csoportoknak, hogy összehajoljanak maguk után, mielőtt körbeülnének a záró megbeszéléshez.

4. LÉPÉS – ZÁRÓ MEGBESZÉLÉS

35 PERC

A tanulóknak 5–10 percük van arra, hogy egyéni-leg összeszedjék a gyakorlattal kapcsolatos gondolataikat, és post-itekre felírják azokat. A tanár megkéri a diákokat, mondják el, hogyan érezték magukat a műhelymunka során. Először az áttelepülni kényszerülő falusiak, majd a befogadó közösségek kapnak szót (25 perc).

ÚTMUTATÓ KÉRDÉSEK:

- Milyen volt számodra a gyakorlat?
- Milyen érzéseket éltél át a gyakorlat (az 1. és a 2. feladat) során?
- Hogyan kapcsolódik ez a gyakorlat a saját társadalmunkhoz/munkakörnyezetünkhöz?

SZÓLÍTSUK FEL AZOKAT, AKIKNEK CSOPORTOT KELLETT VÁLTANIUK, HOGY MONDJÁK EL VÉLEMÉNYÜKET.

- Milyen érzés volt csoportot váltani?
- Milyen volt új csoportba kerülni? Hogyan üdvözöltek/fogadtak a csoportban?
- Mit csináltál/mit nem csináltál az új csoportban?

SZÓLÍTSUK FEL AZOKAT, AKIK A CSOPORTJUKBAN MARADTAK, HOGY MONDJÁK EL A VÉLEMÉNYÜKET.

- Milyen érzés volt, amikor egy új ember érkezett a csoportba?
- Mit tettél/nem tettél, amikor egy új ember csatlakozott a csoporthoz?
- Szívélyesen fogadtad őt vagy sem?
- Hogyan próbáltad átadni neki a csoport „szabályait”?

TOVÁBBI JAVASLATOK

A foglalkozást úgy is le lehet bonyolítani, hogy a második részben egy faluból települ át minden lakó.

FORRÁSOK

Tackling Discrimination: My Learning Diary: (pp. 274–289) https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/sites/7/2021/11/My_learning_diary_110821_web.pdf

(Forrás: A Henk Persyn és Farkhanda Chaudhry által a Youth In Action c. képzési program során elhangzott eredeti változat átdolgozása. A záró megbeszélés útmutatóját Amiirah Salleh-Hoddin készítette. A jelen adaptáció az NGO Mondo munkája.)

FOGLALKOZÁS: ÖSSZEKAPCSOLTSÁG, FELELŐS FOGYASZTÁS

ÉN IS ALAKÍTOM A VILÁGOT

06 ÉN IS ALAKÍTOM A VILÁGOT

A diákok feltérképezik a mindennapi szokásaikat, és felfedezik, hogyan kapcsolódik életük a világ más részein élő emberekéhez. A kritikai gondolkodás révén rájönnek, hogy mindannyian alakítjuk a világot a tetteinkkel, amelyek mind helyi, mind globális szinten nyomot hagynak. A gyakorlat arra ösztönzi a résztvevőket, hogy kritikai módon elgondolkodjanak arról, hogy minden egyes cselekedetük hogyan hat az emberekre és a környezetre helyi és globális szinten. A workshop bevezetésként szolgálhat a következő témák további vizsgálatához: fogyasztói társadalom, társadalmi és környezeti igazságosság, éghajlatváltozás, globális gazdaság, emberi jogok stb.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

6–25

Korcsoport

12+

Időtartam

30–45
perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

A diákok bepillantást nyernek abba, hogy az életmódjuk és a szokásaik miként hatnak közvetlenül a globális fejlődésre, illetve hogyan befolyásolják és alakítják a mindennapi életet, valamint ember és természet viszonyát – helyi és globális szinten egyaránt.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Etika, földrajz, történelem, idegen nyelv

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

A4-es papír, tollak, post-itek, nagy világtérkép, szövegkiemelő filctollak, posztterek

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS

10 PERC

A tanár megkéri a diákokat, hogy üljenek körbe, háttal a kör közepe felé. Papírlapokat és tollakat oszt ki nekik, és megkéri őket, hogy gondolják át a napi rutinjukat (mit szoktak csinálni ébredéstől lefekvésig). Pár perc múlva megkéri őket, hogy írjanak le három olyan tevékenységet, amit mindennap vagy nagyon gyakran végeznek (pl. fogmosás, teaivás stb.).

A tanár megkéri a diákokat, hogy írjanak fel három-három olyan tárgyat, amire szükségük van ehhez a három művelethez (pl. fogkrém, víz, törölköző stb.).

Ezután a diákok végiggondolják, hogy ezeket a termékeket hol állítják elő (a világ melyik országában vagy régiójában). Felírják a kérdéses országok/régiók nevét öntapadós cetlikre (cetlinként egyet). Ha nem tudják, hogy hol gyártották a tárgyakat, leellenőrizhetik a címkéjüket (pl. iskolatáska, póló, mobiltelefon stb.), vagy ha ez nem lehetséges, felírhatják a cetlire a világ azon részét, ahonnan szerintük a tárgy származik.

Fogmosás (tevékenység)		
fogkefe (szükséges tárgy)	fogkrém	mosdó- kagyló
Kína (hol készült)	Olaszország	Törökország

2. LÉPÉS

10 PERC

A tanár egy nagy térképet helyez a kör közepére, és megkéri a diákokat, hogy fordítsák a székeket a kör közepe felé, majd mutassanak be egy vagy több tevékenységet azok közül, amiket a cédulákra írtak, és magyarázzák el a többieknek, milyen tárgyakra van szükségük ezeknek az elvégzéséhez.

A diákok elsorolják azokat az országokat/ régiókat, ahol a kérdéses termékeket gyártották (vagy gyárthatták), és felragasztják a cetliket a térképre.

A tanár ezután megkéri őket, hogy gondolják végig, honnan származhatnak az említett tárgyak nyersanyagai (pl. a pamut, amiből a ruha készül, a búza, amiből a kenyeret sütik, a mobiltelefonokhoz elengedhetetlen koltán stb.). Ezeknek az országoknak a neveit is felírhatják öntapadós cetlikre, és elhelyezhetik őket a térképen.

3. LÉPÉS

10–15 PERC

A diákok a térképet nézegetve elgondolkodnak a globális összekapcsoltságon és kölcsönös egymásra utaltságon – azon, hogy miként kapcsolódnak egymáshoz a világ különböző részein élő emberek, és hogyan befolyásolja a környezetet az általuk naponta használt dolgok előállítása. A térképet nézve rádöbbennek, hogy az általuk nap mint nap használt legtöbb dolgot más országokban állítják elő, többnyire a globális délen. Folytassuk a beszélgetést a globalizáció előnyeiről és hátrányairól, illetve arról, hogy mindannyian részesei vagyunk a globális folyamatoknak. Segítsünk nekik megérteni, hogy mindennapi életünk befolyásolja és alakítja emberi létünket és a természettel való kapcsolatunkat, helyi és globális szinten egyaránt.

4. LÉPÉS*

(OPCIONÁLIS):

A tanár előkészíti a plakátokat. Vegyünk 4 vagy több üres plakátlapot, és külön-külön írjuk rájuk a következő címeket: „ISKOLA”, „OTTHON”, „SZABADIDŐ”, „UTAZÁS” stb. A plakátlapokat helyezzük el a falon, hogy a diákok írhasanak rájuk, és tegyünk melléjük színes filctollakat.

A tanár arra kéri a diákokat, hogy gondolkodjanak el azon, miként tudnának változtatni néhány szokásukon, és hogyan tudnának hozzájárulni ahhoz, hogy csökkenjenek a bolygót és az embereket világszerte érő negatív hatások. Azt is át kell gondolniuk, mit lehetne tenni közösségi, nemzeti, illetve nemzetközi szinten az általuk kívánt változások tényleges megvalósításáért.

A tanár egy idő után megkéri őket, hogy csendben járják körbe a termet, és álljanak meg a plakátoknál. A diákok megválaszolják az alábbi kérdést, és gondolataikat felírják a plakátokra:

Mit tehetek személy szerint azért, hogy hozzájáruljak a pozitív változáshoz – az iskolában / otthon / a szabadidőmben / utazás közben stb.?

A diákok csendben körbejárják a termet, és felírják ötleteiket a plakátokra. Egymás ötleteire is reagálhatnak további ötletek/megjegyzések hozzáfűzésével vagy a plakátokon már szereplő ötletek „lájkolásával” (+). Addig kell körbe-körbe járniuk a teremben, amíg az összes plakátot meg nem nézik. Ha végeztek, írhatnak egy levelet néhány konkrét ötlettel, és elküldhetik azt a döntéshozóknak (pl. iskolaigazgatónak, polgármesternek, parlamenti képviselőnek, miniszterelnöknek, elnöknek, az Európai Parlament tagjainak stb.).

INFÓSAROK

Mint egyének mindannyian két „izmot” fejlesztünk folyamatosan. Az egyiket nevezzük fogyasztói izomnak, a másikat állampolgári izomnak. A fogyasztói izmunk, amelyet folyamatosan táplálunk és edzünk, erős izomná fejlődött. Olyannyira erős, hogy amikor a környezeti és társadalmi problémák megoldására kerülne sor, első gondolatunk gyakran az, hogy akkor vásároljunk zöldebb és igazságosabb termékeket. Eközben a másik, a polgári izomzatunk kezd egy kicsit petyhüdtté válni. Nem létezik olyan marketingkampány, amely a polgári szerepvállalás fontosságára emlékeztetne minket. Épp ellenkezőleg, folyton olyan dolgok listáival bombáznak minket, amelyeket megvásárolhatunk, vagy amelyek segítségével megvásárolhatunk dolgokat, anélkül, hogy változtatnunk kellene a bevett szokásainkon. Mindkét izmunk fontos és függ egymástól, és jó, ha mindkettőre odafigyelünk és ügyelünk rá, hogy mindkettőt egyenletesen fejlesszük és egyiket se hanyagoljuk el. (Forrás: <https://www.resilience.org/stories/2013-12-20/annie-leonard-on-stuff-citizen-muscle-and-what-she-s-giving-this-christmas>).

FORRÁSOK

Ez az óravázlat a Humanitas – Centre for Global Learning and Cooperation (2018) által írt „Tudj az, hogy szoblikujem svet” című foglalkozáson alapul.

A dolgok története projekt (2024). *Story of Stuff*. In: <https://www.storyofstuff.org>.

Resilience.org. (2020). *Annie Leonard a dolgokról a „polgári izomról”, és arról, mit fog idén karácsonykor ajándékozni*. In: <https://www.resilience.org/stories/2013-12-20/annie-leonard-on-stuff-citizen-muscle-and-what-she-s-giving-this-christmas>.

FOGLALKOZÁS: ÖSSZEKAPCSOLTSÁG, FELELŐS FOGYASZTÁS

TRÓPUSOK A KONYHÁBAN

07 TRÓPUSOK A KONYHÁBAN

A diákok megismerkednek a trópusi növényekkel, amelyek ma már mindennaposak a konyhában. Hol, mikor és hogyan kezdődött útjuk az asztalunkra? És hol termesztik őket ma? Milyen hatásai vannak termesztésüknek? A gyakorlat közérthetően mutatja be a témát – a globalizációt és a világ különböző részeinek egymásra utaltságát (gazdasági globalizáció, világkereskedelem és etikus fogyasztás). A foglalkozás csoportmunkára és megbeszélésre épül, segédletként pedig atlaszt és idővonalat alkalmaz.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–30

Korcsoport

13+

Időtartam

45–90
perc(a további javaslatoktól
függően)

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Célok:

A diákok felsorolják azokat a trópusi növényeket, amelyeket gyakran használunk konyhánkban ételek vagy italok készítéséhez, elmondják, hogy a legfontosabb trópusi növények egykor hogyan jutottak be a konyhánkba, illetve hogyan jutnak el oda ma, és arról is beszélnek, hogy milyen következményekkel jár a termesztésük.

Ezután értékelik a trópusi növénytermesztés pozitív és negatív hatásait, és javaslatot tesznek a negatív hatások kiküszöbölésére.

Készségek:

A diákok csoportmunka keretében térképpel dolgoznak és kommunikációs képességeiket is bevetik.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Állampolgári ismeretek, földrajz, történelem, biológia

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

Nyomtatott vagy online világtalasz (a trópusi növénykultúrák megjelölésével)

Mellékletek:

- 1. melléklet – Fotók az egyes növényekről
- 2. melléklet – Feladatlap a növényekről szóló összefoglalóval
- 3. melléklet – A növények eredetét bemutató térkép
- 4. melléklet – Szöveggyűjtemény a növényekről

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS – BEVEZETÉS

15 PERC

Hogyan termesztik őket és honnan származnak?

* A növények felismerése képek alapján, eredetük és termőhelyük meghatározása (segédeszközök: az egyes növényeket bemutató fotók – 1. melléklet; minden csoport számára egy-egy feladatlap a növények áttekintésével – 2. melléklet; térkép, a növények eredetét mutató jelölésekkel – 3. melléklet; és egy világatlasz).

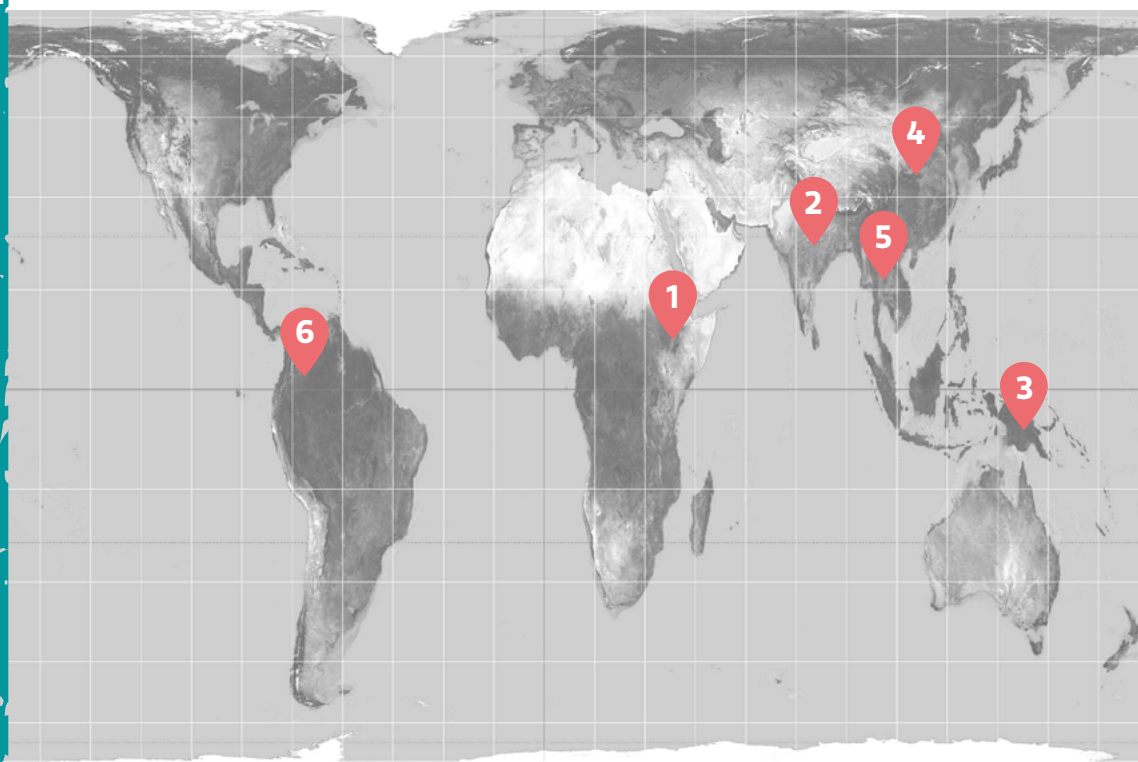
A diákok 4-5 fős csoportokat alkotnak. A tanár bevezeti a foglalkozást: „Növényeket fogunk megvizsgálni, amelyek többségét jól ismerjük és nap mint nap fogyasztjuk. Megtudjuk, honnan származnak, mi a történetük, hol termesztik őket, és milyen következményekkel jár a termesztésük az emberekre és a természetre nézve.” Az első részben a diákok megpróbálják felismerni a növényeket a képek alapján (1. melléklet). A képeket kivetíthetjük egy interaktív táblára, vagy körbeadhatjuk a csoportoknak – a diákok végignézik a képeket, és felírják a tippjeiket a feladatlapra (2. melléklet). Amikor a tanár szól nekik (kb. egy perc múlva), minden csoport továbbadja a nála lévő képet, és kap egy másikat egy másik csoporttól. Ezután közösen megbeszéljük, hogy

az egyes képek melyik növényt ábrázolják. A diákok azt is megbeszélhetik, hogy mikor fogyasztották vagy látták utoljára az egyes növényeket vagy az abból készült termékeket, és hogy ezek mennyire részei a mindennapi életüknek.

Minden csoport megtartja az utoljára kapott képet, és egy (fizikai vagy online) atlasz és internetes cikkek segítségével megpróbálják kideríteni a növény eredetét, majd egy térképen bejelölni, hogy ma leginkább hol termesztik őket (kitöltik a feladatlapot). Ezután a diákok közösen kitöltik a hiányzó információkat a feladatlapon és a növények származási térképén (2–3. melléklet).

* Ha nincs olyan térkép, amelyen szerepelnek a termőterületek, a tanár előzetesen kitöltheti a „Hol termesztik?” oszlopot, a diákok pedig megkereshetik az országokat a térképen. Ezt követően a tanulók megvizsgálják, hogyan jutottak el a növények származási helyükről a jelenlegi termőhelyükre, és milyen hatást gyakorolt a termesztésük.

***Tipp:** Ha több időnk van, és szeretnénk gyakorolni a digitális eszközökkel (térképekkel, képszerkesztő programokkal stb.) való munkát, a diákok készíthetnek egy a növények eredetét bemutató elektronikus térképet. Egy példa erre: <https://www.mapchart.net/world-advanced.html>.

- 1 **Kávécserje**
Etiópia
- 2 **Borsfa**
India
- 3 **Cukornád**
Új-Guinea
- 4 **Rizs**
Kína
- 5 **Banán**
Délkelet-Ázsia
- 6 **Kakaófa**
Trópusi
Dél-Amerika

Kultúra betűjele	Növény neve	A növény eredete	Hol termesztik?
A	Kávécserje	Etiópia	Közép-Amerika, Brazília, Kelet-Afrika, Indonézia
B	Rizs	Trópusi és szubtrópusi Délkelet-Ázsia	Elsősorban Délkelet-Ázsia, különösen India, Kína, Vietnám
C	Cukornád	Pápua Új-Guinea	Kuba, Brazília, Mexikó, India
D	Kókuszpálma	Trópusi Délkelet-Ázsia	India, Indonézia, Fülöp-szigetek
E	Borsfa	India	India, Kína, Vietnám, Indonézia, Fülöp-szigetek, Brazília
F	Dohány	Dél-Amerika, az Andok vidéke	Kína, India, Brazília, Zimbabwe, Zambia, Malawi
G	Banán	Délkelet-Ázsia	Közép-Amerika, Délkelet-Ázsia, pl. Fülöp-szigetek
H	Kakaófa	Trópusi Dél-Amerika	A Guineai-öböl partvidéke – Elefántcsontpart, Ghána, Nigéria, Közép-Amerika

Példa a feladatlap táblázatának kitöltésére (2. melléklet)

2. LÉPÉS - SZÖVEGÉRTÉS

20 PERC

A szövegek feldolgozása

* A növények történetének idővonala, termesztésük pozitív és negatív hatásainak megvitatása, az eredmények bemutatása (segédeszközök: egy-egy kultúrát bemutató szöveg minden csoport számára – 4. melléklet; tábla).

Minden csoport kap egy szöveget, amely egy-egy növényt mutat be (4. melléklet – feladatlap). Ha négyenél több csoport van, lesznek, akik ugyanazt az ismertetőt kapják. A szövegben található információk alapján minden csoport elkészíti a növény történetét bemutató idővonalat, és a szövegben aláhúzza, hogy termesztése milyen hatással van az emberekre és a természetre. A csoportok ezután elmondják egymásnak, hogy mire jutottak – bemutatják, hogy szerintük melyek a növény történetének legfontosabb momentumai, illetve melyek a termesztésével járó legjelentősebb hatások.

* **Tipp:** A szövegekben szereplő hatások általában negatívak; a tanár arra is ösztönözheti a diákokat, hogy írják le, szerintük milyen pozitív hatásai vannak a növények elterjedésének és termesztésének. Meg kell azonban említeni, hogy a globális kereskedelem elveinek köszönhetően a pozitív hatásokból nem a termelők, hanem a fogyasztók és a vállalkozások profitálnak.

3. LÉPÉS - A SZÖVEG TOVÁBBGONDOLÁSA

10 PERC

Mit tehetünk ellene?

* Visszajelzés (mi lepte meg a diákokat, mi a fő üzenet) és lehetséges megoldási javaslatok

Végezetül a tanár arra ösztönzi a diákokat, gondolkodjanak el azon, hogyan lehetne elérni, hogy a növénytermesztés ne károsítsa se a természetet, se az embereket, és hogy a termesztés pozitív hatásai egyenletesen érvényesüljenek. A tanár megkéri őket, javasoljanak lehetséges megoldásokat.

* A lehetséges javaslatok között szerepelhet a környezetbarát mezőgazdaság, illetve a világkereskedelem alternatívái: közvetlen kereskedelem, méltányos kereskedelem stb. (lásd a kiegészítő információkat); ezek az alternatívák lehetnek a következő foglalkozások anyagai.

A téma megvitatását az alábbiakhoz hasonló kiegészítendő mondatokkal lehet ösztönözni:

- Úgy gondolom, hogy ezeknek a növényeknek a termesztése azért fontos, mert...
- A növénytermesztés negatív hatásainak mérséklése érdekében...
- E növények termesztésének pozitív hatásai többek között...
- E növények termesztésének negatív hatásai többek között...

INFÓSAROK

„A diákok megismerik mindennapi élelmiszereink eredetét, a termesztésükkel járó következményeket és azt, hogyan is néznek ki ezek a növények eredeti termőhelyükön.”

(Blanka Čížková véleménye a kísérleti óráról – Olomouci Általános Iskola és Óvoda, Nedvědova 17, Csehország)

„Érdekes látni, ahogy a diákok csoportokban dolgozva felfedeznek valamit, megoldanak egy problémát.”

(Eva Tomanová véleménye a kísérleti óráról – Általános Iskola, Svatoplukova 7., Šternberk, Csehország)

Tantárgyi kapcsolódás:

- **állampolgári ismeretek** (világpiac, globalizáció, globális problémák, méltányos kereskedelem, egyenlőtlenség a világban);
- **földrajz** (régiók a világban, világpiac, környezeti hatások);
- **történelem** (a tengerentúli felfedezések okai és következményei, egyenlőtlen fejlődés a világ különböző részein, gyarmatosítás);
- **biológia** (trópusi növények, haszonnövények).

Mi az a közvetlen kereskedelem?

A közvetlen kereskedelem azt jelenti, hogy a termékeket közvetlenül attól vásároljuk meg, aki termesztette őket. Ebben az esetben semmilyen nemzetközi intézmény nem vesz részt a folyamatban, amely felügyelné vagy biztosítaná az ügyletet és annak végrehajtását. A közvetlen kereskedelem a termelő és a vásárló közötti kölcsönös bizalmon és személyes kapcsolaton alapul, amelyben minden pénzügyi tranzakciónak átláthatónak és ellenőrizhetőnek kell lennie. A közvetlen kereskedelem tükrözi a konkrét piaci

helyzetet – például jó termés esetén az ár emelkedik, mert több a vevő, a termelő (gazda) pedig többet keres.

Mit jelent a méltányos kereskedelem?

A méltányos kereskedelem a kereskedelemnek egy olyan módja, amely a globális déli országok termelőinek, munkásainak és kézműveseinek lehetőséget ad arra, hogy saját munkájukból tisztességesen megéljenek. A méltányos kereskedelem rendszerében a termelők olyan vételárat kapnak munkájukért, amely tükrözi a termesztés, illetve a termelés költségeit, ugyanakkor tisztességes megélhetést is biztosít. A méltányos kereskedelem garantálja a tisztességes kereskedelmi feltételeket, az emberi és munkajogok tiszteletben tartását és a környezetbarát megvalósítást. A méltányos kereskedelem alapelvei a következők: a fenntartható termelés költségeit tükröző és tisztességes megélhetést biztosító felvásárlási ár, hosszú távú kereskedelmi kapcsolatok, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) egyezményeinek betartása, a kényszermunka és a gyermekmunka tilalma, a növényvédő szerek és más mezőgazdasági vegyi anyagok ellenőrzött használata stb.

Mi az a biogazdálkodás?

A biogazdálkodás (vagy ökológiai mezőgazdaság) a földművelés modern formája, amely nem használ a környezetre, az emberi egészségre és az állatállomány egészségére káros hatású vegyi anyagokat. A bio élelmiszerek előállítása mellett a biogazdálkodás hozzájárul a haszonállatok jobb életkörülményeihez, a környezetvédelemhez és a biológiai sokféleség növeléséhez.

TOVÁBBI JAVASLATOK

(Hasznos tippek a moderátoroknak, variációk fiatalabb/idősebb diákok számára.)

<http://www.storyofbanana.com>

FORRÁSOK

A gyakorlatot kidolgozta: ARPOK, o.p.s.
(Mgr. Lubor Navrátil, Ph.D.):

1. melléklet – Az egyes növényeket bemutató fotók

Wikimedia.org. (2015). A cukornád virágai. In: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:%22Flowers_of_sugar_cane%22.jpg.

Wikimedia.org. (2015). La caña de Azúcar – a cukornád. In: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ca%C3%B1a_de_Azucar.jpg.

Wikimedia.org. (2015). A cukornád Bolíviában. In: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sugar_cane_in_Bolivia.png.

Wikimedia.org (2015). Kakaófa Lembóban, Tana Torajában. In: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cocoa_Tree,_Lembo_Village,_Tana_Toraja_1435.jpg.

Wikimedia.org (2015). Kakaófa. In: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e7/Kakao_-_Theobroma_cacao.JPG.

Lubor Navrátil fotóarchívuma (CZ).

3. melléklet – A növények eredetét bemutató térkép

Blank world map. In: deviantART [online]. 2012. [cit. 2014-04-02]. Retrieved from: <http://aleutia.deviantart.com/art/Blank-World-Map-294127740>

4. melléklet – Szöveggyűjtemény a növényekről

Chládková, Alena; Chmelař, Pavel; Malířová, Eva. (2014). A kávé fekete oldala: A kávé és a (nem) méltányos kereskedelem. NaZemi. In: http://www.nazemi.cz/sites/default/files/kava_2014.pdf.

Chatrná, Michala és Michaela Ježková. (2014). Késérő a csokoládé: Kakaó és gyermekmunka. In: <http://www.nazemi.cz/sites/default/files/kakao2014.pdf>.

Štěrbá, Luděk et. al. (2014). Pöttyök a banánon: A trópusokon élő farmerek és a növényvédő szerek. In: http://www.nazemi.cz/sites/default/files/banany_cele.pdf.

Hokrová, Marie; Hronová, Tereza. (2013). Nád-cukor Afrikából, répacukor Európából. In: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1425-trtinovy-cukr-z-afriky-repny-z-evropy.htm>.

Legyen méltányos a gyümölcs. (2023). A banán története. In: <http://www.storyofbanana.com>.

FOGLALKOZÁS: ÖSSZEKAPCSOLTSÁG, FELELŐS FOGYASZTÁS

A PÁLMAFA ÁRNYÉKÁBAN

08 A PÁLMAFA ÁRNYÉKÁBAN

Ez az óravázlat „A pálmaolaj árnyékában – Emberi jogok és környezeti veszélyek” című kiállításhoz készült (Mondo, 2017), amely a pálmaolaj-termelés okozta környezeti és emberi jogi problémákkal foglalkozik. Az óravázlat célja, hogy a tanulók megismerjék a pálmaolaj-termelés és -fogyasztás környezeti és társadalmi hatásait. A pálmaolajipar megismerése, illetve szerepjátékok segítségével a diákok betekintést nyernek az érdekelt felek – az ültetvénytulajdonosok, a munkások, az emberi jogi aktivisták, a természetvédők és a helyi lakosok – nézőpontjába. Miután megtekintenek egy fotókiállítást, információkat gyűjtenek, valamint csoportos megbeszéléseken és vitákon vesznek részt, körbejárják a legfontosabb kérdést: „Folytatódjon-e a pálmaolaj-termelés a jelenlegi formájában?” A foglalkozás végén a diákok megoldási javaslatokat tesznek, és megértik, hogy fogyasztóként milyen szerepük lehet a probléma kezelésében.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–28

Korcsoport

13+

Időtartam

45–65
perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Célok:

A diákok ráébrednek a pálmaolaj-termelés okozta környezeti problémákra.

Megismerik a pálmaolaj-termelés által érintett különböző csoportokat.

Felismerik, milyen szerepük van fogyasztóként, illetve hogyan járulhatnak hozzá a probléma megoldásához.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Földrajz, biológia, társadalomtudományok, állampolgári ismeretek (etika)

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

Doboz vagy vászonszatyor

Mellékletek:

- 1. melléklet: kiállítás
- 2. melléklet: szerepkártyák

ÚTMUTATÓ

ELŐKÉSZÍTÉS:

A tanár előkészíti a kiállítást (1. melléklet), és figyelmesen elolvassa a szövegeket és a kiegészítő információkat (Infósarok).

Kinyomtatja a szerepkártyákat is (2. melléklet), és egy dobozba/vászonstáborba teszi őket.

1. LÉPÉS

5–10 PERC

A diákok jegyzetfüzetet vagy papírt és tollat vesznek elő, hogy jegyzetelni tudjanak. A tanár megkéri őket, hogy találomra húzzanak egy-egy szerepkártyát (2. melléklet), és a kártyák alapján alakítsanak csoportokat. A diákok számától függően előfordulhat, hogy 2–4 tanulónak ugyanaz a szerepe. Mindenki figyelmesen elolvassa a kihúzott kártyáján szereplő leírást.

Szerepek:

- ÉN MAGAM
- A PÁLMAÜLTETVÉNY TULAJDONOSA
- A PÁLMAÜLTETVÉNYEN DOLGOZÓ MUNKÁS
- EMBERI JOGI AKTIVISTA
- KÖRNYEZETVÉDŐ
- FENNTARTHATÓ TERMELÉSI ELLENŐR
- HELYI LAKOS SZUMÁTRA SZIGETÉN, INDONÉZIÁBAN

Tipp: A kiállítás megtekintése előtt célszerű a diákokkal átnézni a szerepek címeit. Előzetes ismereteiktől függően egyes szerepek (pl. emberi jogi aktivista, fenntartható termelési ellenőr) további magyarázatra szorulhatnak.

2. LÉPÉS - A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTÉSE

15–20 PERC

A diákok elmennek a kiállításra, és szerepüknek megfelelően jegyzetelnek. A kiállítás megtekintése után a következő kérdésre kell tudniuk válaszolni: **„Mi az, amit aggasztónak tartok a pálmaolaj-termeléssel kapcsolatban?”**.

Az azonos szerepű diákok (vagyis akik azonos szerepkártyát húztak) összeülnek, és megvitatják a kiállításról szerzett benyomásaikat. Közös érveket fogalmaznak meg a pálmaolaj-termelés jelenlegi formája mellett, illetve ellen, amelyeket aztán kifejtnek a többiek előtt.

3. LÉPÉS - AZ ÉRVEK ISMERTETÉSE

15–20 PERC

A tanár felkéri a diákokat, hogy üljenek körbe, és megkéri az egyes csoportokat, hogy ismertessék érveiket. A megvitatandó legfontosabb kérdés:

„Miért kellene/Miért nem kellene a pálmaolaj-termelést a jelenlegi formájában folytatni?”

A csoportok képviselőinek legfeljebb 3 perc áll a rendelkezésére, hogy ismertessék érveiket. A tanár hagy némi időt a csoportok közötti véleménycserére, majd azzal zárja le a vitát, hogy megkérdezi a diákokat, tudnak-e közös választ adni a fenti kérdésre. Nem baj, ha nem jutnak közös nevezőre, hiszen a gyakorlat célja az, hogy meggyőzően érveljenek a saját álláspontjuk mellett.

4. LÉPÉS - CSOPORTOS MEGBESZÉLÉS, ZÁRÓ GONDOLATOK

10–15 PERC

A csoportos megbeszélés megkezdése előtt a tanár ismerteti 3 fontos ténytet, amelyek ismeretében a diákok könnyebben tudnak majd jó fogyasztói döntéseket hozni:

- A tömeges pálmaolaj-tanúsítványok megbízhatatlanok, ami nagyon megnehezíti annak ellenőrzését, hogy a növény valóban fenntartható termelésből származik-e. Függetlenül attól, hogy milyen termelési módszert alkalmaznak a termelők, a pálmaültetvények óriási területet igényelnek, ami óhatatlanul erdőirtással vagy más növények kiszorításával jár, hogy a nagy területigényt ki tudják elégíteni.
- A pálmaolaj továbbra is a leghatékonyabb növénynek számít a növényi olajok nagyüzemi előállításában, mivel egységnyi területen több olaj nyerhető ki belőle, mint bármely más hasonló olajnövényből. Ugyanazon mennyiségű más olaj (pl. szója-, kókusz- vagy napraforgóolaj) előállításához 4–10-szer több földterületre lenne szükség, így a világ más részeire is kiterjedne a probléma, újabb élőhelyeket, fajokat és közösségeket fenyegetve.
- A túlfogyasztás csökkentése rendkívül fontos a környezetre és az emberekre gyakorolt negatív hatások minimalizálásában. Ezért mielőtt bármilyen terméket vásárolnánk, alaposan gondoljuk át, hogy valóban szükségünk van-e rá. Ha valóban szükségünk van rá, akkor válasszunk fenntartható módon előállított terméket.

A tanár ezután megkérdezi a diákokat, milyen érzéseik, gondolataik támadtak a foglalkozás során. A tárgyalt témához kapcsolódó alábbi kérdések segíthetik a beszélgetést:

- *Hogyan éreztétek magatokat a kiállítás megtekintése során?*
- *Meglepett benneteket valamelyik itt bemutatott információ?*
- *Mit tudtatok a pálmaolaj-termelésről a foglalkozás előtt?*
- *Hogyan éreztétek magatokat a kártyátok által megjelölt szerepben?*
- *Nehéz volt beleélni magatokat a szerepekbe? Ha igen, miért?*
- *Melyek a pálmaolaj-termelés legfőbb negatív hatásai az emberekre és a természetre nézve?*
- *Az emberek mely csoportjait érinti leginkább a pálmaolaj-termelés?*
- *Kik a pálmaolaj-termelés által érintett egyéb csoportok?*
- *Milyen alternatívái vannak a pálmaolajnak?*
- *Milyen olajokat állítanak elő helyben a környezetekben vagy a környező országokban?*
- *Mit tehetünk mindannyian a pálmaolaj-termelés okozta károk csökkentéséért?*

INFÓSAROK

A pálmaolaj-termelés sötét háttere: A pálmaolaj szinte mindenben megtalálható: a kekszek 80%-ában és a szupermarketek termékeinek több mint 50%-ában jelen van. Gyakori összetevője a kozmetikumoknak, testápoló- és tisztítószereknek, több mint 200 alternatív néven szerepel. A margarin például átlagosan 21% pálmaolajat tartalmaz, amelyet gyakran csupán „növényi olaj”-ként említenek meg. Noha a pálmaolaj olcsó és nagy hozamú növényi zsírként igen népszerű, s így széles körben használják a bioüzemanyagoktól kezdve az élelmiszereken át a kozmetikai termékekig, előállítása több problémát is felvet. Az ültetvények létrehozása érdekében hatalmas területű esőerdőt pusztítanak el, ami óriási károkat okoz a délkelet-ázsiai közösségeknek. Gondoljunk csak a szegény rétegek kizsákmányolására, a gyermekmunkára és a migráns munkaerőre. A termelés súlyos környezeti hatásokkal is jár – kimeríti a bolygó erőforrásait, pusztítja az állatok élőhelyeit és szennyezi a környezetet. Bár a pálmaolaj viszonylag egészséges terméknek tűnik, előállítása rendkívül káros az emberi egészségre és a környezetre. A pálmaültetvények terjeszkedése szétrombolja a közös-

ségeket, kizsákmányolja a kiszolgáltatottakat, és jelentős ökológiai károkat okoz, megfosztva az embereket földjüktől és élelmiszerforrásaiktól. A pálmaolaj globális termelése és fogyasztása rohamosan nő, ami jelentős problémákhoz vezet, többek között a helyi közösségek kényszerű kitelepítéséhez, a családi gazdaságok csődjéhez és a gazdag ökoszisztémák pusztulásához. A pálmaolaj-termelés vizsgálata a globális ellátási láncok számos negatív aspektusára világít rá, beleértve a hatalom egyenlőtlen eloszlását, amikor néhány multinacionális nagyvállalat ellenőrzi e láncok óriási szegmenseit. Ez a hatalomkoncentráció, amelyet „a profit mindenek felett” elv vezérel, az embereknek és a természetnek egyaránt szenvedést okoz.

A pálmaolajat világszerte számos termékben használják:

- **élelmiszerek:** a pálmaolaj több mint kétharmadát (68%) az élelmiszeripar használja fel különböző termékekhez: a margarintól a csokoládén, pizzán át a kenyérig, továbbá étolajként és állati takarmányként is használják;
- **ipari felhasználás:** a termelés 27%-át az ipar használja fel különféle fogyasztási cikkekben (szappan, mosószer, kozmetikumok, tisztítószerek stb.);
- **bioenergia:** a pálmaolaj 5%-át bioüzemanyagként használják fel a közlekedésben, továbbá villamos vagy hőenergia előállítására céljából.

Míg világviszonylatban az élelmiszeripar a legnagyobb felhasználó, ez országoként eltérően oszlik meg. Egyes országok például sokkal több pálmaolajat használnak fel bioüzemanyagként, mint mások (pl. Németországban a pálmaolaj kb. 41%-át fordítják bioenergiára, kb. 40%-át pedig az élelmiszeripar használja fel).

A pálmaolaj-termelés legfontosabb problémái:

- **A biológiai sokféleség csökkenése:** a fajok emberi tevékenység által okozott kihalásának jelenlegi üteme a múltbeli nagy kihalási eseményekhez fogható.
- **Emberi jogok megsértése:** a földrablás néven ismert gyakorlat révén az őslakos népeket megfosztják földjeiktől, amelyeket hagyományosan a megélhetésükhöz használtak.
- **Éghajlatváltozás:** a monokultúras ültetvények, valamint az esőerdők gyakran felégetéssel történő kiirtása rendkívül magas üvegházhatású gázkibocsátást eredményez, ami jelentősen hozzájárul az éghajlatváltozáshoz.

A pálmaolaj-termelés rövid története

- Eredet: Az olajpálma (*Elaeis guineensis*) terméséből nyert pálmaolajat évezredek óta használják, főként Nyugat- és Közép-Afrikában. Régészeti bizonyítékok szerint felhasználása legalább 5000 éves múltra tekint vissza.
- Gyarmati időszak: Európai felfedezők már a 15. században dokumentálták a pálmaolaj széles körű használatát. A 19. században az Afrikából Európába irányuló export fő kiviteli cikkévé vált, amelyet szappanok, kenőanyagok és később margarin gyártásához használtak.
- 20. század eleje: Az olajpálma nagyüzemi termesztése Délkelet-Ázsiában kezdődött, elsősorban Indonéziában és Malajziában, ahol kedvezőek voltak a termesztési feltételek.
- A második világháború után: A jelentős technológiai fejlődés és a beruházások a pálmaolaj-termelés drámai növekedéséhez vezettek. Az ültetvények rohamosan bővültek az étolajok és az étkezési zsírok iránti globális kereslet megélénkülése miatt.
- A 20. század végétől napjainkig: A pálmaültetvények gyors terjeszkedése egyszerre volt gazdaságilag jelentős és környezetvédelmi szempontból ellentmondásos. Az erdőirtás, a pusztuló élőhelyek és a rossz munkakörülmények okozta problémák nemzetközi figyelmet kaptak.

A legnagyobb pálmaolaj-termelők (2021/2022):

1. **Indonézia** (a világtermelés kb. 59%-a),
2. **Malajzia** (a világtermelés kb. 24%-a),
3. **Thaiföld** (a világtermelés kb. 4%-a),
4. **Kolumbia** (a világtermelés kb. 2%-a),
5. **Nigéria** (a világtermelés kb. 2%-a).

A legnagyobb pálmaolaj-importőrök (2022):

6. **India** (11 728,74 millió USD)
7. **Kína** (5 942,21 millió USD)
8. **Egyesült Államok** (2 420,58 millió USD)
9. **Hollandia** (2 132,33 millió USD)
10. **Olaszország** (1 801,04 millió USD)

A legnagyobb pálmaolaj-fogyasztók hazai fogyasztása országoként (2023)

11. **Indonézia** 20 100 tonna
12. **India** 9 300 tonna
13. **Kína** 7 000 tonna
14. **EU-27** 4 600 tonna
15. **Malajzia** 3 700 tonna

A pálmaolaj világtermelése: 2023-ban a pálmaolajtermelés világviszonylatban összesen 79 millió tonna volt. Annak érdekében, hogy milyen gyors ütemben nő a pálmaolaj-termelés, elég megnézni a 2013-as adatokat – abban az évben világviszonylatban a pálmaolaj-termelés 59 millió tonna volt (Statista, 2024).

A pálmaolaj-termeléssel és annak negatív környezeti hatásaival kapcsolatos növekvő kritikákra, valamint a fenntartható módon előállított pálmaolaj iránti növekvő globális keresletre válaszul 2004-ben megalakult a Fenntartható Pálmaolaj Kerekasztal (RSPO), és 2022-re kb. a pálmaolaj 20%-a ilyen tanúsítvánnyal rendelkezett. A szervezet küldetése, hogy „az iparág átalakításával fenntarthatóvá tegye a pálmaolajipart” (RSPO, 2024). Az RSPO tanúsítási rendszerét azonban számos környezetvédelmi és civil társadalmi szervezet élesen bírálta, mivel nem teljesíti a meghatározott fenntarthatósági célokat és társadalmi célkitűzéseket. A kritikusok kiemelik, hogy a pálmaolaj-termelés tagadhatatlanul pusztítja az erdőket és rontja a termesztés helyén élő emberek életkörülményeit. Az egyik fő kritika az, hogy az RSPO tanúsítvánnyal rendelkező ellátási láncok számos esetben megsértik saját tanúsítási szabványukat, ami a „zöldmosás” vádját veti fel. Ennek következtében az RSPO hitelessége mindmáig megkérdőjelezhető, sok vásárló nem bízik benne ([Environmental Investigation Agency UK, 2021](#)). A világ egyik legnagyobb multinacionális vállalata, az Unilever is az RSPO alapító tagjai között van, ami szintén kérdéseket vet fel annak hitelességével kapcsolatban.

A pálmaolaj és a méltányos kereskedelem:

Amióta az RSPO elindította saját tanúsítási eljárását, a Fairtrade International nem lát el tanúsítvánnyal pálmaolajat. Az egyik ok, amiért az olajpálma-termelés nem vonzotta be a Fairtrade tanúsítási rendszerébe az, hogy a pálmaolaj eredetét nagyon nehéz, sőt olykor lehetetlen ilyen nagy mennyiségben nyomon követni. A legtöbb olajpálma-ültetvényt nagyvállalatok kezelik, csak kis hányaduk van kistermelők tulajdonában. Emellett a pálmaültetvények területigénye hatalmas, ami elkerülhetetlenül erdőirtással és más növények kiszorításával jár. Léteznek azonban helyi kezdeményezések a tanúsítvánnyal ellátott olajpálma-termesztésre, ilyen például a ghánai [Serendipalm](#).

A pálmaolaj mint összetevő különböző elnevezései: A pálmaolaj az összes csomagolt termék mintegy 50%-ában megtalálható, a kekszekről,ogyoróvajaktól és gabonapelyhektől kezdve a tisztítószerekig, mosószerekig, rúzsokig és testápolókig. A pálmaolaj felhasználását gyakran leplezik, több mint 400 különböző összetevőnév mögé rejtve ([Ethical Consumer Research Association Ltd., 2024](#)). Néhány ezek közül a nevek közül: PKO – pálmamagolaj, PHPKO – részlegesen hidrogénezett pálmaolaj, FP(K)O – frakcionált pálmaolaj, OPKO – bio pálmamagolaj, nátrium-dodecil-szulfát (SDS vagy NaDS), Elaeis Guineensis, gliceril-sztearát, sztearinsav stb.). A pálmaolajból származó összetevők neveinek részleges listája megtalálható a [Palm Oil's Dirty Secret: The Many Ingredient Names For Palm Oil](#) (A pálmaolaj piszkos titka: A pálmaolaj mint összetevő számos neve. Rainforest Action Network, 2011) című cikkben.

Az erdei ökoszisztémák védelmének egyik leghatékonyabb és leghatásosabb módja az, ha „megvédjük a földtől függő őshonos népek és a klímaváltozás által elsősorban érintett közösségek földtulajdoni jogait”. Becslések szerint az őslakos népek és a helyi közösségek szokásjog szerint birtokolt területei a világ megmaradt érintetlen erdős területeinek 36%-át teszik ki. Az egyik leghatékonyabb módja annak, hogy megőrizzük az erdőket az, ha jogilag elismerjük e szokásjogon alapuló közösségek azon jogát, hogy kezeljék erdeiket és megvédjék azokat az ültetvények, bányák és egyéb fejlesztések céljára történő vállalati kizsákmányolástól” ([Rainforest Action Network, 2023](#)).

Egy példa az erdők és a földtulajdoni jogok védelmét célzó sikeres kampányra: A Rainforest Action Network (Esőerdő Akcióhálózat, RAN) kampányai sikeresek voltak, és az elmúlt években jelentős eredményeket értek el, többek között sikerült jelentősen csökkenteniük az erdőirtást az indonéziai Leuser ökoszisztémában. Az indonéz kormány 2023-ban bejelentette, hogy Acehben el kívánja ismerni a szokásjogon alapuló földhasználati jogokat, lehetővé téve a helyi közösségek számára, hogy legálisan kezeljék erdeiket. Emellett az Unilever, a világ egyik legnagyobb multinacionális vállalata világviszonylatban is precedenst teremtett azzal, hogy a mezőgazdasági ellátási láncokban olyan gyakorlatot vezetett be,

amely az emberi jogok védelmezőinek védelmét célozza. Ez a lépés arra készítette a RAN-t, hogy más nagy fogyasztási cikkek gyártó vállalatokat is hasonló gyakorlat elfogadására ösztönözzön. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy az erdők és a tőlük függő közösségek védelme terén jelentős előrelépések történtek ([Rainforest Action Network, 2023](#)).

6 tény, amelyre felhívhatjuk a diákok figyelmét (a kiállítási táblákon szereplő információkon kívül):

1. Az Európai Bizottság adatai szerint 1990 és 2008 között 5,5 millió hektár erdőt irtottak ki (ez majdnem kétszer akkora terület, mint Belgium). Indonéziában évente mintegy 500 000, Malajziában pedig mintegy 100 000 hektárnyi erdőt vágnak ki.
2. Jelenleg Malajzia területének több mint 63%-át, Indonézia területének pedig 15%-át használják olajpálma-termesztésre. Az indonéziai és malajziai erdőtüzek szintén a pálmaolajhoz kapcsolódnak, mivel azokat főként a helyi gazdák égetéssel erdőirtása okozza.
3. A pálmaolaj előállítása érdekében az olajpálmákat nem hagyják megnőni, mivel ez megnehezítené a termés betakarítását, hanem akkor vágják ki őket, amikor a fák még teljes mértékben élnek. Új pálmákat ültetnek a helyükre, és minden kezdődik előről.
4. A pálmaolaj iránti kereslet hatással van a biológiai sokféleségre, mivel a fakivágás elpusztítja az őshonos állatok élőhelyét. Az elmúlt 20 évben az olajpálma-ültetvények becslések szerint 50 000 orangután pusztulását okozták. Természetesen más állatok is veszélyben vannak, köztük tigrisek, orrszarvúk és elefántok.
5. A fakitermelés fokozza az éghajlatváltozást, a pálmaolaj-termelés pedig a felhasznált vegyi anyagok miatt káros a környezetre. A bomlási folyamat során szén-dioxid kerül a légkörbe, az olajtermelés pedig növeli az üvegházhatású gázok kibocsátását. A pálmaolaj termelése sérti az emberi és a munkajogokat, mivel az olajiparban rosszak a munka- és biztonsági feltételek, valamint visszaélnek a gyermek és a migráns munkaerővel (a pálmaolaj-termelésben alkalmazott olcsó munkaerő nagy része Burmából érkezik).

6. A tömegtermelés sérti az őslakosok földtulajdoni és emberi jogait, mert tisztességtelenül megfosztja a közösségeket földjüktől, és rontja életkörülményeiket. Olyan helyzet alakul ki ugyanis, amikor maguk a közösségek vagy a falusiak adják el a földjeiket a meggazdagodás reményében, de közben elveszítik a saját élmük megtermelésének lehetőségét, és a továbbiakban kénytelenek lesznek azt megvásárolni.

- Kérjük meg a diákokat, hogy ellenőrizzék, kedvenc márkáik termékei fenntartható termelésből származnak-e, amihez nézzék meg a „[Pálmaolaj-értékelő lapot](#)” (WWF, 2024).

TOVÁBBI JAVASLATOK

- A diákok először önállóan megnézik a kiállítást, majd csoportokat alkotnak. Ha élünk ezzel a lehetőséggel, az azonos szerepet húzó tanulók megbeszélnek egymással az összegyűjtött információkat, mielőtt elkezdenék a közös beszélgetést vagy vitát.
- A beszélgetés után lejátszhatjuk nekik a „[There's a Rang-tan in My Bedroom](#)” [Orangután van a szobámban!] című rövid (1,5 perces) animációt (Mother reklámügynökség / Greenpeace, 2018). Házi feladatként a diákok írhatnak egy esszét arról, hogy mi a gond a pálmaolaj-termeléssel.
- A témát bevezethetjük a következőképpen is: Megkérjük a diákokat, hogy a következő órára hozzák el kedvenc édes vagy sós rágcsájuk vagy kozmetikai termékük (pl. krém, testápoló, sampon) csomagolását. Közös megnézik az összetevőket, és osztályozzák a termékeket aszerint, hogy tartalmaznak-e pálmaolajat vagy sem. Figyeljenek a felhasznált pálmaolaj különböző elnevezéseire! (További információk az Infósarokban.)
- Házi feladatként a diákok tanulmányozhatják az általuk leggyakrabban használt termékek (pl. kozmetikumok, édességek és más, otthon található élelmiszerek) címkéit. Az okoseszközeiket is használhatják, hogy online áruházakban utánanézzenek az egyes termékek összetevőinek.
- A diákok megnézhetnek egy dokumentumfilmet, például Patrick Rouxel „[Zöld](#)” (2009) vagy Shraysi Tandon „[Láthatatlan kezek](#)” (2018) című filmjét, majd közösen megbeszélhetjük velük a pálmaolaj-termelés és a gyermekmunka fő problémáit.

FORRÁSOK ÉS JAVASLATOK A TÉMA TOVÁBBI KUTATÁSÁHOZ:

Ez az óravázlat Kadri Kalda: „Palmi all” című iskolai foglalkozásán alapul (Mondo, 2023).

„A pálmaolaj árnyékában – Emberi jogok és környezeti veszélyek” című kiállítás (Mondo, 2017). Fotó: Liis Treimann.

WWF. (2024). 8 things to know about palm oil. In: <https://www.wwf.org.uk/updates/8-things-know-about-palm-oil>.

Rainforest Action Network. (2023). Big Wins for Forest and Communities. In: <https://www.ran.org/the-understory/big-wins-for-forest-and-communities>.

Rainforest Action network. (2022). Carbon bomb scandals. Big brands driving climate disaster for palm oil. Rainforest Action network, 2022. In: <https://www.ran.org/wp-content/uploads/2022/09/Rainforest-Action-Network-Leuser-Report-FINAL-WEB.pdf>.

Cooper, s. (2020). Southeast Asia's hunter-gatherers and palm oil. Dialogue Earth. In: <https://dialogue.earth/en/forests/southeast-asias-hunter-gatherers-and-palm-oil>.

Environmental Investigation Agency UK. (2021). Forests. Burning Questions. Credibility of sustainable palm oil still illusive. In: <https://eia-international.org/wp-content/uploads/Burning-Questions-2021-SPREADS.pdf>.

Guardian. (2019). How the world got hooked on palm oil. In: <https://www.theguardian.com/news/2019/feb/19/palm-oil-ingredient-biscuits-shampoo-environmental>.

Hunt, T., Ethical Consumer Research Association Ltd. (2024). Palm oil labelling. In: <https://www.ethicalconsumer.org/palm-oil/palm-oil-labelling>.

Rainforest Action network. (2024). Inside the Palm Oil Supply Chain: From Indonesia to Your Grocery Store. In: <https://www.ran.org/leuser-watch/new-video-inside-the-palm-oil-supply-chain-from-indonesia-to-your-grocery-store>.

Rainforest Action network. (2023). Keep Forests Standing. Evaluating the Brands Driving Deforestation and Human Rights Violations. In: https://www.ran.org/wp-content/uploads/2023/11/KFS_Scorecard_2023.pdf.

Statista. (2024). Leading importers of palm oil worldwide in 2022. In: <https://www.statista.com/statistics/1023677/palm-oil-importer-leading-global>.

UNDP China. (2020). Mapping the Palm Oil Value Chain. Opportunities for sustainable palm oil in Indonesia and China. In: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/cn/Palm_oil_report_EN.pdf.

International Union for Conservation of Nature and Natural Resources. (2018). Oil palm and biodiversity. A situation analysis by the IUCN Oil Palm Task Force. In: <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2018-027-En.pdf>.

Serendipalm. (2024). Organic & Fair Trade Palm Oil. In: <https://serendipalm.com>.

Carin Unterkircher (Editor), GLOBAL 2000 (2017). Palm Oil – Environmental Destruction, Stolen Land. SUPPLY CHA!NGE – Make Supermarkets fair. In: https://focus.si/wp-content/uploads/2017/04/G2_216_Palmoil_REPORT_EN_WEB.pdf.

Solidaridad. (2022). Palm oil Barometer 2022. The inclusion of smallholder farmers in the value chain. In: https://www.solidaridadnetwork.org/wp-content/uploads/2022/09/Palm-Oil-Barometer-2022_solidaridad.pdf.

IndexMundi. (2024). Palm Oil Domestic Consumption by Country in 1000 MT. In: <https://www.indexmundi.com/agriculture/?commodity=palm-oil&graph=domestic-consumption>.

WWF. (2024). Palm Oil Scorecard 2024. WWF, 2024. In: <https://palmoilscorecard.panda.org>.

Ritchie, H., Our World in Data. (2014). Palm Oil. Explore palm oil production across the world and its impacts on the environment. In: <https://ourworldindata.org/palm-oil>.

The Observatory of Economic Complexity. (2024). Palm oil. In: <https://oec.world/en/profile/hs/palm-oil>.

Rainforest Action Network. (2011). Palm Oil's Dirty Secret: The Many Ingredient Names For Palm Oil. In: https://www.ran.org/the-understory/palm_oil_s_dirty_secret_the_many_ingredient_names_for_palm_oil.

Phillips, J., Dialogue Earth. (2021). An illustrated history of industrial palm oil. In: <https://dialogue.earth/en/forests/illustrated-history-of-industrial-palm-oil>.

Statista. (2024). Production volume of palm oil worldwide from 2012/13 to 2023/24. In: <https://www.statista.com/statistics/613471/palm-oil-production-volume-worldwide>.

Roundtable on Sustainable Palm Oil. (2024). Driving change with sustainable palm oil. In: <https://rspo.org/who-we-are>.

Greenpeace International. (2018). The Final Countdown. In: <https://www.greenpeace.org/international/publication/18455/the-final-countdown-forests-indonesia-palm-oil>.

Finnwatch. (2014). The law of the jungle. Corporate responsibility of Finnish palm oil purchases. In: <https://www.finnwatch.org/images/palmoil.pdf>.

Mother advertising agency / Greenpeace. (2018). "There's a Rang-tan in My Bedroom" Animation - Narrated by Emma Thompson. In: <https://media.greenpeace.org/asset-management/27MZIFJWY4WSN>.

FOGLALKOZÁS: **EMBERI JOGOK**

„EGY NAP MAJD...”

GYERMEKI ÁLMOK
ÉS VÁGYAK
KONFLIKTUSOK
IDEJÉN

09

„EGY NAP MAJD...”

GYERMEKI ÁLMOK ÉS VÁGYAK KONFLIKTUSOK IDEJÉN

A „One Day, I Will... – Exploring Dreams and Aspirations Amidst Conflict” (Egy nap majd... – Álmok és törekvések konfliktusok idején) című, az angol mint első idegen nyelv tantárgyhoz készült óravázlat Vincent Tremeau virtuális kiállítását dolgozza fel a diákok angol nyelvi készségeinek fejlesztéséhez, miközben a háborús és konfliktusövezetekben élő gyermekek álmaiba, vágyaiba is bepillantást enged. A fényképek megtekintése, a szókincsbővítés, a csoportos beszélgetés és írásbeli fogalmazás révén fejlődik a diákok empátiája, kritikai gondolkodása és kulturális tudatossága.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–30

Korcsoport

14–19

Időtartam

45–75 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK**Célok:**

A diákok megnézik és megvitatják Vincent Tremeau „Egy nap majd...” című virtuális kiállítását, amely a háborús és konfliktusövezetekben élő gyermekeket állítja középpontba.

Készségek:

A nehézségekkel és konfliktusokkal küzdő gyermekek törekvéseit és álmait ábrázoló fényképek elemzésén keresztül fejlődik a diákok empátiája, kritikai gondolkodása és kulturális tudatossága. A virtuális kiállítás megtekintése és megvitatása fejleszti a diákok angol nyelvtudását is.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Magyar nyelv/angol nyelv, vizuális kultúra, állampolgári ismeretek, földrajz

SEGÉDESZKÖZÖK(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

- Hozzáférés Vincent Tremeau „One day I will” című virtuális kiállításához: <https://dokfoto.ee/vn/mondo/VincentTremeau/ENG>
- Számítógépek, táblagépek vagy okostelefonok internet-hozzáféréssel minden diák számára (ha megoldható)
- Projektor vagy nagy képernyő, amin az egész osztály megnézheti a kiállítást
- Írószerek, papír

ÚTMUTATÓ

FONTOS FIGYELMEZTETÉS

Mielőtt elkezdenénk a foglalkozást, szánjunk időt arra, hogy gondolatban sorra vegyük az osztály tanulóit. Ha vannak az osztályban olyan gyerekek, akik korábban háborús vagy konfliktusos övezetben éltek, a foglalkozás újra traumatizálhatja őket. Az óra előtt négy szemközt tájékoztassuk ezeket a diákokat a témáról, és mondjuk el nekik, hogy ha szeretnék, a foglalkozást egyéni munkával is kiválthatják. Ha a diákok mégis részt kívánnak venni az órán, kérjük meg őket, hogy csak akkor válaszoljanak a kérdésekre, ha kifejezetten jelezték, hogy szívesen válaszolnak kérdésekre vagy beszélnek ezekről a témákról.

1. LÉPÉS - BEVEZETÉS

10 PERC

1. Kezdjük azzal a foglalkozást, hogy megvitatjuk a diákokkal, mit jelent az álom és a vágy fogalma, hangsúlyozva, hogy ezek olyan egyetemes törekvések, amelyek világszerte minden emberre jellemzőek, körülményeiktől függetlenül. Segítségképpen megkérdezhetjük a diákokat:

- Mik az álmaid, mire vágysz?
Mi szeretnél lenni, ha felnőtt?

Megkérhetjük a diákokat, beszélgessenek el arról, milyen módon akadályozzák a katonai konfliktusok és a háborúk a gyerekeket álmaik megvalósításában. Tegyük fel nekik az alábbi kérdést:

- Milyen nehézségekkel találják szembe magukat azok a gyerekek, akiknek lakóhelyén katonai konfliktus vagy háború dúl?

2. A tanár bemutatja Vincent Tremeau „One day I will” [Egy nap majd...] című virtuális kiállítását, és elmagyarázza, hogy a kiállítás háborús és konfliktusövezetekben élő gyermekek fényképeit mutatja be, a képek mellett pedig a vágyaik rövid leírása szerepel. A kiállítás a megpróbáltatások közepette megnyilvánuló rezilienciát (alkalmazkodóképességet) és reményt állítja a középpontba, ahogyan az a gyerekek reményeiben és álmaiban tükröződik.

2. LÉPÉS - A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTÉSE

10 PERC

A tanár egy kivetítőn vagy nagy képernyőn elindítja a virtuális kiállítást, és végigvezeti rajta az osztályt, az általa kiválasztott fényképekre összpontosítva. Lehetőség van például bizonyos korú, bizonyos országbeli vagy hasonló dolgokra vágó gyerekek portréinak bemutatására.

A tanár kiválaszt egy-két fotót, amelyet a csoporttal elemez. A diákok kitalálják, hogy mi szeretne lenni a fotón lévő gyerek, ha felnőtt, felolvassák, mikre vágynak, és közösen megbeszélik a történetét.

- Szerinted miért éppen ez a szakma jelenti ennek a gyereknek az álmai hivatását?
- Mit érzel és mi jut eszedbe a fotó láttán? Miért?
- Miben hasonlítanak vagy különböznek ezek az álmok a te jövőre vonatkozó álmaidtól?

3. LÉPÉS - SZÓKINCSBŐVÍTÉS

10 PERC

A tanár kiválaszt néhány háborúval, konfliktussal, tűrőképességgel kapcsolatos kulcsszót (pl. konfliktus, tűrőképesség, ellenállás, bátorság, kitartás), és felírja őket a táblára.

Ezután az osztály közösen megvitatja a szavak jelentését, a tanár példákat hoz, és arra kéri a diákokat, osszák meg saját értelmezésüket.

Az új szavak jelentésének elmagyarázása közben a tanár összekapcsolja a szavakat a kiállításon korábban látott példákkal.

4. LÉPÉS - CSOPORTOS MEGBESZÉLÉS

20 PERC

A diákok kis csoportokat alkotnak, a tanár pedig megmutatja nekik, hogyan tudnak navigálni a virtuális kiállításon a saját okoseszközeiken, számítógépeiken. Minden csoport kiválaszt egy-egy fényképet a kiállításról. A tanár különböző termeket (1., 2. vagy 3. terem) is kijelölhet az egyes csoportoknak, vagy egy konkrét, előre kiválasztott portrét is. A választás alapulhat az ábrázolt gyerekek életkorán vagy származási országán, nemén vagy álmohivatásán.

A tanulók csoportonként elemzik a fényképeket, és megvitatják a következő kérdéseket:

- Mit gondoltok, milyen kihívásokkal néz szembe a képen látható gyerek?
- Mit gondoltok, a törekvéseiben hogyan érhető tetten a rugalmasság és a remény?
- Mit tanulhatunk tőle a kitartásról és a bátorságról?

A megbeszélést követően a csoportok egyesével bemutatják az osztálynak az eredményeiket.

A tanár igyekszik rávezetni a diákokat arra, hogy felfedezzék a hasonlóságokat és különbségeket a gyerekek történeteinek között.

5. LÉPÉS - ÍRÁSBELI FOGALMAZÁS

(20 PERC, HÁZI FELADATKÉNT IS ELVÉGEZHETŐ):

A tanár megkéri a diákokat, hogy válasszanak ki egy olyan fotót a kiállításról, ami a leginkább megragadta őket, és írjanak egy bekezdést, amelyben ismertetik a képen látható gyermek törekvéseit, valamint a saját gondolataikat és érzéseiket a helyzettel kapcsolatban.

6. LÉPÉS - ZÁRÓ GONDOLATOK, TANULSÁGOK

(10 PERC, A KÖVETKEZŐ ÓRÁN IS ELVÉGEZHETŐ):

Ha az idő engedi, a diákok megoszthatják az osztállyal az általuk írt bekezdéseket.

A tanár ezután megkéri a diákokat, röviden számoljanak be a kiállítás tanulságairól, különös tekintettel a rugalmasságra és tűrőképességre, az empátiára és a reményre.

Gondolatébresztő kérdések a megbeszéléshez:

- Szerintetek mi volt a kiállításon látott gyerekekben a közös, illetve milyen közös vonásaik vannak tiveletek?
- Mit tanultál ezeknek a gyerekeknek a történetéből?

A tanár arra ösztönzi a diákokat, hogy gondolkodjanak el azon, miként támogathatnák a háborús és konfliktusövezetekben élő gyerekeket – általánosságban, illetve konkrétan a saját közösségükben.

Ezenkívül a következő kérdést is megvitathatják:

- Mit tehetünk a saját közösségünkben a különböző csoportok közötti megértés és gondoskodás elősegítése érdekében?

TOVÁBBI JAVASLATOK

- A diákok konkrét kutatást végezhetnek olyan gyerekekről, akiknek háborús és konfliktusövezetekben sikerült úrrá lenniük a nehézségeken (pl. Malala Yousafzai, Bana Alabed, Ishmael Beah, Anne Frank stb.), és megoszthatják eredményeiket akár írásbeli beszámolókkal, akár prezentációk vagy kreatív projektek formájában.
- A diákok felkutathatnak informatív online forrásokat, mint pl. a [Globális békeindex térkép](#) vagy a [Globális konfliktusok követése](#), és a kiállításon bemutatott országok konfliktusaival kapcsolatos további információkat gyűjthetnek.
- A diákok utánanézhhetnek a kiállításon bemutatott országok kultúrájának, történelmének, hagyományainak és földrajzi-természeti adottságainak. Hangsúlyozzuk, hogy ezek az országok sok más szempontból is figyelemre méltóak, nem csupán az ott zajló konfliktus vagy háború miatt kell őket megismerni.

FORRÁSOK

Koolituskeskus, M. M. M. J. (2024). *Virtual exhibition "One Day, I Will" – Maailmakool*. Maailmakool. In: <https://maailmakool.ee/materjalid/100004/vn-dokfoto-vincent-tremeau>.

Global Conflict Tracker. (2024). Global Conflict Tracker. In: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker>.

Vision Of Humanity. (2024). *Global Peace Index Map > The most & least peaceful countries*. In: <https://www.visionofhumanity.org/maps/#>.

UTAZÁS AZ EGYENLŐSÉG FÖLDJÉRE

10 UTAZÁS AZ EGYENLŐSÉG FÖLDJÉRE

Bár a világ sok tekintetben egyenlőbbé vált, továbbra is fennállnak jelentős különbségek. Egyre több nő szerez felsőfokú végzettséget és fut be jelentős karriert, de az egyes szakmák, a gondozás, a gyermekgondozás és a háztartási munka körüli normák csak lassan változnak. Hogyan segíthetjük elő és járulhatunk hozzá a nemek közötti egyenlőséghez mindennapi életünkben? Ez a foglalkozás arra ösztönzi a diákokat, hogy kritikai szemmel tekintsenek a nemek közötti egyenlőség hazai és nemzetközi helyzetére. A képzelet és a rajzolás segítségével vizsgálják meg a nemek közötti egyenlőtlenség, a megkülönböztetés és az esélyegyenlőség kérdéseit.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

9–30

Korcsoport

13+

Időtartam

90 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél

A tevékenység célja, hogy a diákokat kritikai gondolkodásra ösztönözze a nemek közötti egyenlőség hazai és nemzetközi helyzetéről.

Feladatok

A diákok térképet rajzolnak, hogy feltárják a nemek közötti egyenlőtlenség, a sztereotípiák, a megkülönböztetés, az igazságosság és az esélyegyenlőség kérdéseit, majd elképzelik és megvitatják a mindenki számára biztosított egyenlőség jelentését.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Állampolgári ismeretek (etika), vizuális kultúra, történelem

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

Papírlapok, ceruzák, plakátlapok, színes filcek vagy zsírkréták

Mellékletek:

- ➔ 1. melléklet – Rejtvény
- ➔ 2. melléklet – Szavazólapok

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS

5 PERC

A tanár megkérdezi a diákokat, hogy szerintük melyek azok a tulajdonságok, amelyeket inkább nőknek, és melyek azok, amelyeket inkább férfiaknak tulajdonítanak (pl. a nők sebezhetőek, érzelmeseek, jól főznek...; a férfiak magabiztosak, kompetitívek, jól fociznak...). Írjunk példákat ezekre a tulajdonságokra a táblára. Kérdezzük meg a lányokat és a fiúkat külön-külön, hogy mennyire tudnak azonosulni ezekkel a tulajdonságokkal – melyikkel igen, melyikkel nem, és miért.

2. LÉPÉS

10 PERC

Az alábbiakban egy rövid kvíz olvasható a nők helyzetéről a világon (1. melléklet). A tanár kiosztja a szavazókártyákat (2. melléklet) a diákoknak, és arra kéri őket, hogy válaszoljanak minél gyorsabban.

A kérdések és a lehetséges válaszok elolvasása után a diákoknak fel kell venniük azt a kártyát, amelyiken az általuk helyesnek vélt válasz betűje szerepel. A tanár a diákokkal együtt megszámolja a szavazatokat, készít egy kimutatást az osztályról, és közösen megfogalmaznak néhány gondolatot arról, mi áll a helyes számok és statisztikák mögött. A diákok így a szükséges információk birtokában elkészíthetik az alábbi térképet. Az információkat aztán az óra végén közösen megvitatathatják.

3. LÉPÉS

5–10 PERC

Ebben a lépésben a diákok egy kreatív gyakorlatot fognak csoportosan elvégezni, melynek során egy képzeletbeli térképet terveznek „Az egyenlőség földje” címmel, egy olyan helyről, ahol megvalósult a nemek közötti valódi egyenlőség.

A tanár elmagyarázza a diákoknak, hogy csoportokban dolgoznak majd: térképet rajzolnak egy képzeletbeli helyről, „az egyenlőség földjéről”. Ez egy olyan ország, ahol a férfiaknak és a nőknek egyenlő esélyeik vannak. Említsük meg, hogy ez a föld valahol jó messze van, és el akarunk oda látogatni, hogy megismerjük a más kultúrákban dívó nemek közötti egyenlőséget.

A tanulóknak különböző szimbólumokat és metaforákat kell kitalálniuk, amelyeket a rajzaikon

alkalmazhatnak. Például: egy krokodilokkal teli folyó jelképezheti a nemi sztereotípiákat; egy sötét erdő szimbolizálhat valami titokzatos vagy ismeretlen dolgot; más példák: egy zord folyó jelölheti a veszélyt, egy szív a szerelmet, egy fekete macska a szerencsétlenséget. A tanár megkérheti a diákokat, hogy pár percig ötleteljenek, találjanak ki más metaforákat és szimbólumokat, amelyeket társasjátékokból, számítógépes játékokból, képregényekből, könyvekből stb. már ismernek, és amelyeket felhasználhatnának a térképen.

4. LÉPÉS

10 PERC

A diákok 3–5 fős kiscsoportokat alkotnak, odafigyelve, hogy lehetőleg minden csoportban legyenek lányok és fiúk is.

A tanár minden csoportnak ad egy papírlapot és ceruzát, és megkéri őket, hogy 10 perc alatt beszéljék meg és írják le a következő kérdésekre adott válaszaikat:

1. *Hogyan képzelitek el „az egyenlőség földjét”, ahol nőknek és férfiaknak egyenlő esélyeik vannak?*
2. *Milyen akadályokkal találhatjátok szembe magatokat az ide vezető úton?*
3. *Hogyan fogjátok leküzdeni ezeket az akadályokat?*

5. LÉPÉS

20–25 PERC

Ebben a lépésben a diákok szimbólumok és metaforák segítségével vizuálisan ábrázolják az egyenlőség földjére vezető utat, beleértve az út során felmerülő akadályokat és leküzdésük módját is. Minden csoport kap egy plakátlapot és színes filctollakat vagy zsírkrétákat.

A térképre rajzolják fel azokat az akadályokat, amelyekkel (különösen a lányok) találkozhatnak a céljuk felé vezető úton. Ezeket az akadályokat metaforák és különböző szimbólumok, például természeti jelenségek, épületek, emberek, állatok stb. segítségével ábrázolhatják. A csoportok saját szimbólumokat találhatnak ki az egyes akadályokhoz.

Minden csoport tervez egy fiktív térképet, amely az egyenlőség földjére vezető utat ábrázolja.

A tanár emlékezteti a diákokat, hogy a térkép szélére vagy aljára szúrjanak be jelmagyarázatot, amely feloldja a felhasznált szimbólumok jelentését.

6. LÉPÉS

15 PERC

Ezután minden csoport bemutatja a térképét a többieknek, kiemelve a főbb akadályokat, amelyekbe az egyenlőség földje felé vezető úton botlottak. Amikor a csoportok végeztek a prezentációjukkal, kiteszik a térképeket az osztályterem egy jól látható helyére, hogy a többiek is megnézhessék azokat.

7. LÉPÉS

15–20 PERC

Miután minden térképet alaposan megnézték, a tanár felkéri a diákokat, hogy üljenek körbe, és vitassák meg a csoportmunkát, majd a nemek közötti egyenlő(tlen)ség témájával kapcsolatos kérdéseiket. Hasznos kérdések a megbeszéléshez:

- Milyen elképzeléseid voltak erről a képzeletbeli országról, az egyenlőség földjéről?
- Miben hasonlítottak és miben különböztek az elképzeléseitek?
- Hogyan sikerült megállapodnotok a csoporton belül a térkép elkészítésének részleteiről?
- Az egyenlőség útjában álló akadályokat hasonlóképpen képzeltek el és rajzoltátok le? Melyek voltak ezek?
- Szerintetek az egyenlőség képzeletbeli országáról készült térképeitek hogyan viszonyulnak a valósághoz?
- A való életben a nők milyen akadályokkal találják szembe magukat a leggyakrabban? Hogyan küzdhetik le ezeket?
- Hazánkban és a világ más részein mely szakmákban a legmarkánsabb a nemek közötti egyenlőtlenség? Szerintetek ennek mi a fő oka?
- Általában hogyan jelennek meg a nemi sztereotípiák a reklámokban, filmekben, könyvekben, számítógépes játékokban stb.?
- Milyen nemi sztereotípiák vezethetnek a nemi előítéletekhez, vagy akár a nemi megkülönböztetéshez?
- Tudjátok, mi az a „rózsaszín adó”?
- Kerültetek már olyan helyzetbe, amikor a nemetekkel kapcsolatos előítéletek miatt nem tudtátok megvalósítani az elképzeléseiteket? Mit tettetek?
- Hogyan nézhetne ki a valóságban az egyenlőség földje, ha a világon mindenki a nemek közötti egyenlőségre törekedne?

INFÓSAROK

- **A nemek közötti egyenlőség** azt jelenti, hogy a nők és a férfiak egyenlő mértékben veszik ki a részüket a köz- és magánélet minden területéből, egyenlő státusszal és lehetőségekkel rendelkeznek, és egyenlő mértékben részesülnek a fejlődésből (EEMW, 4. cikkely).
- **A nemek közötti egyenlőség** azt is jelenti, hogy hiányzik a nemi alapú közvetlen vagy közvetett megkülönböztetés. Közvetlen megkülönböztetésről akkor beszélünk, ha valakit a neme miatt kedvezőtlenebb bánásmódban részesítenek. Közvetett megkülönböztetés akkor valósul meg, ha egyébként semleges rendelkezések hátrányos helyzetbe hozzák az egyik nemet, kivéve, ha ezt objektív okok indokolják (EAWM, 5. cikkely).
- **A nemi sztereotípiák** olyan előítéletek, amelyek nemük alapján szerepeket és tulajdonságokat rendelnek az egyénhez, és ezzel korlátozzák képességei kibontakoztatását és lehetőségeit. Ezek a sztereotípiák állandósítják a szexista hozzáállást és akadályozzák a fejlődést (Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete, 2024).
- **A sztereotipizálás** azt jelenti, hogy csoport-hoz tartozásuk alapján bizonyos jellemzőket tulajdonítunk az egyéneknek, ami gyakran téves és káros általánosításokhoz vezet.
- **A szexizmus** olyan hozzáállásra vagy viselkedésre utal, amely mellőz vagy alábecsül egy bizonyos nemet, általában a nőket.
- **Az előítéletekesség** bizonyos csoportokkal szembeni negatív hiedelmeket vagy attitűdöket jelent, amelyek gyakran tisztetlenséghez és intoleranciához vezetnek.
- **A biológiai nemet** születéskor a nemzőszervek alapján határozzák meg.
- **A társadalmi nem** a férfiaknak és nőknek tulajdonított társadalmi jellemzőkre utal, amelyek a társadalmi elvárások alapján korlátozhatják az egyéneket.
- **A nemi semlegesség** magában foglalja a befogadó nyelvhasználatot az előítéletek elkerülése és a nemek közötti egyenlőség előmozdítása érdekében, a sztereotípiák csökkentését, valamint a társadalmi változások támogatását (Európai Parlament, 2018).

- **Rózsaszín adó** alatt a nőknek szánt termékek magasabb ára és az alapvető higiéniai termékek adóztatása értendő.
- **A fizetetlen munka** korlátozza a nők lehetőségeit a fizetett foglalkoztatásra. A nemek közötti egyenlőség elérése érdekében a férfiaknak osztozniuk kell a háztartási és gondozási feladatokban. Noha e téren történt némi előrelépés, továbbra is jelentős egyenlőtlenségek mutatkoznak, különösen Észak-Afrikában és Nyugat-Ázsiában.

TOVÁBBI JAVASLATOK

Bevezetés: A diákoktól megkérdezhetjük, hogy mely reklámokban fordulnak elő gyakran nemi sztereotípiák. Ha van számítógép, internetkapcsolat és kivetítő, nézzünk meg együtt néhány ilyen reklámot. Ezután játszunk le a „Labels Against Women” („Nőellenes címkék”, Pantene reklám, 2013) című videót, és beszéljük meg közösen.

Ötletek a rajzoláshoz: Ha a diákok nehezen tudják lerajzolni ötleteiket, javasoljuk, hogy képzeljék el, amint egy nő átkel az „oktatás hídján” egy krokodilokkal teli folyón, ami a karrierjük során tapasztalt előítéleteket jelképezi. Elképzelhetnek egy szentként ragyogó férfit is, aki óvóbácsiként dolgozik, miközben más férfiak lenéznek rá (pl. egy erkélyről). Emlékeztessük őket az 1. lépésben tárgyalt leggyakoribb nemi sztereotípiákra, vagy a környezetükben elterjedt sztereotípiákra.

A gyakorlat kibővítése: A diákok kis csoportokban készítsenek egy nemi szempontból semleges reklámot egy kiválasztott termékhez, amelyhez általában nemi sztereotípiák társulnak (pl. mosópor). A reklám lehet rajz, rövid videó vagy vázlat. Miután bemutatták egymásnak a reklámjukat, beszéljék meg, hogyan készítették el, milyen nehézségeik adódtak, és ismernek-e nemi szempontból semleges reklámokat a jelenleg sugárzottak közül.

FORRÁSOK

Uradni list RS, št. 59/2002. Zakon o enakih možnostih žensk in moških.

In: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO3418>

Ule, M. (2004). Socialna psihologija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

#to sem jaz (2024). Kakšen vpliv imajo (nate) spolni stereotipi? In: <https://www.tosemjaz.net/razisci/druzina-prijatelji-in-vrstniki/kaksen-vpliv-imajo-nate-spolni-stereotipi>.

Európai Intézet a Nemek Közötti Egyenlőségért. (2024). Nemek közötti egyenlőségi index. In: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2023>.

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. (2024). Statisztikák a nem fizetett munkáról. In: <https://ilostat.ilo.org/topics/unpaid-work>.

“The road to the land of equality.” YouPart (2023).

Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programja. (2024). Nemek közötti egyenlőtlenségi index. In: <https://hdr.undp.org/data-center/thematic-composite-indices/gender-inequality-index#/indicies/GII>.

ENSZ (2024). Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről. United Nations, Treaty Series, vol. 1249, p. 13. In: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsg_no=IV-8&chapter=4&clang=_en.

UNICEF (2024). Lányok oktatása. A nemek közötti egyenlőség az oktatásban minden gyermek javát szolgálja. In: <https://www.unicef.org/education/girls-education>.

Európai Intézet a Nemek Közötti Egyenlőségért. (2024). Nemi sztereotípiák. In: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1223?language_content_entity=en.

Gapminder alapítvány. (2024). Gapminder. In: <https://www.gapminder.org>.

Európai Parlament. (2018). A nemek közötti nyelvi semlegesség az Európai Parlamentben. In: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf.

Speak With Adam. (2016). “Labels Against Women” Pantene Commercial 2013 [Video]. YouTube. In: <https://www.youtube.com/watch?v=kaB-3BT9v-P4>.

FOGLALKOZÁS: **GLOBALIS PROBLÉMÁK**

DOKUMENTUM- FILMEK ELEMZÉSE VIZUÁLIS ESZKÖZÖKKEL

11 DOKUMENTUMFILMEK ELEMZÉSE VIZUÁLIS ESZKÖZÖKKEL

A diákok a képi megjelenítés segítségével globális problémákkal foglalkozó dokumentumfilmeket elemeznék. Három feladatlap segíti őket abban, hogy kreatívan tudják feldolgozni a dokumentumfilmben elhangzó információkat, akár a szereplőket, akár az események időrendjét vagy a témák valamelyikét térképezik fel. Az óravázlat minden olyan alkalommal felhasználható, amikor a diákok valamilyen dokumentumfilmmel dolgoznak.

Nehézségi fok

Résztevők száma
(minimum/maximum)

5–35

Korcsoport

12+

Időtartam

45–100
perc

(a film hosszától
függően)

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

A képi megjelenítést célzó gyakorlatok beépítése révén a diákok könnyebben bevonódnak a dokumentumfilmek elemzésébe és jobban megértik azok eszköztárát és üzenetét.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Társadalomtudományok, földrajz, vizuális kultúra.

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL)

Nyomtatott feladatlapok, filmvetítésre alkalmas eszköz.

Mellékletek:

- 1. melléklet – Feladatlap a szereplők bemutatásához
- 2. melléklet – Feladatlap az események időrendjének ábrázolásához
- 3. melléklet – Feladatlap a tematikus gondolattérkép elkészítéséhez

ÚTMUTATÓ

1. LÉPÉS – BEVEZETÉS

5 PERC

A tanár bemutatja az órára kiválasztott dokumentumfilmet. Röviden összefoglalja a film témáját és üzenetét, és megkéri a diákokat, hogy mondják el, mit láttak vagy hallottak a témáról a médiában, illetve a családjukkal vagy barátaikkal folytatott beszélgetések során.

A tanár bemutatja a vizualizációs eszközt, amelyet a diákok a vetítés során használni fognak (hasznos, ha a kiválasztott dokumentumfilm alapján választjuk ki a feladatlapot, és a megfelelő példányszámban kinyomtatjuk a diákoknak). A diákok nyugodtan kérdezzenek azzal kapcsolatban, hogyan rögzítsék a filmre vonatkozó ötleteiket a feladatlapra, a lényeg, hogy megértésük, mihez kezdjenek vele. A feladatlap kitöltésekor szabadjára ereszthetik a fantáziájukat, használhatnak különböző színeket, szimbólumokat, kiegészíthetik azt saját rajzaikkal.

Az alábbi feladatlapok közül lehet választani:

FELADATLAP: Az egyik szereplő bemutatása

- A diákok felírják a dokumentumfilm egyik főszereplőjéről szóló legfontosabb információkat a feladatlapra. Választhatnak maguk szereplőt, vagy a tanár is kijelölhet nekik egyet. A diákoknak minden lényeges információt fel kell tüntetniük, pl. a szereplő személyes adatai (név, életkor, nemzetiség, nem stb.), motivációja, főbb gondolatai, reményei és elképzelései, kapcsolatai, az előtte álló kihívások, valamint jellemfejlődése a film során (múltbeli és jelenlegi).
- A tanulók jeleket, színeket és magyarázó jegyzeteket is alkalmazhatnak, hogy ábrázolják a szereplő útjának különböző aspektusait.

FELADATLAP: Az időrend vizuális megjelenítése

- A diákok idővonalat készítenek a dokumentumfilmben bemutatott legfontosabb eseményekről. Ennek segítségével könnyebben megérthetik az események időrendjét és jelentőségét.
- A diákok jeleket és képeket is használhatnak a dokumentumfilm kulcsfontosságú eseményeinek, helyszíneinek, fordulópontjainak, konfliktusainak, felfedezéseinek vagy fontos pillanatainak ábrázolására.

FELADATLAP: Tematikus gondolattérkép

- A tanár minden diáknak vagy csoportnak kijelöl egy témát vagy témakört a dokumentumfilmből (pl. társadalmi igazságosság, környezetvédelmi kérdések, emberi jogok, nemek közötti egyenlőség).
- A diákok a dokumentumfilmből származó információk felhasználásával olyan **gondolattérképet** készítenek, amely vizuálisan ábrázolja a kijelölt téma különböző aspektusait és az azok közötti kapcsolatokat.

2. LÉPÉS – DOKUMENTUMFILM-VETÍTÉS

20–75 PERC

A tanár levetíti a dokumentumfilmet. Ha a film túl hosszú ahhoz, hogy az óra alatt végig lehessen nézni, akkor több részletben is le lehet vetíteni, a szereplőket, témákat és a legfontosabb eseményeket bemutató kulcsjelenetekre összpontosítva.

A tanár a vizuális jegyzetelési feladatlaphoz kapcsolódó rávezető kérdésekkel vagy tippekkel segítheti a film aktív megtekintését.

A vetítés után a tanár plusz időt biztosít a diákoknak a munka befejezéséhez.

3. LÉPÉS – CSOPORTOS MEGBESZÉLÉS, EGYMÁS MUNKÁJÁNAK BEMUTATÁSA

15 PERC

Egy kiállítás képei:

- A diákok kiállításszerűen elrendezik a teremben a vizuális jegyzeteiket.
- A diákok tanulmányozzák egymás munkáit, majd megvitatják, mik voltak a hasonlóságok, a különbségek, milyen egyedi elképzelések születtek.

Csoportos megbeszélés:

- A tanár csoportos megbeszélést kezdeményez a vizuális megjelenítések alapján arról, hogy az egyes csoportok hogyan értelmezték a különböző szereplőket, témákat és jeleneteket.

4. LÉPÉS – KONKLÚZIÓ, ZÁRÓ GONDOLATOK

5 PERC

A diákok egyénileg vagy kisebb csoportokban elmondhatják a többieknek, hogy a vizualizációs feladatok hogyan segítették őket a dokumentumfilmben tárgyalt témák jobb megértésében.

INFÓSAROK

A „Vaata ja muuda” c. (észt nyelvű) kézikönyvben számos hivatkozás található a globális nevelés témáit feldolgozó dokumentumfilmekre, az ezek elemzését segítő egyszerű feladatlapokkal kiegészítve: https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2018/10/eesti_manuaal.pdf

A „Visual Facilitation Cookbook” (Vizuális segédeszközök receptes könyve) c. angol nyelvű kézikönyv arra vonatkozó tippeket ad, hogyan lehet rajzi eszközökkel megkönnyíteni az új ismeretek és tartalmak elemzését és rendszerezését: https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2018/10/eesti_manuaal.pdf.

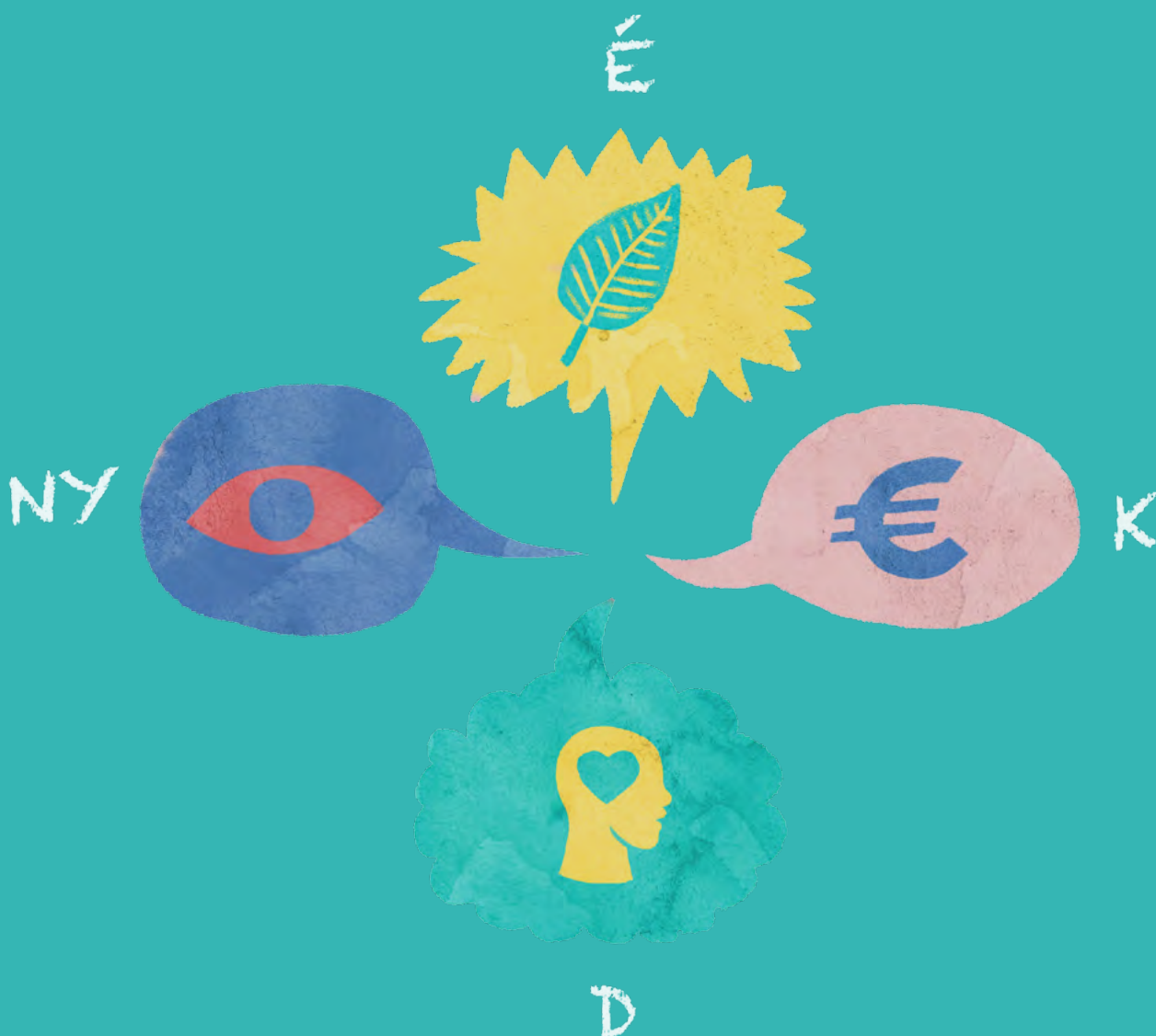
„A könyv a dokumentumfilmek értő elemzéséhez nyújt segítséget, amelyek így nagyobb hatást tudnak gyakorolni a diákokra, mintha csak úgy megnéznék őket” (a foglalkozás tesztelésében részt vevő egyik észt tanár).

TOVÁBBI JAVASLATOK

(TIPPEK TANÁROKNAK, VARIÁCIÓK FIATALABB IDŐSEBB DIÁKOK SZÁMÁRA.)

- ➔ Hasznos lehet rövidebb klipekkel kezdeni az elemzést, hogy a diákok megszokják a feladatlapok felépítését (különösen, ha az osztályban speciális nevelési igényű tanulók is vannak). Ha a diákok nehezen birkóznak meg a feladatlapokkal, a tanár segíthet nekik az első lépésekben.
- ➔ A feladatlapok használhatók a csoportmunka megkönnyítésére is. Például a film megtekintése előtt a tanár csoportokra oszthatja az osztályt, amelyek mindegyike a film egy-egy szereplőjét és témáját képviseli (azonos vagy különböző feladatlapok használatával). A csoportok ezután a feladatlapok alapján plakátokat készíthetnek, eredményeiket pedig bemutathatják az osztály többi tagjának.
- ➔ A tanár bátoríthatja a diákokat, hogy fejlesszék tovább vizuális munkáikat. Például bemutathatják rajzaikat az osztálytermen kívül is (iskolai kiállítások, globális nevelési napok az iskolában, közösségi média stb. révén). Ez arra motiválhatja a tanulókat, hogy magas színvonalú munkákat készítsenek, és esetleg továbbfejlesszék munkájukat (ifjúsági projektet indítsanak, kreatív versenyeken vegyenek részt stb.).

A FEJLŐDÉS IRÁNYTŰJE

12 A FEJLŐDÉS IRÁNYTŰJE

A fejlődés iránytűje egy népszerű pedagógiai segédeszköz egy mindennapi – vagy akár konkrét – helyzet összefüggéseinek rendszerszintű feltárására. A résztvevők új perspektívákat, pozitív és negatív következményeket fedezhetnek fel a képeken ábrázolt események, jelenségek és történések kapcsán. A fejlődés iránytűje ugyanúgy működik, mint a valódi: akkor használjuk, amikor ismeretlen tájon szeretnénk eligazodni.

Nehézségi fok

Résztvevők száma
(minimum/maximum)

A gyakorlatban bármennyien részt vehetnek, nincs létszámkorlát.

Korcsoport

12+

Időtartam

30 perc

CÉLOK, KÉSZSÉGEK

Cél:

A foglalkozás célja a fejlődés és a környezeti problémák közötti kapcsolat megismerése, valamint a világ különböző részein élő emberek által tapasztalt közös problémák feltárása.

Feladatok:

A diákok feltérképezik a globális problémák gazdasági, természeti, politikai (ki dönt?) és társadalmi-kulturális vonatkozásai közötti kapcsolatokat.

Készségek:

A diákok csoportmunka keretében kérdéseket fogalmaznak meg.

TANTÁRGYI KAPCSOLÓDÁS

Földrajz, etika, angol nyelv

SEGÉDESZKÖZÖK

(MELLÉKLETEKKEL EGYÜTT)

- flipchart papír (vagy csomagolópapír)
- globális problémákat ábrázoló képek
- tollak, vastag filcek

Mellékletek:

- 1. melléklet – A fejlődés iránytűje (ábra)

ÚTMUTATÓ

ELŐKÉSZÍTÉS

A foglalkozás a tanári igények szerint felhasználható globális problémák tárgyalásának bevezetéseként, nyelvtanításhoz (kérdések megfogalmazása) stb.

1. LÉPÉS

15–20 PERC

A diákok kisebb (ideális esetben 4-5 fős) csoportokat alkotnak. A csoportok egy-egy asztal köré ülnek, amelyen egy flipchart papír (vagy nagy darab csomagolópapír/nyomtatott feladatlap) van.

A tanár megkéri a diákokat, hogy rajzoljanak egy nagy keresztet, megjelölve rajta a négy égtájat (kitöltve a teljes felületet).

Feladat:

„A négy fő égtáj a fenntarthatóság különböző területeit képviseli. Az észak (É) a természetet (környezet), a dél (D) a társadalmat (társadalmi interakciók), a kelet (K) a gazdaságot (gazdasági szempontok), a nyugat (Ny) pedig a politikát (hatalmi viszonyok).”

A tanár ezután odatesz egy képet minden csoport iránytűjének közepére. Nem fejt ki a kép kontextusát, a tanulók tehát nem kapnak háttérinformációt a képen látható esemény(ek)ről.

Feladat:

„Mind a négy égtájhoz írjatok legalább három releváns kérdést, amely a középben lévő képhez kapcsolódik. A kérdéseknek nem kell mindig egyértelműen csak egy szemponthoz kapcsolódniuk. Ilyen esetekben a délkeleti, északnyugati stb. mellékgéjtájakhoz is lehet kérdéseket írni. Ha találtok olyan kérdést, amelyik mind a négy égtájhoz releváns, írjátok középre.”

2. LÉPÉS

20 PERC

Amikor mindegyik csoport végzett a feladattal, sorban megmutatják egymásnak az általuk kapott képet és a hozzá írt 12 kérdést.

A foglalkozás végén a tanár elmagyarázza, hogy milyen jelenet látható az egyes képeken.

INFÓSAROK

A négy fő égtáj négy különböző szempontot képvisel:

É – Természet (a környezetre vonatkozó kérdések)

D – Társadalom (az emberekre vonatkozó kérdések)

K – Gazdaság (pénzügyekkel kapcsolatos kérdések)

Ny – Politika (a hatalommal, hatalomgyakorlókval kapcsolatos kérdések)

Természet: A környezettel: energiával, levegővel, vízzel, talajjal, élőlényekkel és ezek egymáshoz való viszonyával kapcsolatos kérdések. A kérdések az épített és a természeti környezetre egyaránt vonatkozhatnak.

Társadalom: Az emberekre, a köztük lévő kapcsolatokra, a hagyományaikra, a kultúrájukra és az életmódjukra vonatkozó kérdések. Például hogy a nemi, faji, társadalmi hovatartozás, a fogyasztékoság és az életkor hogyan befolyásolja a társadalmi kapcsolatokat.

Gazdaság: Pénzzel, kereskedelemmel, segélyekkel, tulajdonviszonyokkal, munkával, vásárlással és eladással kapcsolatos kérdések.

Politika: A hatalomra vonatkozó kérdések: ki hozza a döntéseket, ki határozza meg, hogy mi történjen? Ki az, aki profitál a döntésekből, és ki az, aki veszít általuk, és milyen áron?

TOVÁBBI JAVASLATOK

A tanárok tetszés szerint átalakíthatják vagy továbbfejleszthetik a foglalkozást – például a tesztfoglalkozáson megfogalmazott tippet felhasználva: a diákok írhatnak egy képzeletbeli dialógust a képen szereplő szereplők között (ha vannak emberek is a képen).

Tipp képekhez: Tide – globális nevelési tananyag. (2015). A fejlődés iránytűje. In: <https://www.tidegloballearning.net/resources/development-compass-rose-consultation-pack>

FORRÁSOK

Tide – globális nevelési tananyag. (2015).

A fejlődés iránytűje.

In: <https://developmenteducation.ie/wp-content/uploads/2015/12/Development-Compass-Rose-Framework-full.pdf>

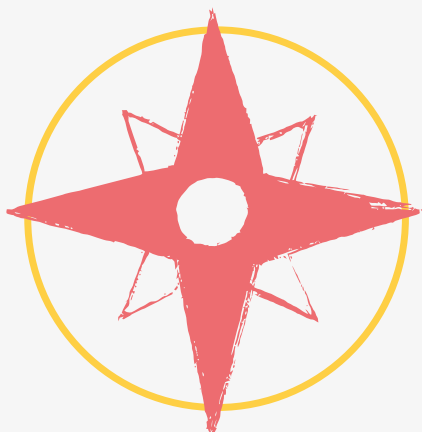
A FEJLŐDÉS IRÁNYTŰJE

É - TERMÉSZET

A környezettel: energiával, levegővel, vízzel, talajjal, élőlényekkel és ezek egymáshoz való viszonyával kapcsolatos kérdések. A kérdések az épített és a természeti környezetre egyaránt vonatkozhatnak.

NY - POLITIKA

A hatalomra vonatkozó kérdések: ki hozza a döntéseket, ki határozza meg, hogy mi történjen? Ki az, aki profitál a döntésekből, és ki az, aki veszít általuk, és milyen áron?

K - GAZDASÁG

Pénzzel, kereskedelemmel, segélyekkel, tulajdonviszonyokkal, munkával, vásárlással és eladással kapcsolatos kérdések.

D - TÁRSADALOM

Az emberekre, a köztük lévő kapcsolatokra, a hagyományaikra, a kultúrájukra és az életmódjukra vonatkozó kérdések. Például hogy a nemi, faji, társadalmi hovatartozás, a fogyasztékoság és az életkor hogyan befolyásolja a társadalmi kapcsolatokat.

Ábra: A fejlődés iránytűje (canva.com 2024, a Tide globális nevelési tananyaga alapján).

A **Globális Nevelési Tanári Klub** egy olyan informális tér, ahol a globális tanulás iránt érdeklődő pedagógusok rendszeresen találkozhatnak, tanulhatnak és megoszthatják egymással a tapasztalataikat. A klub 2018 januárjában alakult meg Szlovéniában, s azóta – az Erasmus+ projekt támogatásával – három másik európai országban – Észtországban, Magyarországon és a Cseh Köztársaságban – is létrejött. A kezdeményezést a Global Education Network Europe (GENE, Globális Nevelési Hálózat, Európa) is elismerte, amely 2018-ban a globális nevelés egyik leginnovatívabb európai gyakorlataként díjazta.

További információ:
www.anthropolis.hu/klub

anthro p o l i s